CIUDOMIR

Bilete de Favoare

CIUDOMIR • BILETE DE FAVOARE

CIUDOMIR

Bilete de favoare

Schiţe umoristice

Traducere de
TUDOR MUŞATESCU şi CONSTANŢA BATALOVA

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

BUCUREŞTI — 1965

Coperta de *Sergiu Georgescu*

Din volumul
ЧУДОМИР
Избрани Произведения
Български пиеател
София 1960

Scriitorul bulgar Ciudomir (Dimitr Ciorbagiiski) se bucură de o largă popularitate în patria sa. Schițele lui umoristice au fost reeditate de nenumărate ori, în tiraje mari.

Născut în 1890 la Kazanlîk, Ciudomir a făcut primii pași în literatură încă pe vremea cînd era student la Școala de Arte Frumoase din Sofia. După o lungă întrerupere, în anul 1933, numele lui reapare în paginile ziarului *Zora*. Schițele umoristice publicate în anii premergători celui de-al doilea război mondial i-au adus celebritatea.

Aceste schițe, în număr de aproape două sute, conturează fizionomia artistică a scriitorului, fin observator al moravurilor societății timpului, continuator al celor mai bune tradiții ale umorului și satirei bulgare. El își oprește privirea mai ales asupra tarelor micii-burghezii : avariția, calomnia, snobismul, politicianismul, lăcomia și fățărnicia clerului, zugrăvind o adevărată galerie de tablouri din care nu lipsește însă eroul său preferat : omul din popor. Ciudomir îl privește cu multă simpatie, descriindu-l așa cum este : cinstit, păstrîndu-și demnitatea de om în orice împrejurare, plin de optimism, isteț.

SINECURA

Nu ştiu satul vostru cum o fi, dar al nostru s-a întins pe cele două maluri ale unui rîu. Cîndva rîul curgea tumultuos şi bogat, dar acum albia îi este împotmolită cu nisip şi în timpul verii seacă. Numai ici, colo, prin pădure, au rămas iazuri mici. Pe rîu, în sus, se află un drum care duce spre pădurea comunală. Într-un loc anume, drumul se bifurcă asemenea unor pantaloni : unul dintre craci o ia spre zona permisă pentru tăiat arbori, iar celălalt — spre zona de pădure interzisă. La răspîntie se află un păr, iar sub păr, cu cămaşa desfăcută la piept, stă Penio-pădurarul şi ciopleşte o nuia cu cuţitaşul. Penio este de curînd în serviciu. Înaintea lui a fost Deli Stancio, iar şi mai înainte — ăla negricios — nu-i mai ţin minte numele...

Se face ziuă. De jos, dinspre sat, se arată un şir lung de căruţe, se aude lătrat de cîine şi vocea răguşită a ajutorului de primar. „Oamenii noştri", mormăie Penio şi se ridică, îi întîmpină, le urează

drum bun ; şirul de căruţe coteşte pe drum spre zona de pădure interzisă. Ajutorul de primar îl cinsteşte cu tutun, iar Tinko Serbez[1] reuşeşte să-i vîre în brîu o ploscuţă cu rachiu. Şirul de căruţe, ca o omidă mare, se cufundă în umbra pădurii interzise. Penio se întinde leneş, bagă mîna în brîu şi ridică plosca la gură. Soarele se furişează printre stînci şi îi linge mustaţa, ca o pisicuţă. Din jos se aude din nou un scîrţîit şi după puţin soseşte un alt şir de căruţe — fostul primar, ginerele său, Deli Stancio, şi încă alţi doi din opoziţie. Penio îi întîmpină tăcut şi rece, le verifică permisele, şi ei o apucă spre zona de pădure permisă. Pe urmă, dinspre sat, se ridică nori de praf de pe urma vitelor. Trec vitele, trece şi porcarul, trece şi Petko-şchiopul cu măgarul lui şi, din nou, se face linişte. Soarele ridicat deasupra stîncilor priveşte neclintit. Este arşiţă. Penio se scarpină la ceafă, răsuceşte o altă ţigară şi se întreabă încotro s-o pornească ! Ieri a fost în aluniş să vadă dacă s-au copt alunele ; o zi mai înainte, în valea lui Staikov, lîngă fîntînă, şi-a copt porumb. Să se culce, să doarmă e prea devreme şi nici foame nu-i este ! De-ar fi venit măcar Stana văduvioara, să culeagă fasole la

[1] Tinko Cutezătorul (în lb. bulgară).

Mandra : ce-o fi apucat-o să spele, tocmai azi, rufe ? !

Penio se apleacă, îşi ia taşca, puşca şi porneşte agale pe malul umbros. „Uşoară slujbă", se gîndeşte el pe drum. Ştia el de mult că cel mai uşor e să fie omul funcţionar. O jumătate de oră de lucru şi, pe urmă, toată ziua odihnă. Ba se poate chiar să nu faci nimic. O dată la douătrei zile dai o raită pe la hotarul pădurii şi iei ceva parale de la contrabandişti. Bătu-i-ar pustiul de săteni ! S-au dat pe brazdă şi fiecare are în chimir ce trebuie ! Şi nu le ia prea mult, după material. Dacă prinde pe cineva cu grinzi — atîţia leva, dacă sînt scînduri — atîţia, dacă sînt lemne — taxa se cunoaşte de asemenea. Nevastă-sa se teme ca nu cumva să afle silvicultorul şi să-l dea afară din slujbă. Da parcă îi dă mîna ? Ce, degeaba a alergat el la alegeri ? Aşa se dă afară din slujbă ? Ce, el nu ştie cine împarte slujbele astăzi ?

Iar fostul primar, împreună cu ceilalţi din opoziţie n-au decît să asude căutînd lemne prin sectorul despădurit. Aşa le trebuie ! Parcă puţin au jecmănit ei mai înainte ? Las' să se chinuiască oleacă, pe urmă o să le acorde şi lor o amnistie parţială. Deli Stancio şi alţii dinaintea lui şi-au făcut case fără să fi pus mîna pe secure. Mai

înainte nu aveau în casă o leva să schimbe cuiva, iar acum au bănişori puşi deoparte. Să-i aducă şi lui două, trei căruţe cu material şi-o să le dea voie în zona interzisă. Numai să fie în zi de sărbătoare, să nu vadă nimeni... El are casă, dar feciorul n-o să se facă mare ? Lui n-o să-i trebuiască o casă ? Şi ştie cineva cît o să mai stea ai lor la putere ? Care pădurar, pînă acum, a rămas fără casă ? Ce-i pasă lui că se defrişează pădurea, că veniturile comunei seacă ; nu intră în atribuţiile lui să se gîndească la asta ! Să poată sta în slujbă numai doi ani şi, chiar dacă n-o să mai rămînă un copac în picioare, nu-i pasă ! Parcă numai el este aşa ? Înainte de a veni ei la putere, numai şase oameni erau credincioşi partidului, dar ia să vezi acuma cîţi au intrat cu ajutorul de primar în zona de pădure interzisă ! Cînd n-a fost aşa ? Totdeauna în sectorul permis intră cinci-şase persoane, iar în cel interzis — satul întreg.

Cufundat în gînduri, pe nesimţite, Penio-pădurarul ajunge la Rakov vir[1], pune geanta jos, îşi sprijină puşca de un copac, se aşază pe o piatră, se dezbracă şi se cufundă încet în apa răcoroasă. În jur, tăcerea nemărginită a pădurii. O muscă mare, verde, i se învîrteşte în jurul capului, dar

[1] Iazul Racului (în lb. bulgară).

cînd zărește pușca de sub copac bîzîie alarmată și se pierde în umbra pădurii.

Nu știu satul vostru cum o fi, dar al nostru s-a întins pe cele două maluri ale unui rîu. Cîndva rîul curgea tumultuos și bogat, dar acum nici broaștele n-au unde să se răcorească. Numai ici, colo, prin pădure, au rămas iazuri unde se scaldă pădurarii.

HIGH-LIFE-UL KALŢUNEVILOR

De multă vreme visa nea Kocio Kalţunev să-şi cumpere nişte peşte, să şi-l gătească singur cu multă ceapă şi ulei ; de aceea, dis-de-dimineaţă, a plecat la piaţă. S-a oprit pe la toţi pescarii, a răscolit prin coşuri, a socotit, s-a tocmit, dar cînd a văzut că modestul său buget nu va putea rezista unei cheltuieli atît de simţitoare şi neprevăzute, pînă la data nesigură a primirii pensiilor, şi-a cumpărat o legătură de pătrunjel, doi dovlecei şi s-a întors acasă. Cele trei fiice ale bătrînului pensionar erau în salon. Ţeţa îşi lustruia cu mult zel unghiile cu un petic de postav ; îşi făcea manechiura. Peţa, culcată pe burtă pe canapea, citea ultima noutate, romanul *Cînd dragostea-i o boală,* iar Meţa cobora din cînd în cînd, pe ascuns, în pivniţă, îşi băga mîna în oala cu *petmez* [1], înfuleca cîte o porţie zdravănă şi se întorcea din nou în cameră, prefăcîndu-se că

[1] Specialitate de magiun bulgăresc.

nimic nu s-a întîmplat. Madam Kalţuneva se fîţîia în faţa oglinzii mari, probîndu-şi o rochie veche, transformată.

Kalţunevii treceau drept o familie de vază în micul orăşel, aveau relaţii întinse cu *high-life*-ul din localitate şi dădeau recepţii în „salonul mare", unde — de treizeci de ani — tronau trei fotolii hodorogite, un pian surdomut, o oglindă mare, draperiile roşii cu ciucuri grei şi o etajeră cu străchini de lemn din regiunea Troian, împodobite cu modele populare dintr-o epocă necunoscută. Pe pereţi atîrna portretul de flăcău al lui nea Kocio, cu favoriţi şi pieptănat cu cărare, litografia „Fortăreaţa din Chillon" care, învăluită în păienjeniş, părea şi mai întunecată şi „Asaltul Plevnei" — scenă eroică din războiul de independenţă. Bătrîna Kalţuneva frecventa regulat jururile şi adunările, iar fetele frecventau clubul, făceau parte din diferite comitete de binefacere şi purtau polemici însufleţite despre calităţile vocale ale lui Jose Mohica şi despre căsătoria liberă în Rusia. Nea Kocio, la timpul său, ocupase o funcţie destul de înaltă pe linie financiară şi trecea drept un contabil cu experienţă, dar „uniunea celor patru", cum o numea el, alcătuită din soţia sa şi cele trei fiice, prin operaţiuni îndemînatice şi sistematice, i-au dezechilibrat total bugetul, au făcut să scadă catastrofal venitul său

personal şi familiar şi l-au constrîns să recurgă la o reducere a cheltuielilor administrative şi a personalului. Şi astfel, de o lună încoace, se mulţumea numai cu cîte zece ţigări pe zi, bea cîte două cafeluţe şi seara o mastică şi dădea cîte o leva pentru ziar. În ceea ce priveşte personalul, spre marea sa părere de rău, a trebuit să se despartă de slujnică, din care cauză, în familie, s-au ivit greutăţi neprevăzute.

De îndată ce s-a întors acasă, nea Kocio a intrat în bucătărie, şi-a dezbrăcat haina, şi-a pus şorţul soţiei dinainte, şi-a potrivit ochelarii şi a început să gătească. A tăiat dovleceii în rotogoale egale, i-a presărat cu ardei roşu pisat şi a lăsat să se scurgă apa din ei. După aceea, cu mare atenţie, i-a tăvălit prin făină şi i-a aşezat în rînduri drepte pe tava unsă cu ulei. După ce şi-a şters mîinile cu şorţul şi nasul cu mîneca stîngă, s-a aşezat mulţumit pe laviţă, şi-a scos o ţigară, a rupt-o în două şi, cu multă satisfacţie, a început să fumeze una din jumătăţi.

Cealaltă jumătate de ţigară a lăsat-o pentru mai tîrziu, deoarece nu numai că treaba nu se sfîrşise, dar rămînea partea cea mai complicată, la gîndul căreia broboane mici de sudoare îi acopereau nasul. Tava cu dovlecei trebuia să fie dusă la brutărie, iar în întreaga familie nu se aflase încă nimeni care să săvîrşească această

faptă eroică. Cu poziţia socială pe care o ocupau şi cu relaţiile întinse pe care le aveau, să decadă în halul ăsta !

După ce s-a învîrtit puţin prin bucătărie, nea Kocio şi-a lepădat şorţul, a intrat în salon şi a început să tuşească tare, ca să atragă atenţia femeilor, fără a îndrăzni să se adreseze cuiva ; apoi şi-a scos ochelarii, şi-a îmbrăcat haina şi a ieşit la poartă, în nădejdea c-o să vadă vreun trecător pe care să-l roage să-i ducă tava cu dovlecei la brutărie. Se apropia ora zece. Covrigarii trecuseră de mult cu marfa, trecuse de asemenea şi măturătorul, iar strada era acum pustie. Numai în colţ, la capătul ei, un măgar legat de gard, cu capul aplecat, filozofa asupra legii de reducere a datoriilor. Nu-i rămînea lui nea Kocio decît să spere în fericita ocazie ca vreun băiat de prăvălie, sau vreun hamal, să treacă pe lîngă casa lor. De aceea făcea naveta de la poarta din faţă pînă la burlanul din colţul casei şi se întorcea ca s-o ia iarăşi de la început.

— Mare minune, domnule ! Au murit oamenii de holeră, frate, sau au părăsit oraşul ? Cînd nu ai nevoie, nu poţi trece strada de puşti, iar acum nu vezi un suflet de om !...

În jurul orei zece şi jumătate, s-a întors de la biserică baba Tinka Kuţata[1]. După ea, a trecut

[1] Tinka Şchioapa (în lb. bulgară).

Doncio Cîrpaciul, dar era atît de beat că nu se putea descurca pe care stradă s-o ia. Mai tîrziu, au traversat strada doi cîini şi altcineva nimeni. Iar prînzul se apropia şi el se plimba de la poartă la burlan, fumînd cea de a patra jumătate de ţigară. În jurul orei douăsprezece, cînd şi măgarul din capătul străzii dispăruse, nea Kocio a intrat abătut în casă, s-a dezbrăcat în salon şi a tuşit de două ori, cu înţeles, dar n-a primit nici un răspuns. Ţeţa, cu o scobitoare, îşi desăvîrşea manechiura ; Peţa ajunsese cu cititul la partea cea mai interesantă din roman, iar Meţa, uitîndu-se pe fereastră, căsca cu zgomot. Madam Kalţuneva, în combinezon, făcea ordine în garderob.

La ora unu şi jumătate familia Kalţunev îşi lua în bucătărie prînzul, alcătuit din brînză şi usturoi. „Uniunea celor patru", ca întotdeauna în unanimitate, a boicotat însă energic felul doi din meniu, adică usturoiul, deoarece în aceeaşi după amiază madam avea o întrunire la societatea femeilor, iar Ţeţa, Peţa şi Meţa erau invitate la ceaiul dansant de la club.

NU SÎNT DE-ALEA

Nu-mi place să bîrfesc și nu sînt de-alea să mă amestec în treburile altora, ţaţ'Siko, dar sînt femei ca Tana Papucikina, care au o gură — cît o şură ! Alaltăieri, cum stam şi împleteam călcîiul la ciorapul lui Gruio al nostru, mă uit pe fereastră şi o văd : tipa-tipa-tipa, fîţîindu-şi dosul, împopoţonată cu blănuri, cu o poşetă împletită în mînă, intră drept la dentist în casă. Femeie măritată, soro, în loc să stea acasă şi să-şi vadă de treabă, se-nfige şi nu lasă omul în pace ! Mă uit că de un an şi jumătate îşi tot drege dinţii. Ce dinţi or mai fi şi ăştia, nu ştiu. Dar de i-ar fi ieşit şi-n cerul gurii, şi de-ar fi fost toţi găuriţi, şi tot s-ar fi reparat pînă acuma. A stricat casa omului, căţeaua ! Mă uit la nevastă-sa, săraca ! Oftează, se vaită, s-au certat, s-au bătut şi pe urmă se pare că a început şi ea să-l înşele. O văd ieşind, întotdeauna pudrată şi cu pălăria pusă aiuristic pe o sprînceană.

Nu-mi stă în caracter, ţaţ'Siko, şi nu sînt de-alea să mă amestec, dar servitoarea pe care a dat-o afară cică ar fi povestit cîte ceva Bonei Kevina, care, la rîndul ei, i-a spus Kiţei Săbciova a noastră. Dar şi despre servitoare se aude că ar fi o poamă. De două luni e fără stăpîn şi tot hoinăreşte cu un subofiţer care, chipurile, ar fi din satul ei. Parcă-mi rămîne timp, soro, de blestematele astea de treburi, să pot afla de unde este subofiţerul şi dacă nu cumva o fi vreun verişor de ocazie ? De altfel, nu-i treaba mea să mă amestec în combinaţiile altora. O femeie cumsecade trebuie să-şi vadă de casă — să-i fie dereticat, măturat şi curat peste tot, că ieri am fost la Bona Bozagikina[1] după drojdie. Să ferească dumnezeu ! Copaia nerasă de doi ani, ţaţo Siko, ştergarele cu aluat uscat pe ele şi aruncate într-un colţ, iar pe ele doarme pisica. Ruşine şi păcat. Îşi ondulează părul de două ori pe an, poartă pantofi cu vîrfurile de lac, iar în casa lor — parcă ar fi a doua zi după nuntă. Dar din nou îţi zic : îi priveşte ! Facă ce-o vrea ! Gruio al nostru aşa spune : „Fiecare casă cu rînduielile ei, fiecare cocoş stăpîn pe gunoiul său. Să trăiască fiecare cum îi place !" Vezi, Kolcevii niciodată nu-şi strîng aşternutul din pat. Aşa cum se

[1] Bona Brăgăgiţa (în lb. bulgară).

scoală de dimineață, așa le rămîn paturile pînă seara. O dată i-am spus doamnei, iar ea de colo: „Dinadins le lăsăm, zice, ca să se aerisească !" Se-nțelege că-i e lene să le facă, îi e lene și pace, dar de ce să mintă oamenii ? În casa unde femeia e vrednică și pune mîna se cunoaște. La ei și dormitorul e tabără și în salon, pe divan, zace o pernă descusută, pernuța cu ace atîrnă strîmb pe perete, iar prosopul de față — parcă ar fi șters podelele cu el.

Oooh, oh, ce este, ce nu este, treaba lor ! Dar mai bine să tacă omul și să nu-și facă dușmani — eu așa știu — și fiecare să răspundă de faptele sale. Ia să mă scol eu și să plec, că am lăsat pe fata a mică să prăjească ceapa și s-ar putea s-o ardă și să miroasă așa cum miroase cînd treci pe lîngă Parapankini. Știi doar, șandramaua lor de casă e chiar pe colț ! Casa nu face doi bani, dar are ferestre să poți privi și în jos și în sus pe stradă. La una din ferestre stă, întotdeauna, mama, iar la cealaltă — fiică-sa, și nu lasă să treacă omul pînă nu-l descoase din fir-a-păr. Și tot a mîncare arsă miroase cînd treci pe lîngă ei. Femeie bătrînă, soro, s-a luat după capul fie-sei. Ba că ar fi cerut-o un inginer, ba că ar fi pețit-o un judecător, parcă oamenii s-ar da în vînt să mănînce numai mîncare arsă toată viața. Să nu i se întîmple la fel cum s-a întîmplat cu

Deşa Kolikucikova[1]. Au curtat-o, au rugat-o, ba erau s-o şi fure, iar ea şi pînă în ziua de azi stă tot în casă, îmbătrînită şi zbîrcită, că acum nici Enio Cantonierul n-o vrea, face nazuri. Că şi ăsta, ce pretenţii o fi avînd ? Parcă nu-mi amintesc că l-a născut maică-sa cu patru luni mai devreme şi ce isprăvi săvîrşea, la timpul său, în mahalaua de jos !...

/ Aseară, pe întuneric, cum adunam rufele din curte, buf — se dărîmă ceva, cam la două, trei case de noi. Am trîntit rufele pe lemne, am alergat într-acolo şi ce crezi ? De la gardul văduvei Pena Tankovicina, din partea stîngă de lîngă poartă, trei cărămizi dărîmate. Era întuneric şi n-am putut vedea bine, de aceea cum s-a crăpat de ziuă m-am dus şi am găsit trei urme de paşi bărbăteşti cu încălţăminte cu tocuri de cauciuc. Am întrebat ce-a fost gălăgia de-aseară, iar ea : „Un pisoi, madam, un pisoi a sărit gardul şi a dărîmat cărămizile..." Ştiu eu cine este cotoiul, care are şi-o pisică şi doi pisoi mici acasă şi lucrează la secţia financiară, dar nu-mi place să vorbesc ! /

Pe de altă parte, mi-e necaz că face pe sfînta, toată ziua e la biserică şi numai în jos îşi ţine ochii. Dar ştii cum spune Gruio al nostru despre

---

[1] Deşa Taiecîini (în lb. bulgară).

de-alde astea : „Cine ţine ochii plecaţi nu are gînduri curate !" Şi aşa este, dar ce-mi trebuie să vorbesc ?! Parcă în casa noastră merg toate strună, ca să mai cotrobăim prin cele străine ? ! Ne-am luat şi noi o noră, ţaţ'Siko, să te ferească dumnezeu, pînă-n al nouălea neam ! De cînd s-a măritat e tot bolnavă, tot posomorîtă ! Zice că ar avea fierea spartă, că ar avea nervi la stomac, chipurile ţine dietă, dar a doua zi de crăciun, cînd am fost invitată undeva, ea a înfulecat acasă jumătate din muşchiul de porc. Bine că mai sînt invitată din cînd în cînd şi mă ospătează oamenii, că altfel cu mîncarea n-o prea ducem bine acasă ! Nu ne-a rămas, soro, nici dulceaţă, nici zahăr, nici cîrnaţi de casă ! Credeam că dacă ţine dietă cel puţin murăturile o să le cruţe, dar ce crezi ? Cînd m-am uitat în oala mare — ici, colo doar mai plutea cîte un gogoşar.

Îi spuneam lui Proiko al nostru : ascultă-mă pe mine, maică, să-ţi aleg eu fată, că le cunosc pe toate din oraş şi din împrejurimi. Ce nu i-am spus ! Într-o bună zi, însă, a plecat şi mi-a adus noră tocmai de la Gabrovo. Oamenii nici pisică nu-şi iau de la Gabrovo, iar el nevastă şi-a găsit s-aducă după el. S-a dovedit slab la minte Proiko al nostru, îi seamănă lui taică-său. Nu stă să se sfătuiască, să se uite şi el la alte case, se aruncă aşa, cu ochii închişi ! Cît i-am bătut capul să

meargă la popă, să meargă la voi, ca să vadă ce-i aia gospodărie şi familie! Vezi, bărbatu-tău ce minte deşteaptă a avut că te-a luat pe tine! Ei, îţi sînt cam rari dinţii în gură şi şchiopătezi puţin, dar ce, parcă trebuie să defilezi prin bucătărie ?! Îţi vezi frumuşel de casă, şi copiii îţi sînt îngrijiţi, şi nea Bonio e în fiecare sîmbătă cu cămaşa spălată, iar la noi — dezordine, murdărie, brambureală. Numai să încep eu să-ţi povestesc, ţaţ'Siko!... Dar nu-mi stă în caracter, nu sînt de-alea...

TURIŞTII

— Să mergem, Ţveatko, să facem şi noi o excursie în munţi ! spunea madam Goţa soţului său, într-o după-amiază de sîmbătă. Tot oraşul, fie şchiop, fie schilod, pleacă în excursie, să schimbe aerul şi să-şi menţină silueta, numai noi ne-am pus la dospit aici şi ne îngrăşăm. Încă din vara trecută am luat hotărîrea asta. Mi-am cumpărat chiar şi bocanci, în nădejdea c-o să pornim, şi cînd colo ! Uită-te la tine cu ce-ai ajuns să semeni de atîta grăsime şi uită-te şi la mine ! Trebuie să terminăm cu trîndăvia şi, chiar mîine, să plecăm ! Învoieşte-te, că dacă nu, eu, una, plec singură cu turiştii. M-am făcut de o sută zece chile. Unde ăi fi vrînd s-ajung ? Plec ! Ai auzit ?

— Bine, bine, a grohăit nea Ţveatko, apoi s-a întors pe partea cealaltă şi a început să sforăie mai departe ca o motocicletă.

Madam Goţa şi-a suflecat mînecile şi a început să se pregătească. A trimis servitoarea în piaţă să cumpere carne pentru chiftele, sardele, cren-

vurşti, halva, roşii, castraveţi, ardei ; a fiert 14 ouă, a umplut o cutie cu marmeladă de caise fără pieliţă, a tăiat şi jumătate din *lukanka*[1] de porc. A adăugat două pîini — una de secară pentru uşurarea digestiei şi alta obişnuită — a îndesat o matara cu vin, o sticlă de coniac, un primus, cafea, un covoraş, mantaua de ploaie, lenjerie de corp, ciorapi, săpun, periuţe de dinţi, scobitori, furculiţe, cuţite, două farfurii, vaselină, aspirină, iod şi pudră de talc, umplînd rucsacul în aşa chip că îi semăna leit.

Seara au cinat mai devreme şi s-au culcat. Cum s-a culcat, nea Ţveatko a şi adormit şi a început să sforăie îndată. Madam Goţa sau Oce, cum o dezmierda soţul ei, cu gîndul însă la plăcerile ce avea să i le ofere ziua următoare, a adormit abia trei minute după el şi, luîndu-o cu o octavă mai sus decît nea Ţveatko, i-a ţinut isonul printr-un sforăit ritmic şi răsunător.

Dimineaţa, cînd servitoarea i-a trezit, nea Ţveatko şi-a amintit ce-l aşteaptă, a oftat, s-a dus în bucătărie să se spele şi, cînd a văzut înspăimîntătorul rucsac, i-a venit ameţeală ; abia s-a ţinut să nu cadă. După aceea, cu o mutră de om care-i dus la tăiere, a început să-şi tragă în fugă pantalonii de vînătoare, pe care îi avea încă

---

[1] Varietate de salam bulgăresc.

dinainte de război, şi constatînd că i-au rămas strîmţi şi nu mai poate să-i încheie sub genunchi, s-a văzut nevoit să-i prindă cu ace de siguranţă. Apoi a îmbrăcat o haină veche, şi-a pus pe cap o caschetă găurită de molii şi, oftînd şi mai adînc, s-a aşezat pe laviţă să aştepte noi ordine.

Madam Oce luase la început hotărîrea să plece fără corset, dar după ce a umblat niţel prin curte, numai în cămaşă de noapte, şi s-a convins că burta nu-i merge în ritm cu picioarele, ci o ia înainte, s-a întors în dormitor şi şi-a pus corsetul. Pe urmă a mai băgat în rucsac puţină slăninuţă, două lămîi, şi-a legat de el şi bocancii, pe care trebuia să-i încalţe la marginea oraşului, şi împreună cu servitoarea l-a ajutat pe bărbatu-său să ridice rucsacul în spate. După ce şi-a făcut cruce şi a pupat pisoiul, au pornit la drum.

Soarele, curios să vadă călătoria celor doi faimoşi turişti, s-a sculat devreme în dimineaţa asta. Nea Ţveatko însă nu-l vedea, mergea cu nasul în pămînt, strivit de greutatea rucsacului. Abia la marginea oraşului l-a simţit cum îl arde în ceafă, şi-a întors cascheta cu cozorocul la spate şi a început să calce şi mai supărat, răsuflînd şi mai greu. Madam Oce, mulţumită şi veselă, şi-a schimbat încălţămintea sub un nuc şi a prins să păşească şi mai vioi şi să fredoneze :

— Munţi, înălţaţi-vă... spre ce-e-ruri !

— Aha ! Să se-nalţe ! Lasă să se înalţe ! Eu... înţelegi... abia pot merge la şes, dar... mă rog, las' să se ridice, să vedem ce naiba o ieşi pînă la urmă ! mormăi soţul încărcat, care păşea ca un elefant pe şoseaua prăfuită.

— Ce, nu cumva eşti obosit ? Şi eu am obosit puţin, dar mă simt atît de uşoară, de uşoară ! Aş fi în stare să merg şi dincolo de munţi.

— Cum să nu-ţi fie uşor ? Cred şi eu că ţi-e, fiindcă nu te duci decît pe tine. Pe cînd... eu...

După ce au parcurs un kilometru, madam Oce, care începuse să gîfîie, a strigat pe neaşteptate :

— Aoleu, Ţveatko, mi s-a rupt o bretea !

— Capul să-ţi fie sănătos ! a răspuns supărat nea Ţveatko.

— Aoleu, aoleu, îmi cade combinezonul !

— Lasă-l să cadă ! Că n-are pe unde să alunece.

— Aoleu, nu pot ! Trebuie să ne oprim un pic, să m-aranjez.

— Să ne oprim ? Mă rog, să ne oprim. Dar dacă ne oprim... înţelegi... o să fie foarte greu să mă mai urnesc din loc.

După al doilea kilometru, în urechile lui nea Ţveatko au început să răsune sonerii electrice, iar lui madam Oce i s-a lipit limba de cerul gurii, şi nu-i mai ardea să cînte marşul turistic de adineauri. Apoi, vrînd să respire mai adînc, ca să-şi

trагă suflarea, i-a pocnit ceva şi atunci s-a apucat de mijloc cu amîndouă mîinile şi s-a oprit.

— Aoleu, doamne, acum mi s-a descheiat portjartierul. A trosnit ceva.

— Mie îmi trosnesc oasele şi tot tac din gură. Haide ! Haide, că... înţelegi... munţii se înalţă spre ceruri... Haide !

— Ei, şi ce dacă se înalţă ? N-au decît ! Mare pagubă dacă nu ajungem pînă acolo ! Munţi ! Numai pietroaie !

— Şi eu sînt de aceeaşi părere. Dar tu cînd îţi pui ceva în cap !

— Să nu mergem chiar pînă acolo, Ţveatko. Ia priveşte ogoarele din faţa noastră, ce peisaj splendid ! Ce sălcii verzi, ce poezie !

— Şi o fîntînă... ă... înţelegi... E şi o fîntînă acolo.

— Ai zărit şi o fîntînă ? Ei, doamne, atunci de ce să ne mai pierdem vremea ? Să mergem să ne aşezăm acolo, să ne odihnim şi să îmbucăm ceva. Ce nevoie mai avem de munţi ? De altfel, s-ar putea să plouă, să cadă grindina. Ooh, Ţveatko, hai mai repede, că mi-a sărit şi un ochi de la ciorap. Să mergem, că nu mai pot !

Nea Ţveatko a privit-o uşurat, strîmbîndu-şi buzele într-un zîmbet, şi-a săltat puţin rucsacul şi amîndoi turiştii au cotit-o din şosea, la stînga, apucînd-o peste brazdele înalte şi neegale.

Madam Oce a căzut numai de două ori mai mult decît soțul său și și-a despicat în spate rochia croită după ultimul jurnal. Ținîndu-se de rucsacul soțului epuizat și cu ochii ieșiți din orbite, ea pășea, adunîndu-și ultimele puteri și gîfîind îngrozitor. După ce au căzut încă o dată cînd au sărit peste pîrîiaș, ținîndu-se de mînă, au ajuns, în sfîrșit, la oaza mult visată. Au așternut covorașul, mușamaua, hainele și, peste ele, madam Oce s-a prăbușit ca un enorm balot cu manufactură.

Așezat pe rucsac, nea Țveatko mormăia :

— Na ! Să te saturi de munți... înțelegi...

— Ooh, suflete ! Oh, mă sufoc ! Îmi sare inima din piept ! Coniac, coniecel !

Nea Țveatko îi turnă în pahar. Ea îl sorbi dintr-o dată, plescăi și închise ochii.

— Ține, mai bea un pahar ! Coniacul ajută, ajută mult.

— Dar tu de ce nu guști ? Bea și tu !

— Tu... înțelegi... nu te uita la mine... Eu o să-i trag cu sticla.

Cum a băut al doilea pahar, madam Oce și-a potrivit rucsacul tare sub cap, a închis ochii și a început să sforăie prelung, șuierător. După ce duse de cîteva ori sticla la gură, nea Țveatko se rostogoli lîngă ea și, luînd ca de obicei o octavă mai jos, se porni să sforăie atît de răsunător,

încît broaştele îngrozite începură să sară în apă, care cum nimerea. Păsările speriate îşi întrerupseră cîntecul, iar şopîrlele şi insectele se ascunseră prin găuri.

Numai un păianjen bătrîn, care se lăsase din salcie exact deasupra gurii lui madam Oce, se legăna uşor şi fără grijă, pe un fir subţire, împins de curentul de aer ce-i ieşea din gură.

Cu siguranţă că era surd.

NILEVARE

Duminică dis-de-dimineață, Petko Petăk[1], paracliserul, s-a sculat, s-a grăbit să bată toaca, să mături și să facă jăratic pentru cădelniță. Cum s-a apropiat de poarta bisericii, și-a scos de la brîu cheia mare ca să deschidă și a observat, pe zidul alb dinspre soare-răsare, niște semne roșii. S-a apropiat Petko de locul acela și s-a uitat. Era scris ceva. Niște rotogoale roșii. Dar cine să le înțeleagă tîlcul ?

„Bre, își spuse în sinea sa Petăk, aicea nu e lucru curat. Și s-a închinat de trei ori. Să murdărească ei zidul bisericii, să-și bată joc de ceva sfînt, asta nu-i a bună. Haimanalele noastre au făptuit-o, comuniștii. Ei sînt și nimeni alții." Și, după ce își înfipse din nou cheia la brîu, alergă la popa Kostadin. Popa, în izmene, dădea de mîncare scroafei în curte.

---

[1] Petko Vineri (în lb. bulgară).

— Aşa şi aşa, moş părinte, începu el să povestească. Aşa şi aşa au scris tîlharii, cu vopsea roşie, pe zidul bisericii dinspre soare-răsare...

— Anatema, a zbierat popa Kostadin şi a scuipat supărat. Asta-i fapta comuniştilor, dar ia mai repede căldarea şi o cîrpă şi grăbeşte-te să înlături această fărădelege a satanei, pînă nu văd încă oamenii. Grăbeşte-te ! Iar eu o să trec pe la Nenovcini să iau puţin var în copaie, ca să văruim deasupra... Credinţa lor păgînească ! Ei sînt ! Grăbeşte-te, că vin şi eu acuma !

Petko a înşfăcat căldarea, i-a dat preoteasa şi un ciorap rupt, s-a întors, a răzuit zidul cu cuţitaşul, l-a frecat, l-a spălat şi a înlăturat de pe zid rotogoalele. Tocmai se pregătea să meargă ca să bată toaca, cînd — în faţa lui — pe pod, a început să tuşească moş Lulcio, aprodul de la primărie.

— Bună dimineaţa, cuscre ! Ce te-ai suflecat să gospodăreşti ca o nevastă tînără, dis-de-dimineaţă ?

— Las-o încolo, cuscre, a răspuns Petăk şi din nou şi-a făcut cruce. Măgari nepotcoviţi ! Îşi bat joc de dumnezeu... Au scris comuniştii măscări pe zid.

— Pîngărire, Lulcio, pîngărire şi păcat fără de seamăn, a mîrîit şi popa care venea după el, cu copaia plină de var. Nu ştiu ce ţară o mai fi şi

asta, sufleţele, că nu le strînge frîul ţîngăilor ăştia ! Agarieni, săbotnici[1] ! Astă toamnă, în Cerneaga, au vopsit un cocostîrc cu vopsea roşie şi i-au dat drumul să facă agitaţie, iar în Banite, pe plopul Nenei Kerina, au înfipt un drapel. Şi-acum, îşi arată şi la noi măgăriile. Haimanale ! Îi ştiu eu cine sînt, ştiu şi ce leac le trebuie, dar nu mă lasă pustia mea de slujbă. I-aş învăţa eu minte numaidecît, dar de !...

— Parcă cine nu-i ştie ? a spus din nou Petăk. Tîlharul lui Stancio Rusin, chelul lui Iordan şi Săbori-furna[2] Todor... Ei sînt, cine alţii ? !

Moş Lulcio i-a privit, a surîs pe sub mustăţi şi a zis, clătinînd din cap :

— Hoo, bre cuscre, bine aţi mai potrivit-o ! Ce fel de comunişti, părinte ? ! Sînt injelerii, frate, injelerii ! Ieri, toată ziua au cutreierat satul şi eu tot după ei. Dar pentru că era zi de lucru, precum ştii, popa s-a dus să prindă peşte şi nu i-a văzut aproape nimeni. S-au vîrît şi ici, şi colo ; unul ţinea în mînă un ţăruş cu semne, iar celălalt încovoia spatele, închidea dintr-un ochi şi nota ceva pe hîrtie. Curată născocire. Treabă nesocotită, o să zici, pusă la cale pentru bani. Dar n-a fost aşa. A fost pentru nilevarea satului. Ehee, îi zic eu ăluia care sta cu spatele încovoiat şi tot

---

[1] Adepţi ai unei secte religioase care sărbătoresc sîmbăta în locul duminicii.

[2] Dărîmă-cuptor (în lb. bulgară).

închidea din ochi, cu asemenea beţe n-o să puteţi voi nileva satul nostru, măcar că sînt însemnate. Trebuiesc toiege, groase, groase ! Aici trebuie să intre în horă toiege de carpen, neciooplite, şi atunci s-ar face treabă. Iar ei rîdeau, măsurau şi scriau mai departe pe terfeloagele lor. Au cutreierat peste tot. S-au băgat prin curţi, s-au adunat din nou împreună în grădina de zarzavat a lui Ceakărov, au făcut, au dres. În cele din urmă au luat şi au scris ceva cu vopsea roşie pe dugheana lui hagi Doncio, pe şura lui Trifon Kradicea, aici — pe zidul bisericii — şi au plecat. Oameni cumsecade, s-au trudit pentru binele nostru. Vor să facă nilevarea satului, a spus secretarul, şi mi-a zis să păzesc ca nimeni să nu şteargă semnele că o să plătească amendă. Da, amendă ! Bine aţi mai potrivit-o voi de duminică dis-de-dimineaţă !

— Petko, tîmpitule, a zbierat popa, în ce belea m-ai băgat tu pe mine ? Ai ? Ptiu, anatema ! Şi, ridicînd copaia cu var, îi făcu vînt cu toată puterea către perete. Varul subţire se revărsă însă la loc în copaie şi-l stropi pe popă în obraz, făcîndu-l să semene cu un pisoi care a mîncat iaurt din oală.

Petko Petăk n-a scos o vorbă. S-a aplecat, a luat ciorapul preotesei, căldarea şi, ruşinat, a pornit cu paşi mărunţi spre biserică.

POSTURI FIXE

Stancio Barabancika[1] își are posturile lui fixe, nimic de zis. Așa și-a rînduit el serviciul și așa și-l îndeplinește, punct cu punct. Cînd o termina cu el, după vreun an și trei luni, o să se retragă la aer curat și liniște, în cafeneaua lui Ghenciool, o să-și numere mătăniile, o să tăifăsuiască despre politică și cum o veni sfîrșitul lunii — hop! în buzunarul de sus de la vesta cea nouă îi intră pensioara de 735 leva. Las' să i-o dea și să și-o primească. Nu-l invidiez. Dă, doamne, fiecăruia! Doar nu-i fură omul, ci și i-a cîștigat prin muncă și stăruință. I se cuvine.

Anul trecut, primarul a fost anunțat prin telefon că, în jurul orelor cinci după amiază, o să treacă prin oraș trei miniștri și, prin urmare, trebuie să ia măsuri. A sărit el, a apăsat pe butonul soneriei, a venit omul de serviciu și primarul i-a strigat :

---

[1] Stancio Toboșarul (în lb. bulgară).

— Repede, Kosta ! Fugi şi cheamă, de jos, toboşarul !

— Toboşarul, domnule primar, astăzi e măturător, în tîrgul de vite.

— Aşa ? a spus primarul. Lua-le-ar dracu de măturat şi de curăţenie. Ce fel de rînduială e asta ? Vizitiul e măturător ; pompierii — măturători şi ei. Toţi mătură şi murdăria e din ce în ce mai mare ! Dar cine o să facă celelalte treburi nu ştiu ! Înşfacă imediat toba, a zis, găseşte-l, atîrnă-i-o de gît şi, pe loc, chiar acolo unde o fi, să înceapă să strige ! Aleargă ! Haide ! N-ai plecat încă ?

— Dar ce să strige, domnule primar ?

— Ce ? Despre miniştri, ce-i fi vrînd să strige ? Poate că au şi pornit oamenii spre noi şi noi n-am făcut încă nimic. Uite, îi scriu eu pe o bucată de hîrtie ce să strige. Dă-i-o s-o citească şi să strige ! Haide ! Repede !

Omul de serviciu a luat din cui toba, a luat bucăţica de hîrtie şi a zburat ca viforul din primărie. După el a ieşit şi primarul cu surtucul fluturînd, îndreptîndu-şi cravata din fugă şi grăbindu-se să se ducă să se bărbierească, aşa cum se cuvine. Ajutorul de primar, după ce a închis cancelaria, a luat din farmacie un pansament şi şi-a legat mustăţile, ca să-i stea în sus cu ocazia evenimentului. Au început peste tot pregătiri

febrile. A alergat Kosta, omul de serviciu, prin oraş, a cercetat, a întrebat, ici de Stancio Barabancika, colo de Stancio şi, în cele din urmă, l-a descoperit sub un prun, în viile de la marginea oraşului. Îşi culesese omul struguri şi îi înfuleca. Înfuleca bunul altuia ! I-a pus toba la gît, i-a dat hîrtia şi i-a spus :

— Strigă, strigă momental, neică, altfel te-ai dus...

— Ce mă, Kosta ? a zis Stancio, înghiţindu-şi scuipatul. Ce-ai înnebunit ? Cum să strig în vie străină ?

— Aleargă atunci şi strigă din fugă că vin miniştrii ! Vin, îţi spun ! Aleargă !

Stancio a luat toba în braţe, s-a năpustit la vale, ridicînd praful după el, şi cum a ajuns în dreptul primei case de la marginea oraşului a scos hîrtia, şi-a potrivit-o în faţa ochilor şi : „trrr... tamtarara... tamtarara... tratata", a bătut toba cu iscusinţă şi a adunat pe toţi ţigănuşii din mahala.

După ce a citit mesajul, şi-a luat picioarele la spinare, şi a alergat mai departe.

În faţa podului de lîngă spital, bătu toba a doua oară, şi pînă să ajungă la cel de al treilea post fix, lîngă administraţia judeţeană, ceasornicul sunase de cinci. Şi-a rostit Stancio şi acolo cuvîntul şi a păşit iute mai departe. În faţa poştei

vechi, tocmai adunase cîrpacii şi cafegiii şi începuse să le spună noutatea pe de rost, cînd Limba [1], care se întorcea de la piaţă cu o bucată de ficat în mînă, i-a strigat de departe :

— Ohohooo !... Ai întîrziat cam mult, vericule ! Miniştrii să fii sănătos de cînd au trecut. Acuma trebuie să fie pe-aproape de Banite.

— Gura ! s-a răstit la el Stancio. Vezi-ţi de ficatul tău şi nu te amesteca în treburile mele.

A îndesat beţişoarele în buzunarul de sus al tunicii şi a pornit-o mai departe.

La orele şase fără ceva, s-a înfipt în mijlocul pieţei şi iar :

— Se aduce la cunoştinţa onor cetăţeni... că, astăzi, la orele cinci, o să sosească în localitate domnii miniştri şi anume trei. Al Căilor Ferate... al Drumurilor şi Comunicaţiilor... al Cultelor şi alţii... Toţi cetăţenii sînt rugaţi să iasă în piaţă şi să-i întîmpine cum se cuvine !

În timp ce înşira aceste cuvinte fără să se mai uite pe hîrtie, a venit, în fugă, un funcţionar de la primărie şi i-a spus :

— Opreşte-te ! Nu striga ! Ne facem de rîs. Miniştrii au trecut, iar tu strigi ca un nebun că o să vină.

Stancio a apucat nervos beţişorul şi a zbierat :

---

[1] Moţatul (în lb. bulgară).

— Şi tu ce te bagi, mă neisprăvitule ? Tu nu eşti în stare să mîni o şaretă şi-o să mă înveţi pe mine ce să fac ? Eu îmi cunosc serviciul şi nu vreau seminţe de la un dovleac verde. Ai înţeles ? Cunosc slujba şi dispoziţiile. Am de strigat la nouă posturi fixe. Auzi, mă ? Aici, în piaţă, este al cincilea. Îmi mai rămîn încă patru. Unul sus, la cişmeaua de lîngă biserică ; celălalt, lîngă băcănia lui Petko Ivankin şi ultimul, în mahalaua evreiască. După ce o să trec pe la toate, mă opresc. Aşa mi-a dat ajutorul de primar dispoziţie şi minte de la tine nu-mi trebuie ! Tu învaţă să mîi şareta, iar eu îmi văd de posturile mele ! Ai înţeles ? Am nouă posturi fixe, tîmpitule !

Şi-a luat toba sub braţ şi a apucat-o în sus.

Cînd, pe-nserate, Stancio Toboşarul vestea, în mahalaua evreiască, sosirea celor trei miniştri în oraşul nostru, ei erau aproape de capitală.

DELEGAT PERMANENT

Mergeam cu frățîne-meu pe bulevard, fiecare cufundat în gîndurile sale, și deodată, buf ! Un om se izbește de mine, mă privește de parcă m-ar cunoaște și, în cele din urmă, își pune mîinile pe umerii mei.

— Pardon, zic eu.

— Pardon, firește, zice el zîmbindu-mi, și dinții de aur îi străluceau în soare ca niște gloanțe de vînătoare.

— O, o, o !... Tu ești, mă, Deciko ? Noroc, mă, noroc ! De cînd nu ne-am văzut ! Tiii !

— Deciko în persoană ! Dar prietenul acesta, pr-r-r-opriu-zis, cine este ?

Prietenul meu Deciko Papuncev era puțin bîlbîit și, cum se poticnea undeva, își completa pauzele cu cîte un „pr-r-r-opriu-zis", lungit.

— E frate-meu, zic ! Fratele meu mai mare. Trăiește la țară și cultivă pămîntul.

— În cazul ăsta, hai să vă fac cinste.

Ne-a luat la braț și ne-a tîrît spre cîrciumă.

— Ia, spune! Ce mai faci, ce mai dregi, cum o mai duci?

— Deocamdată, nu fac nimic. Am fost funcționar, dar m-au dat afară.

— Cine? Şi, propriu-zis, de ce?

— Păi, ăştia de la putere, cine era să mă dea?

— Păi, de ce n-ai venit la mine să mă cauți, omule? De ce nu mi-ai spus ca să-ți aranjez situația imediat? Nu ştii că, propriu-zis, acum eu tai şi spînzur?

— Ei, de unde era să ştiu?

Ne-am aşezat. A comandat cîte o halbă cu bere. I-am povestit toată tărăşenia mea. A mai comandat un rînd de halbe şi, după ce şi-a şters fața asudată, a început fără ocol:

— E! Acuma ascultă ce-ți spun eu. Pe tine te aranjez cît ai bate din palme. Poți să fii absolut sigur. Dar, mai întîi, voi amîndoi trebuie să mă ajutați să-mi termin treburile mele. Iată despre ce este vorba! Prin părțile noastre, unde o să candidez ca deputat la toamnă, se va construi o cale ferată. Pentru una dintre gări se ceartă două sate, Şugovo[1] şi Kukov dol[2]. Şugovo e, pr-r-o-priu-zis, fieful meu... şi le-am promis formal că gara o să fie acolo. Oamenii au plătit şi eu mă

[1] Şugovo, de la *şuga* — rîie (în lb. bulgară).
[2] Valea cucului (în lb. bulgară).

ocup. Astăzi, propriu-zis, tocmai trebuia să mă prezint la ministru, dar îmi trebuia încă o persoană, două, ca să formăm o delegaţie. V-am întîlnit la timp. Fratele tău, fiind mai plinuţ şi cu mustăţi, o să fie primarul din Şugovo, iar tu ai să fii directorul şcolii. O să mergem la ministru, eu o să vorbesc, iar voi o să încuviinţaţi din cap. Cînd spun da, o să spuneţi şi voi „da" ; cînd zic nu şi voi, propriu-zis, o să ziceţi „nu". Lucru mai simplu şi mai uşor decît ăsta nici că se poate. Doar atîta vă cer.

— Adică, cum vine asta ? Miroase a ceva necurat, primejdios... Va să zică, noi, amîndoi fraţii din Karabunar, ne trezim aşa, deodată, nenea — primar, iar eu — învăţător, într-un sat din nordul Bulgariei. Şi măcar de l-am fi văzut vreodată, de-am fi trecut vreodată pe-acolo !

— N-are nici o importanţă lucrul acesta ! E numai o formalitate şi, propriu-zis, v-o cer ca să aibă mai multă greutate.

— Nu am curaj, zic. Nu mă lasă conştiinţa şi n-o pot face.

— Caraghios eşti, mă ! Păi, cu atîta conştiinţă cum crezi tu că se poate ocupa o funcţie de stat ? Propriu-zis, de-aia te-au dat afară ! Ia, ridică-te. Haide ! Într-o oră, două, isprăvim, şi gata. O să vă răsplătesc !

— Dar nu se poate aşa, mă Deciko! Eu nu am nici examenul de bacalaureat, nu am nici examenul de diplomă şi tronc — director de şcoală. Cum vine asta?

— Foarte bine! O să vezi cum! Dacă vrei să mă serveşti, dacă vrei, propriu-zis, să cîştigi pînă deseară 500 leva şi dacă vrei să te numesc iarăşi în serviciu, scoală-te de pe scaun şi haide, că nu am timp! Hopa, sus!

Eu şi frate-meu ne-am uitat unul la altul, el s-a scărpinat după urechea stîngă, eu după cea dreaptă şi am pornit.

Ne-am aruncat într-un taxi şi hai la minister. Pe coridoare, lume, lume, arhiplin. El a luat-o înainte, pe mine m-a prins de mînă şi eu l-am apucat pe frate-meu. A început să împingă, să ghiontească strigînd: „Delegaţie!... Faceţi loc delegaţiei!", pînă ce am ajuns în faţa uşii. A ciocănit, a deschis, ne-a făcut vînt la amîndoi înăuntru, intrînd şi el după noi. Cum l-a văzut, ministrul s-a sculat, i-a zîmbit şi a exclamat:

— O, o, o, Papuncev, noroc! Bine-aţi venit!

— Mersi, mersi, domnule ministru. Să vă prezint, propriu-zis, pe primarul satului Şugovo şi pe directorul şcolii. Oameni de-ai noştri, ştiţi, oameni de încredere, care ţin întreg satul în mîinile lor. Sîntem delegaţi în problema haltei. Brigada de ingineri trimisă să studieze chestiunea

și-a petrecut timpul numai în Kukov dol. Le-au dat mîncare, băutură, pe urmă pesemne că le-au strecurat și ceva în buzunar, și băieții au hotărît ca halta să fie lîngă satul lor, ceea ce, propriu-zis, e o ilegalitate. Problema este foarte importantă. Jumătate din sătenii Kukovdolului sînt opoziționiști, iar cei din Șugovo sînt oamenii noștri cu trup și suflet, așa că trebuie să aranjați lucrurile cum se cuvine, căci altfel o să pierdem pe cei mai devotați oameni ai noștri.

— Așa e, dar după cîte știu din raport lîngă Șugovo terenul este atît de înclinat, încît nici măgarul nu se poate opri în pantă, a răspuns ministrul.

— Este, propriu-zis, nu zic că nu, dar noi o să nivelăm terenul și-o să-l facem ca-n palmă. Da ! Da ! Da !...

— Da, da, am spus și eu.

— Da, da, a spus și fratele meu.

Pe urmă Deciko s-a apropiat de ministru, l-a prins de braț, l-a tras la o parte și i-a vorbit, i-a vorbit. După aceea au zîmbit amîndoi. Ministrul l-a bătut pe umăr, ne-am luat rămas bun și am ieșit. Mașina ne aștepta.

— Și acum, încotro ? am întrebat.

— O să mergem la miniștrii construcțiilor, învățămîntului și comerțului. Domnul ministru a promis să prezinte chestiunea spre revizuire la

Consiliul de miniştri, de aceea o să mergem să pregătim pe miniştrii noştri şi treaba, propriu-zis, e pusă pe roate.

— Ascultă, îi zic eu, am intrat în horă, trebuie să jucăm. Du-ne unde vrei, dar la ministrul comerţului nu merg, pentru că, în fiecare zi, sînt acolo pentru slujbă şi mă cunosc toţi.

— Tu, propriu-zis, habar n-ai de nimic. La un ministru vin cîte două sute de oameni pe zi, şi crezi că ministrul n-are altă treabă decît să ţină minte mutra ta ? Mînă şi n-ai nici o grijă ! Eu răspund !

Ne-am dus pe la toţi. Ne-am ploconit, am dat mîna, am spus „da" şi „nu", după caz. Am fost şi la Comerţ. M-au trecut şi răstrecut năduşelile de frică cît am stat în faţa ministrului, dar nu m-a recunoscut. În cele din urmă, Papuncev ne-a condus într-un local, ne-a îndopat cu mîncare şi băutură, ne-a tratat cu ţigări de lux, ne-a dat cîte o sută de leva în loc de 500, şi ne-am despărţit.

A doua zi, l-am căutat ca să aranjăm cu slujba mea, el însă m-a tîrît la Ministerul de Finanţe ca să vedem nişte ordonanţe de plată, pe urmă m-a trimis la vamă să ridic nişte mărfuri. După două zile, m-a făcut din nou delegat şi am mers la Sinod. În cele din urmă, mi-a bandajat capul şi m-a tîrît, ca corp delict, la Ministerul de Interne,

care era în mîinile altui partid din cabinetul de coaliţie şi aşa mai departe...

— Ei, dar acum ce faci ?

— Păi, îndeplinesc aceeaşi muncă. Sînt un fel de delegat permanent din nordul Bulgariei. Papuncev, după cum ştii, a ajuns deputat, iar eu mă învîrtesc pe lîngă el şi, cînd are nevoie de mine, mă tîrăşte prin instituţii, ba ca primar, ba ca perceptor, ba ca felcer. Îmi pică şi mie cîte ceva. Sînt mulţumit. Mai cîştig şi pe de lături cîteodată. Ştii, am făcut cunoştinţă cu alţi deputaţi şi mă folosesc şi ei. Anul acesta am fost de toate. Numai popă n-am fost, dar şi asta se poate întîmpla. S-ar putea să mă popească într-o zi, de aceea mi-am lăsat şi barbă. Să crească pentru orice eventualitate !

ÎNCURCATĂ ȚARĂ

Ascultă-mă pe mine, dascăle, încurcată țară ! Sîntem un popor isprăvit, și gata. Au ajuns să ne conducă tîlhari de drumul mare, jefuitori, haimanale și nepricopsiți, începînd de la ministru și pînă la aprod.

Și eu sînt la putere, nu zic că nu sînt, dar mi-e rușine să spun că sînt la putere. Știi, este jignitor pentru un om cinstit să spună în ziua de astăzi că e membru în partidul care este la putere. Și de mult l-aș fi părăsit, dar dracu știe cine o să vină după aceea ? Vremuri atît de încurcate ! În ceea ce mă privește, n-am pregetat o clipă. Am făcut atîta pentru partid, atîta m-am zbătut și-am alergat și la urmă ce crezi ? M-au dat afară, iarna, tocmai în ajunul crăciunului. Și pentru ce ? Pentru două păcătoase de colete. Că s-au pierdut. Ei, și ce e cu asta, măi proștilor ? Credeți că dacă vă conduc serviciul de coletărie, sînt și paznic ca să am grijă de mărfuri zi și noapte ? Ba pe deasupra, și asigurate ! Pierde

ceva expeditorul, pierde ceva primitorul? Nu pierd nimic oamenii. Statul plăteşte! Şi aşa, m-au dat afară, m-au aruncat chiar în ajunul sărbătorilor, dar n-am stat cu mîinile în sîn cum fac alţii, ci am pus în mişcare pe toţi oamenii mei de la judeţ şi ţinut şi mi-am găsit dreptatea. Iar m-au numit. M-au avansat chiar! M-au făcut şeful poştei din satul Aileazlare — ehei, în noile teritorii, tocmai la graniţă.

M-am gîndit, m-am gîndit, m-am necăjit şi am primit. Parcă n-ar fi putut să-mi dea, să zicem, Plovdiv, sau Sliven, sau vreun punct vamal. Dar sînt vagabonzi, mă dascăle! Tîlhari la drumul mare. Şi-au aranjat rudele în oraşele mari, iar pe membrii din partidul lor, oameni cu merite, i-au trimis la graniţă! De un an şi jumătate sînt membru în partidul lor şi am fost la şapte şedinţe, la care am stat pînă la sfîrşit — şi totuşi!

N-am avut încotro, mi-am luat calabalîcul şi am pornit. Cînd am ajuns acolo, frate, ce să vezi? Vreo cincizeci de căsuţe împrăştiate pe văi şi dealuri, ca comuniştii de poliţie, iar — în mijlocul lor — un bordei pentru primărie şi poştă. Şi toţi locuitorii bulgari turciţi. Numai primarul, perceptorul şi cu mine sîntem orăşeni şi ortodocşi.

Am stat o zi, am stat două, cinci, zece — să crăp nu altceva... Nu este nici restaurant, nici berărie, nici cafenea. Iar eu sînt, cum mă ştii, tablagiu vechi. N-am dat o ghelă de cînd m-am pomenit. Am cutia de table, cu puluri de os, în valiză. Dar ai cu cine juca ? Primarul îşi cultivă tutunul, secretarul e ca o femeie, nici ţintar nu ştie. Pustietate, mă, sufleţele, un adevărat surghiun. Abia-abia am suportat două luni de zile, în care au intrat 207 leva venit în poştă. Am vîndut timbre şi scrisori de 16 leva şi am trimis trei telegrame, dintre care una era a mea. Am colindat dealurile, am rătăcit pe marginea rîului, mi-am aruncat ochii prin curţi, dar parcă se-arată picior de turcoaică ?! Se ascund, pîrdalnicele, ca nişte cîrtiţe. M-a cuprins o plictiseală, să înnebunesc nu alta ! Seara, cînd veneam acasă, scoteam tablele, aranjam pulurile, dam cu zarurile — o dată pentru negru, o dată pentru alb. Degeaba ! Nu merge ! Nu simţi nici o plăcere ! Am invitat o dată, prin telefon, pe şeful poştei din satul Kukureak să vină să jucăm o tablă, dar m-a refuzat. Am invitat pe dascăl să-l învăţ, dar e un prost. Nu ştie decît să citească şi să declame poezii.

Nenorocit popor, mă, sălbatică lume ! Dar staţi voi, mi-am spus într-o zi, ăţi fi voi şmecheri, dar şi eu sînt. Aşa că mi-am luat tălpă-

şiţa şi hop la Kărgeali. M-au supus unui examen medical, mi-au eliberat un certificat, le-am plătit oamenilor din gros şi, după două săptămîni, am primit trei luni de concediu. Am predat slujba perceptorului şi am plecat. Alaltăieri mi-a expirat concediul. Am plătit din nou şi acum aştept să mi se dea încă două luni de concediu. O s-o tărăgănez aşa pînă se fac nouă luni, şi după aia ce-o da dumnezeu! O să-i învăţ eu ce e aia ordine şi dreptate. O să le arăt eu cum se conduce un stat şi cum se trimite un membru al partidului la putere la dracu-n praznic, şi în sate cu bulgari turciţi. Nu-i aşa că am dreptate ? A ? Acu, haide să te fac o partidă de table ca să mă distrez puţin şi să nu mă mai gîndesc la aceşti tîlhari, lipitori ai bunurilor poporului! Facem numai două partide, pe o cutiuţă. Eu fumez „Tomasean" a întîia şi cafelele le plăteşte, bineînţeles, tot cine pierde. Nu-ţi fie teamă, că nu umblu cu şmecherii... Şi dacă te îndoieşti, putem să le dăm „la ceaşcă". E-n regulă ? Pssst, băiete!... Adu tablele!

ZI ONOMASTICĂ

În „casele proprii", cu etaj, construite pe un teren luat cu japca de Mitea Moghilkov — vechi mîzgălitor de petiții și misit — de-o săptămînă s-a declarat mobilizarea. Se apropie sfîntul Dumitru, sărbătoare mare și ziua numelui său și al dreptcredincioasei sale soții, mătușa Mita. Subțirică, nervoasă și iute ca o nevăstuică, mătușa Mita împreună cu cele două fiice ale sale au făcut cuvenita curățenie generală. Au început de miercuri. De fapt, perdelele noi pentru salon le începuseră chiar cu două luni în urmă, dar miercuri au scos în curte plăpumile, saltelele, covoarele și cuverturile. Le-au scuturat, le-au bătut, au frecat sobele, au spălat podelele în camere și în salonaș și au închis pisica în pivniță, ca să nu le murdărească cu labele.

A doua zi, mătușa Mita s-a dus în tîrg și a cumpărat două feluri de bomboane : de 60 leva kilogramul și din cele cu ciocolată, și le-a amestecat acasă pe toate în aceeași bombonieră. După

aceea s-au apucat să lustruiască clanţele de la uşi şi ferestre, au şters şi galeriile. Nea Mitio a dus la reparat cele două scaune vieneze pentru că aveau arcurile rupte, iar fetele au aranjat florile. Cea mică a curăţat vazele de flori de mucurile de ţigară pe care tatăl le arunca regulat acolo, ca într-o puşculiţă, iar cea mare a şters cu cîrpa udă frunzele ficusului, una cîte una, a legat din nou crizantemele, urechea-ursului, iarba-dragostei, părul-zînelor, cactusul şi asparagusul, le-a scos afară, în curte, şi le-a stropit. Seara, pînă tîrziu, femeile au brodat la perdele, iar nea Mitio şi-a tăiat pe îndelete şi cu grijă unghiile.

Deoarece plana pericolul ca punctul de atracţie al sărbătorii familiale, cu care trebuiau să uimească pe vecinele invidioase şi pe musafiri, adică perdelele, să nu fie gata la timp, au brodat vineri toată ziulica. Mai rămăseseră 27 motive bulgăreşti, tivurile, franjurile şi scosul canavalei. Numai mătuşa Mita şi-a făcut timp şi a spălat cearşafurile, feţele de pernă, prosoapele şi feţele de masă. Seara, în timp ce broda, fata cea mică şi-a înţepat degetul şi a început să scoată canavaua, în timp ce nea Mitio sorta aţa pentru cusut pe pernele de pe divan : aţa roşie deoparte, aţa neagră — în altă parte, iar cea galbenă — în alta. Sîmbătă au călcat şi, pentru că vecinelor le plăcea să tragă cu ochiul peste tot, au

aranjat dulapul şi garderobul, au luat din cui pantalonii vechi, şapca tatălui şi prosopul murdar şi le-au aruncat în pod. Mătuşa Mita s-a dus la mătuşa Neda să împrumute pahare de vin şi tava de argint şi, întorcîndu-se acasă, a spălat şi a şters farfurii, pahare, furculiţe şi linguri pînă tîrziu. Fata cea mare a cîrpit faţa de masă nouă, pe care nea Mitio o arsese cu ţigara, iar fata cea mică, cu degetul legat, a curăţat canavaua. Nea Mitio s-a tuns pentru a doua oară în anul acesta şi seara s-au spălat cu toţii pe cap.

Păcat, nepăcat, duminică întreaga familie s-a apucat să cureţe curtea. Au spălat scările şi cărarea cimentată din faţa lor, troaca de la cişmea, au smuls florile care se uscaseră în grădină şi au săpat straturile din faţă. Nea Mitio a curăţat coteţul. Luni au frămîntat pîinea, au tăiat cocoşul, l-au pus în oale de lut pe varză acră şi l-au dus la cuptor la brutărie. Mătuşa Mita a ales bomboanele ieftine de cele scumpe, ca să le ofere după importanţa musafirilor. La perdele mai rămăseseră încă 16 motive, de aceea mama şi fata cea mare brodau cu înfrigurare. Lui nea Mitio îi revenea sarcina cea mai grea pentru ziua aceea. Încă de dimineaţă, el a umplut damigeana mare cu vin „Şefka" [1], a cumpărat o cutie de ţigări a

---

[1] Vin bulgăresc renumit.

întîia şi două cutii a treia, o lukankă de porc şi o bucată de pastramă pentru aperitiv, din care a gustat la prînz de curiozitate. Seara, a luat de la cumnatu-său gramafonul cu patru plăci, dintre care cea cu cîntecul *Despărţire* era crăpată de prea multă întrebuinţare, aşa că acul trebuia să fie aşezat mai spre mijloc.

În jurul orei 6 seara, perdelele erau gata, rămînînd să se facă numai tivurile, franjurile şi să se cureţe canavaua. Munca a fost repartizată între toţi membrii familiei. Nea Mitio a dovedit un zel deosebit şi a reuşit să cureţe trei motive, numai că în cîteva locuri a mai scos şi aţă din broderie. După aceea a început agăţarea perdelelor. Au pus masa, scaunul mic de bucătărie deasupra şi nea Mitio s-a urcat pe el. Nevastă-sa, palidă de oboseală, cu capătul cozii înfipt drept ca o santinelă în vîrful cocului, îl ţinea, din spate, de picioare. Către orele 10 şi jumătate, cînd puneau perdeaua la fereastra din stînga dinspre stradă, un cîrlig care nimerise între două cărămizi s-a slăbit şi galeria s-a înclinat într-o parte. Au pregătit ghips şi cînd nea Mitio s-a înălţat pe vîrfuri, ca să ajungă la gaură şi s-o astupe, scaunul de bucătărie a alunecat, s-a aplecat şi el a căzut jos, trăgînd după sine cîteva ghivece de flori. Sub el s-a nimerit să fie cactusul, iar deasupra, iarba-dragostei.

După întîmplarea asta nea Mitio s-a lăsat păgubaş, şi abia pe la unu mătuşa Mita a terminat cu perdelele. Au strîns cioburile ghivecelor sparte, au îndreptat tabloul strîmb de pe perete şi, cînd totul era gata, mătuşa Mita s-a trîntit pe pat şi a început să se vaiete, cu ochii holbaţi în tavan :

— Aoleu, doamne, îmi vine ameţeală, aoleu, capul, aoleu, mamă, mijlocul, mijlocul, mijlocul.

Fata cea mare a descheiat-o, a dezbrăcat-o, iar după aceea s-a dus în bucătărie, unde tatăl îşi oblojea cu spuză părţile vătămate de cactus. Acolo a udat nişte cîrpe în oţet şi a urcat sus. După ce a doftoricit-o pe maică-sa, s-a ghemuit şi ea, sleită de puteri, lîngă soba rece şi a prins să jelească încet ghivecele sparte. În acest timp, sărutîndu-şi ca pe un copil degetul bolnav, care începuse să-i coacă, fata cea mică se plimba la lumina lunii, prin curtea măturată, suspinînd din băierile inimii.

Marţi dimineaţa, pe poarta lui nea Mitea era lipit în văzul tuturor următorul anunţ : „Din motive familiare serioase Dimităr Ţv. Moghilkov nu va putea primi vizite de ziua sa onomastică", iar miercuri, un agent de la secţia financiară îi înmîna o înştiinţare de amendă. Bietul nea Mitio, din zăpăceală, uitase să timbreze anunţul.

PONDIO AL NOSTRU

— Cînd dumnezeu vrea să pedepsească pe cineva îl face dascăl, începu bătrînul profesor de istorie. Asta a spus-o Socrate. Acum ascultă ce-o să-ţi povestesc : îl vezi pe ăla, de colo, cu gîtul lung, adus de spate, care stă în faţa clubului ? Uită-te bine la el şi ascultă ! Cîndva, omul acesta a fost elevul meu. Predam istoria şi, fiindcă aveam ore mai puţine, luasem în completare şi cîteva ore de desen.

Băiatul ăsta era pe atunci de o ignoranţă totală şi uimitoare şi constituia pentru mine una dintre cele mai importante griji. Ce n-am făcut, ce n-am dres, ca să-l trezesc. Nimic n-a ajutat. Îl scoteam cîteodată la lecţie şi-i spuneam, să zicem, să-mi arate pe hartă graniţele Mesopotamiei. El îşi plimba degetul în jurul peninsulei Gallipoli, înconjura cîmpia Serres, trecea Vardarul, înfigea, în cele din urmă, degetul undeva în valea Şkumbei şi clipea... clipea...

Altă dată îl ascult din istoria evreilor :

— Haide acum, Pondio, îi spun, arată-mi mai întîi unde se află oraşul Ierusalim !

El face mai întîi un ocol în jurul lumii, prin Tunis, Algeria, Maroc, se întoarce de unde pornise, sare cîteva mări şi munţi, se opreşte în mijlocul Siberiei Orientale, mă priveşte ca un viţel şi tace.

La desen, treaba mergea tot atît de prost. Şi mai era şi daltonist, pe deasupra. Total. Să zicem că desenam un urcior dintre cele mai obişnuite. Cînd punea el mîna pe creion, îl transforma fie în damigeană, fie în cazan de rachiu, sau în ce vrei altceva, numai a urcior nu semăna. Cînd începeam să colorăm, el colora umbrele cu roşu. Cinabru, cinabru curat ! I-am spus odată să deseneze un corb împăiat, şi pe acela l-a colorat cu roşu. Ştii, pur şi simplu, l-a bolşevizat ! Se înţelege, pe trimestrul respectiv i-am dat calificativul „insuficient" la ambele obiecte. I-am pus nota doi, dar mi-am aprins paie în cap ! Cînd m-au luat, pe rînd, tată-său, maică-sa, mătuşă-sa, un avocat, rudă de-a lui, o persoană din comitetul de părinţi... Chiar şi primarul mi-a atras atenţia cum că ar fi băiat sărac, că trăieşte în condiţii proaste, că are vederea slabă, dar că au să-l trateze. Cum, necum, m-au convins şi, la sfîrşitul anului, l-am trecut în clasa următoare.

În anul următor, spre marea mea groază, Pondio era din nou elevul meu. Nu numai atît, dar şi partidul lui taică-său venise la putere şi el ocupa un post important în orăşel. S-a prezentat Pondio, grăsan, zîmbitor, cu ochelari albaştri, şi mai tont decît înainte. M-am chinuit cu el în fel şi chip, doar-doar oi scoate ceva — dar ţi-ai găsit! Din nou i-am dat note proaste pe trimestrul respectiv. De data asta s-au pus pe capul meu inspectorul judeţean, şeful poliţiei, agentul fiscal, preşedintele biroului judeţean, deputatul şi trei agenţi civili. S-au înşirat, ştii, unul după altul, şi mi-au dat limpede de înţeles că ori trece Pondio clasa, ori plec eu. M-am gîndit, m-am răzgîndit: am patru copii, n-am nici casă şi nici un fel de avere, iar în mijlocul iernii unde să mă duc!? Din nou i-am dat nota trei şi am scăpat pentru un timp. Ca să nu mă fac de rîs măcar faţă de ceilalţi elevi, l-am chemat ca să-l meditez acasă, fără bani, doar-doar o şti ceva cînd l-oi scoate la lecţie. Aşa a mers treaba trei ani de-a rîndul, pentru că atîta a stat la putere partidul lui tată-său. Pondio se bîlbîia, eu îl ajutam şi transpiram, el bălmăjea, eu îi aduceam aminte şi în sfîrşit îi puneam un trei. Cînd au căzut ai lor de la putere, am prins curaj şi, din nou, am început să-i pun doiuri. Atunci să vezi cum s-au năpustit asupra mea: ce de anonime, cîte ca-

lomnii ! Cum că aş fi anarhist, dînovist[1], că aş fi primit şperţuri, că aş fi desfrînat şi cîte altele !

Ca să nu mă facă şi canibal, la sfîrşitul anului i-am dat iarăşi media trei şi Pondio al nostru a terminat şcoala, spre marea bucurie a mamei şi tatălui, spre cinstea şi slava mătuşii, a unchiului, a inspectorului judeţean, a şefului poliţiei, a preşedintelui biroului judeţean, a deputatului şi a celor trei agenţi civili. Şi a dispărut din oraş. Unde s-a ascuns, ce-a făcut, nu ştiu. După cîţiva ani, cînd a apărut din nou, îl văd că se tot foieşte şi dă zor să intre prin birouri şi cluburi. Scoate pălăria, se înclină, zîmbeşte, se umflă în pene, iar la mine nici nu se uită.

— Şi cu ce se ocupă acum ?

— Cum, nu ştii ? E profesor. Şi de-ar fi numai asta, oftă bătrînul profesor, numai asta să fie nenorocirea, treacă-meargă ! Dar e profesorul celor doi copii ai mei.

— Şi ce predă ?

— Cum ce ? Istoria, bineînţeles. În locul meu. A dres el ce-a dres, m-au dat afară şi mi-a luat locul şi, pentru că n-are ore de istorie suficiente, şi-a luat în completare fostele mele ore de desen !

---

[1] Membru al unei secte religioase.

BILETE DE FAVOARE

— Gratuităţi ? Ce păcate am mai tras din cauza acestui cuvinţel străin, frăţioare, ce păcate, numai unul dumnezeu ştie ce păcate am tras, ocăra cu voce răguşită, în cîrciumă, fostul director al unei trupe ambulante, Lalio Lalevski Gărmilov. Oriunde ai merge, în orice oraş, sat, cătun sau baracă te-ai opri, cum ai anunţat spectacolul şi ai deschis casa, mai întîi sosesc cei cu bilete de favoare, chilipirgiii, învîrtiţii şi pomanagiii, cum s-ar zice neaoş bulgăreşte.

— Eu, domnule, îmi zice primul, sînt de la direcţia financiară. Legal, zice, mi se cuvin două bilete, dar o să vă rog *antr-nu*[1] şi prin excepţie să-mi daţi încă unul pentru cumnată-mea. E tînără, plină de temperament şi nu se face s-o lăsăm singură acasă pînă la miezul nopţii. Ispite, ştiţi. Motanii miaună, se cîntă serenade şi, oricum, e riscant...

---

[1] *Entre-nous* — între noi (în lb. franceză).

— Eu, se adresează din spatele lui un altul, sînt redactor la ziarul județean *Goltupansko stremlenie*[1]. Apare de două ori pe săptămînă. Tratează probleme cultural-economice și are și-o rubrică teatrală. Acum, zice, nu apare, deoarece portărelul are control și nu-mi trimite anunțuri, dar de la întîi care vine o să înceapă să apară din nou. Pentru mine și logodnica mea vă rog două locuri, dar pe cît e posibil să fie la „rezervat". Este profesoară de gimnaziu, știți, a terminat institutul pedagogic la Șumen și are două distincții. Cu alte cuvinte, nu sîntem fitecine.

— Pentru șeful gării, vă rog, două locuri, strigă al treilea. Bagajele dumneavoastră... asta... am dat dispoziții, am eliberat valizele, lăzile, decorurile. Am aranjat și cu căruțele, pînă-n oraș. Să n-aveți nici o grijă, asta... atîta timp cît sînt eu... Și la întoarcere o să vă servim.

După el, frățioare, să fie sănătoși, s-au înșirat inspectorul județean, inspectorul de poliție, cincișase comisari civili, primarul, directorul bibliotecii, învățătorii, poetul din localitate, pictorul din localitate, treizeci și șase de persoane din trupa de teatru de amatori, iar, după ei, unchiul portarului, vărul comicului, prietenul primadonei, strămătușa casierului și așa mai departe, de

---

[1] *Năzuință deșartă* (în lb. bulgară).

nu se mai terminau. Dădeam, frăţioare, rupeam bilete fără bani, rupeam pînă ce rînjeau cotoarele goale, iar în casă nu se vedea o para chioară.

O dată, într-un oraş, după ce s-a epuizat un asemenea şir, s-a înfăţişat la ghişeu şi un grăsun cu nevastă-sa şi cu trei copii.

— Ce fel de locuri doriţi, vă rog ? a întrebat casierul. Rezervate, balcon, sau o lojă ?

— Eu, domnule casier, zice, pardon, dar mă numesc Nikola. Nikola Iahniev. Ţin galanterie, coloniale, mături, scorţişoară, borcănaşe, suveici şi rogojini de foi de porumb. Locuiesc, ca să zic aşa, în centrul oraşului, în faţa hotelului „Imperial". Magazinul îmi este în colţ, iar curtea, îngrădită de amîndouă părţile cu scînduri. Pe scînduri se lipesc afişe. Şi, deşi nu permit oricui să lipească afişe, oamenilor dumitale le-am permis, iar, în acest loc, afişele se citesc cel mai mult. Le-am dat voie să lipească într-o parte două şi, în cealaltă, alte două. Imediat a început lumea să se grămădească ! A citit ce-a citit unul, altul şi toţi au dat fuga după bilete. Atunci, i-am spus printre altele şi eu nevesti-mi :

— Mariko, să mergem cu copilaşii, să explicăm oamenilor cum stau lucrurile. Sînt învăţaţi, sînt înţelegători şi o să ne dea cinci bilete fără bani, ca să vedem şi noi ceva. Serviciu contra

serviciu, ca să zicem aşa. De la mine scîndurile pentru reclamă, de la voi biletele gratuite.

Într-o după amiază sosim într-un orăşel de munte. Cum am debarcat şi ne-am instalat la hotel, soţiei mele, care atunci era în poziţie, i s-a făcut poftă de zeamă de varză. A întîlnit, în faţa hotelului, un copil şi l-a întrebat :

— Drăguţule, aveţi acasă zeamă de varză ? Copilul n-a înţeles nimic.

— Moare, zise ea, moare de curechi aveţi acasă ?

— Avem, a răspuns copilul, şi din nou şi-a pus degetul în gură.

— Du-te atunci şi adu-mi să gust un pic, şi deseară o să te las să vezi spectacolul gratis.

A zbughit-o micuţul acasă, i-au turnat într-o oală zeamă de varză şi a pornit spre hotel. Pe drum cine îl întîlnea îl întreba unde merge şi cui duce zeama de varză, iar el îi lămurea pe toţi.

Imediat s-a răspîndit vestea în orăşel că se poate intra la spectacol dînd în schimb zeamă de varză şi, seara, ce să vezi, măi frate-meu ? Se îndesa tot oraşul să intre la teatru, care c-o oală, care c-o strachină, care cu un urcior sau un castron în mînă.

Într-un alt oraş, s-a întîmplat următorul lucru : înainte de începerea spectacolului mă uit prin

gaura cortinei — lume, lume, sala plină pînă la refuz. Îmi frec mîinile, mă bucur de succes, nu mă pot abţine şi dau fuga pînă la casă.

— Cum e, îl întreb pe casier, stăm bine, nu-i aşa ?

— Potrivit, îmi răspunde el, să tot fie vreo sută de bilete vîndute.

— Nu e cu putinţă ! am zbierat eu. Toate scaunele sînt ocupate şi coridoarele sînt înţesate de lume care stă în picioare.

El ridică din umeri şi se holbează la mine.

Abia atunci numisem controlor pe un emigrant rus.

— Serghei, am strigat eu, ce-i porcăria asta ? Sala este arhiplină, iar în casă, nimic !

Iar el ia poziţia de drepţi şi îmi raportează :

— Poliţia, domnule director, poliţia, multa poliţia ! Oraş întreg, ştiţi, numai poliţie !

Pe urmă, cînd am verificat, frăţioare, s-a dovedit că Serghei nu cunoştea insignele poliţiei. Au venit doi agenţi secreţi, şi-au ridicat reverele, şi-au arătat insignele, iar el i-a lăsat să intre. Cînd au băgat de seamă puştii lucrul acesta, s-au înzorzonat cu insigne de turism, suveniri de la bîlciuri, cu fel de fel de agrafe şi bolduri. Le-au arătat, diavolii, lui Serghei, şi el i-a lăsat să intre. Au intrat în acest fel cu mic, cu mare şi au umplut sala.

În aceeaşi seară m-am îmbătat de necaz, mi-am bătut nevasta şi ea a avortat. Primadona mi-a fugit cu un negustor de caşcaval, controlorul s-a tocmit să rămînă în orăşel ca să are un ogor şi să sădească vie, şi trupa mea de teatru s-a împrăştiat.

Acum, frăţioare, rătăcesc fără rost, din cîrciumă în cîrciumă, şi caut să intru şi eu gratis la teatru prin cunoştinţe şi prieteni.

DUDUNUL

Donio Dudunkov e numele lui de sărbătoare, ca să zicem aşa, iar în zi de lucru i se spune de-a dreptul — Dudunul. Prăvălia lui se află pe locul central din piaţă, la intersecţia a două străzi. Băcănie, mă rog, piper, zahăr, gaz, untură, dar şi o sticlă spartă poţi să-i duci să ţi-o schimbe, şi dacă te doare burta o să-ţi picure mentă pe o bucată de zahăr, iar dacă te înjunghie dintele o să-ţi pună în carie un bulgăraş de ţipirig, ca să nu te mai doară niciodată. Da, şi lemnul domnului de cauţi, tot la el o să găseşti.

Pe vremuri, a slugărit la prăvălia cea mare a Kumbilevilor. Cinci ani a cărat fierărie, cuie, a rostogolit butoaie pline, a dus lăzi în spate pentru o simbrie de trei sute de bănuţi pe an, mîncare şi o pereche de încălţăminte, dar şi-a cîştigat încrederea omul ; şi o dată cîştigată, s-a apropiat de sertar pe neobservate şi a început să economisească cîte o leva, două, ca să-şi mărească leafa. Într-un cuvînt, şi-a dublat-o,

şi-a întreit-o şi, după ce l-au dat afară din serviciu, n-au trecut nici trei luni şi şi-a deschis o dugheană proprie.

A deschis-o, a umplut-o cu marfă, a aranjat-o de mai mare dragul şi a devenit om demn de cinstire şi respect. Sînt treizeci de ani de atunci, dar, cum prea bine-şi aminteşte de la ce a pornit, singur deretică, singur îşi ţine contabilitatea, singur serveşte clienţii şi nu-şi ia ajutor, ca să nu-i devină părtaş la sertarul cu bani.

Altfel e om dezgheţat, se interesează de politică, dar e zgîrcit, zgîrcit, că nici o leva pentru ziar nu dă.

Seara, îşi închide prăvălia în acelaşi timp cu vecinul său, Kosta Cafegiul. Cam în acelaşi timp îi aduce şi Jeka ziarele lui Kosta, dar — pentru că e tîrziu — Kosta şi le ia acasă să mai citească ceva şi, dimineaţa, le aduce îndărăt, la cafenea.

— Kosio, i-a zis Dudunul într-una din zile, dă-mi, dragul moşului, un ziar, ca să-l răsfoiesc deseară, să-mi treacă timpul mai uşor, iar mîine, dis-de-dimineaţă, o să ţi-l aduc. Eu, zice, nu prea văd, dar măcar să mă uit la ce scrie cu litere mari... O să-l păstrez curăţel, o să-l păzesc şi ţi-l înapoiez.

Kosta i l-a dat atunci, pe urmă i l-a dat mereu, şi Dudunul nu şi-a cumpărat niciodată ziar. A rămas abonatul lui permanent.

Şi măcar alişveriş să-i fi făcut vreodată, să fi comandat o cafea măcar, sau un ceai, dar nimic, frate ! Nimicuţa ! Nici de o stotincă [1] ! Dimineaţa, cînd îşi deschide prăvălia, Dudunul îi duce ziarul şi, ţinînd modest în mînă o gamelă soldăţească, înnegrită, de pe timpul războiului, începe să bolborosească :

— Kosio, dragul moşului, picură-mi şi mie puţină apşoară caldă din ceainic, ca să fac un pic de papară pentru pisică. Că mă uit de vreo două-trei zile la ea cum stă culcată între mături şi boleşte

Kosta îi toarnă apă fierbinte, Dudunul intră grăbit în prăvălie, îşi fărîmiţează, în gamelă, pîine uscată, adună din cutia de tablă nişte resturi de brînză, îşi pregăteşte papara şi înfulecă, înfulecă, în timp ce pisica înghite în sec şi îşi linge mustăţile privind de la distanţă.

Kosta Cafegiul ştie care pisică mănîncă papara şi tot tîrgul o ştie, dar cine poate să zică ceva ? !

Dudunul e plin de bani, ca un cîine plin de pureci. Dă bani şi cu camătă, iar Kosta e înglodat în datorii pînă peste cap. Zahăr, piper, gaz, untură numai de la el cumpără, tot pe datorie, şi niciodată nu se poate achita !

---

[1] Monedă divizionară, a suta parte din leva.

Uneori se înfurie el, își ia inima-n dinți și i-o zice așa, pe departe :

— Nu merge, nea Donio, nu merge ! Unul bea cafea și nu plătește ; altul își soarbe ceaiul și se strecoară pe ușă ca apa printre degete ; al treilea îți cere apă caldă... Unul spune : dă-mi foc ! Altul spune : dă-mi ziarul. Dar cine o să-mi întreţină familia și o să-mi plătească datoriile habar n-am !

Iar Dudunul își drege glasul, apoi spune :

—Economie, băiete, economie ! Asta-i scăparea ! Asta-i merchezul. Iar tu ești dintre cei cu mîna spartă. Îți place risipa. Zilele trecute mă uitam pe fereastră cum bei ceai. De, ce să-ţi fac, îl bei cu pîine, dejunezi, cum s-ar zice, dar merge și numai pîine goală. Pîine cu sare, de exemplu, merge al naibii, că și fără ceai se poate. Pe timpuri, cînd am început negustoria pe contul meu, aveam magazinul puţin mai jos, lîngă moscheea cea mare, și drumul îmi era chiar pe lîngă cofetăria lui hagi Mutișov. Eram tînăr pe atunci, verde la minte și, cînd mă uitam la corăbioarele alea, la dulciuri, la orezul cu lapte și la baclavalele rumenite, îmi lăsa gura apă. Trece ce trece, și într-o zi mă abat pe la cofetărie și mănînc o baclava. Mai trece o zi, intru din nou și mănînc alta.

„Donio, îmi zic, băiatule ! Bagă-ţi minţile în cap. Dacă cheltuieşti aşa, nod la batistă n-o să poţi lega niciodată. Şi-acum e momentul, îmi zic, să mă scap de ispită şi să mă fac om." M-am gîndit ce m-am gîndit, Kosio, şi, într-una din zile, i-am spus bătrînei :

— Mamă, să-mi faci o tavă de baclavale !

— Bre, fiule, nu cumva ai căpiat ? Ce baclavale ţi-au intrat în cap ?

— Păi, baclavale ca toate baclavalele !

Am luat făină, am cumpărat unt, am luat şi puţin zahăr şi le-am pus pe toate în faţa bătrînei.

— Ei, dragul mamei, îmi zice, păi eu, în afară de mămăligă şi clătite, alt aluat n-am făcut pînă acum. De unde să ştiu cum se face pentru baclava ? Pe vremuri am frămîntat turtă pentru copilul lui ţaţă-ta Teana, dar a ieşit clisoasă, clisoasă rău, că nici pisicile n-au mîncat-o.

— Nu-i nimic, zic, cu atît mai bine că nu ştii. Tocmai asta şi vreau.

Şi-a suflecat bătrîna mînecile, a frămîntat aluatul, l-a chinuit, l-a sucit şi a făcut nişte baclavale, să-i rămînă în gît ! Necrescute, cu foile necoapte şi fără pic de dulceaţă. Am închis ochii, măi frate, şi-am început să mănînc pe inima goală... Am înfulecat, m-am îmbuibat, m-am îndopat, pînă mi s-a făcut greaţă. Am mîncat, am mîncat, am mîncat, pînă mi-a venit rău, m-am

scîrbit, mi s-a aplecat şi nici în ziua de azi să nu aud de baclavale. Sînt de atunci treizeci de ani, m-am lecuit, va să zică, şi cum văd asemenea lucruri mi se face silă. Cam aşa e şi cu tine. Bea într-o zi vreo zece damigene de ceaiuri, dar să fie puţin reci şi fără zahăr şi nici prin gînd n-o să-ţi mai treacă să mai bei vreodată ceai. Aşa se face economie, băiete !

Kosta Cafegiul n-a putut să-i răspundă nimic. L-a ascultat, l-a privit şi s-a ciupit de genunchi.

Aşa „econom" e Donio Dudunul. În ultimul timp însă şi-a desfăcut baierele pungii. I-a mirosit a moarte, sau poate bătrîneţea l-a schimbat, dar a început să risipească banii pe te miri ce, şi parcă nici nu se mai gîndeşte la ziua de mîine.

În toamna asta, de exemplu, pe la ziua sfîntului Petru, s-a auzit că pictorul Kondov, care l-a zugrăvit pe bolta bisericii din Novensk pe moş Dumnezeu cu chipul haiducului Sider, s-ar fi îmbolnăvit de o boală grea. Pînă să se audă bine că e bolnav a şi murit, dar nu de boală, ci de foame. Era singur, n-avea pe nimeni. Cîţiva prieteni au pornit prin tîrg să adune ajutoare pentru înmormîntare. Au umblat pe ici, pe colo, şi s-au abătut şi pe la Dudunul.

— Aşa şi aşa, nea Donio, au zis, iată ce s-a întîmplat cu acest om sărman, aşa că ne-am zis

să adunăm ceva bani ca să-l înmormîntăm, cum e obiceiul. Dă şi tu ce te lasă inima.

Iar el i-a privit, i-a privit pe sub ochelari, a mormăit ceva şi-a început să-şi răsfoiască terfeloaga. A căutat, a întors foaia, pe urmă s-a oprit, s-a gîndit şi a spus :

— Daţi lista !

I-au dat lista de ajutoare, şi-a potrivit ochelarii, pe urmă a luat condeiul şi-a trecut acolo zece leva întregi.

— Mă, şi-au spus prietenii lui Kondov, trăirăm să vedem cărămida mustind untdelemn.

Şi au aşteptat să le numere banii.

Iar el a băgat mîna în sertar şi le-a dat numai o leva zicînd :

— Băieţi, nouă leva avea să-mi dea răposatul pentru nişte vopsea galbenă. Iată, sînt trecuţi aici, în caiet. Eu nu mint. Banii ăştia sînt ca şi pierduţi, dar eu îi donez. Le pun cruce şi n-o să-i mai cer nici banii, nici dobînda. Iar leva pe care v-am dat-o e de la mine, aşa că fac zece, după cum am şi trecut pe listă. Asta-i de la mine. Îi dau din toată inima, nu-mi pare rău. Dumnezeu să-l ierte. A fost băiat bun, dar n-a ştiut să-şi aleagă o meserie ca lumea. Dumnezeu să-l ierte şi vecinica lui pomenire.

Şi şi-a făcut semnul crucii de trei ori.

ENORIAŞII

Şi fără asta, cei din mahalaua de jos se ceartă şi se urăsc cu cei din mahalaua de sus, dar de la un timp încoace lucrurile s-au încurcat rău de tot.

O să vă întrebaţi care este cauza?

Cei din mahalaua de jos, de pildă, nu-i iubesc pe cei din mahalaua de sus, pentru că, locuind pe un teren mai ridicat, se consideră boieri, iar cei din mahalaua de sus îi urăsc pe cei din mahalaua de jos pentru că trăiesc în vale şi... sînt, cum s-ar zice, oameni de calitate inferioară. Mahalaua de jos, după alte toate, mai dă şi prin nişte bălţi şi mocirle, încît nu are unde să crească şi să se dezvolte, iar cea de sus s-a întins pe o cîmpie întreagă, de n-o poţi înconjura de-ai alerga o zi întreagă în trap de cal.

Şi aşa fiind situaţia, se înţelege, oamenii şi-au cumpărat locuri de casă tot în partea aceea, au cumpărat, au construit, au împrejmuit, pînă ce mahalaua de sus s-a făcut mai mare. Şi, deve-

nind mai mare, egalitatea s-a stricat, va să zică, lucrurile s-au încurcat şi mai mult şi s-a iscat zîzanie.

— Nu se poate aşa, părinte, a mormăit cu voce groasă popa Gligor, într-una din zile. Nu există dreptate, nu există egalitate. Popilor din mahalaua de sus li s-a dublat enoria, zilnic au nunţi şi toacă de mort destul de des. Aşa nu se poate !

— Adevăr grăieşti, părinte ! întări popa Iovcio. Enoriaşii noştri sînt oameni deosebiţi. Or fi ei săraci, dar nici nu se înmulţesc, nici nu mor, nici nimic, doamne iartă-mă ! Iar ceilalţi, toată ziua bună ziua acatiste, parastase şi praznice. Anul trecut ştii că am slujit în biserica lor două luni, cînd a fost bolnav popa Kostadin.

— Ah ! Numai să porneşti prin mahala cu aghesmuitul, şi încep să sară levele în căldăruşă de parcă ar fi nebune.

— Nu se poate aşa ! Nu se poate ! Trebuie să trimitem o plîngere vlădicii, trebuie să-i scriem scrisoare şi cît mai repede, ca să nu mai dăm zilelor rînd. Aşa şi aşa, taică vlădică, aşa stau lucrurile, o să-i spunem. Şi, va să zică, din cauza asta, suferă şi populaţia, şi preasfînta biserică. Vă rugăm deci pentru o nouă împărţire a enoriilor. Aşa o să facem.

Şi fiindcă e o vorbă cum că „unde-s doi puterea creşte“, s-au pus părinţeii pe treabă şi chiar în aceeaşi seară au întocmit cererea cum se cuvine şi au trimis-o.

A primit-o vlădica, a cercetat-o, a analizat-o omul de-a fir-a-păr şi — cu conştiinţa curată — a trecut treizeci şi cinci de case noi din enoria de sus la enoria de jos. Pe strada principală, va să zică, pînă la brutăria lui Panko ; de acolo, spre răsărit, pînă la Tumpalovi şi, după aceea, drept în jos pînă la administraţia regională va fi hotarul.

I-a pus rezoluţia taica vlădică, i-a tras o semnătură încîlcită şi împletită cu nouă noduri şi a trimis-o locţiitorului pentru executare.

— Ei, acum să vedem !

Cum să-ţi treacă prin minte că cel mai mare bogătaş din oraş, negustor şi epitrop, hagi Kolo hagi Stoioolu, ar primi să intre în mahalaua de jos ?

Dar Tana Papucikina, care deşi umblă cu galenţi prin curtea plină de noroi ca să-şi hrănească găinile, are pana de la pălărie veşnic ţanţoşă ? Dar Botio Gaidur, Cervenakovii, Tumpalovii, Măjkarkinii or să se împace oare cu această ruşine şi înjosire a familiilor lor ?

Nu, de trei sute de ori nu !

Cum s-a răspîndit vestea că a venit hotărîrea, a început o panică, o harababură şi cele treizeci şi cinci de case, precum treizeci şi cinci de stupi de albine, au început să roiască dintr-o dată şi au umplut maidanul din faţa curţii lui hagi Kolo.

— Jos vlădica ! au urlat cu toţi.

— Jos popa Gligor, păgînul !

— Jos popa Iovcio, necinstitul !

— Pămîntul de s-ar scufunda, în mahalaua de jos nu ne mutăm !

— La biserica mahalalei de sus ne-am botezat, acolo vrem să ne cînte prohodul !

Au strigat, au zbierat, au trimis telegrame la Sfîntul Sinod, şi cînd timpul s-a răcit, s-au liniştit spiritele şi parcă totul a fost dat uitării.

Numai bătrînul hagi Kolo, pentru că de multă vreme era bolnav la pat şi nu participase la miting, nu se putea împăca şi nu putea uita acest lucru.

— Toşo, Pantelei, poruncea el, gîfîind, blestemaţi să fiţi, fiilor, dacă o să mă duceţi cînd oi muri la biserica mahalalei de jos. Să fiţi blestemaţi voi, şi copiii voştri, şi copiii copiilor voştri. Nu vreau să-mi mormăie la cap ţapul ăla ştirb. Aruncaţi-mă în fîntînă, zvîrliţi-mi ficatul la cîini, dar în biserica mahalalei de jos nu vreau să intru ! Să ştiţi bine — o să las carte judecăto-

rului — ca să treacă toată averea pe numele mătuşii voastre, dacă nu mă ascultaţi. Nimic n-o să vă las ! Să vă intre bine în cap şi, cum vedeţi că-mi iese sufletul, să mă luaţi în spate sau să mă duceţi cu căruţa, să mă ridicaţi amîndoi cu aşternutul, să faceţi ce ştiţi, dar vreau să-mi dau ultima suflare pe partea cealaltă, la mătuşa voastră. Pe teritoriul nostru.

— Dar, tată...

— Tată netată, aici nu încape vorbă. Ce-am zis, aşa să rămînă !

Încăpăţînat e bătrînul, încăpăţînat şi bogat, poţi să nu-l asculţi ?

Zace, oftează, suspină şi numai asta repetă.

Într-una din zile, s-a deşteptat mai bun şi mai vesel. A cerut chiar ciorbă de găină. Au alergat nurorile, fiicele, slugile, s-au grăbit, au pregătit-o, dar cînd i-au dat să mănînce, s-a uitat numai la ea şi şi-a întors capul în altă parte. Spre prînz l-a cuprins fierbinţeala, a căzut în nesimţire şi a început să aiureze. După aceea a deschis ochii, s-a uitat, s-a uitat fără ţintă, s-a ridicat în coate şi a început să strige :

— Pantelei ! Pantelei ! Repede ! Repede, că mă duc !

S-au năpustit toţi, au început să-şi frîngă mîinile, să se vaite, iar el :

— Ce vă uitaţi la mine ? Ridicaţi-mă ! Duceţi-mă de partea cealaltă ! Mor !...

L-au înhăţat feciorii cu saltea cu tot, l-au tîrît, iar el, cu ochii holbaţi, îşi ţinea sufletul sub limbă şi sta sprijinit în coate. Cum au ajuns la mijlocul străzii, unde se afla graniţa dintre cele două enorii, s-a lăsat de parcă l-ar fi secerat cineva, capul i s-a aplecat într-o parte şi şi-a dat duhul.

S-au certat mult atunci cei patru popi de la cele două biserici, fiecare susţinînd că el are dreptul să-l înmormînteze. Lucrurile ajunseră chiar pînă la bătaie, deoarece bogătaşul murise într-o zonă discutabilă. L-au ţinut două zile neîngropat, pînă s-a dovedit de către martori, în mod evident şi sigur, că în momentul cînd şi-a dat sufletul capul şi trupul îi trecuseră în zona enoriei de sus, în timp ce numai picioarele îi rămăseseră de partea cealaltă. Şi i-a făcut slujba de înmormîntare popa Kostadin.

LA ÎNMORMÎNTARE

Plutonierul-major în rezervă Ghicio Stafunski a răposat. A murit subit omul, tocmai cînd ducea paie la boi ! I s-a făcut rău pe scară, l-a săgetat ceva şi s-a rostogolit cu coş cu tot. Şi, pînă să mai poată spune ceva, a zvîcnit din picioare de două-trei ori, de parcă s-ar fi scuturat de paie, şi atît.

Nu se poate spune că era cine ştie cine. Dar pensia, pensioară, zece pogonaşe de vie, treizeci de stupi de albine, orătănii, ogoare şi aşa mai departe. Şi, în afară de asta, era membru zelos şi devotat al „Asociaţiei subofiţerilor" din oraş. Se putea oare ? Se putea să nu i se cinstească memoria şi să nu-i fie conduse cu alai rămăşiţele pămînteşti, mai ales că satul se afla la o aruncătură de băţ de oraş ?

Cum a sosit vestea tristă, comitetul administrativ al asociaţiei s-a adunat imediat şi a hotărît, în unanimitate, să trimită o delegaţie specială

la înmormîntare. Întîmplîndu-se să fie şi o zi de sărbătoare, s-au ivit mulţi amatori, şi delegaţia s-a dublat. Dublîndu-se, secretarul, prevăzător, a socotit de cuviinţă să comunice vestea în sat, prin telefon, familiei îndoliate.

S-au bărbierit, s-au aranjat, şi-au pus insignele şi au pornit la drum jumătate din comitetul administrativ, comisia de cenzori în întregime, plus cîţiva membri din asociaţie.

Iată-i mergînd tăcuţi şi trişti, pe şoseaua încălzită de soarele primăverii. Din cînd în cînd, cîte unul zice :

— Bun om a fost, dumnezeu să-l ierte... Şi blajin !

— Şi viteaz, curajos ! Cînd se aşeza undeva cu mitraliera, nu-i tremura mîna pe trăgaci.

— Şi eu am fost pe la el şi de multe ori am rămas peste noapte în casa lui. Om cu inimă mai largă, care să te primească, să-ţi dea de mîncare şi băutură, nu găseai în sat.

— Eu nu l-am cunoscut personal. Se vorbeşte însă că ar fi fost înstărit. Vinişor, ţuiculiţă, miere. De toate avea !

— De toate, mă, de toate ! Şi ce plăcinte ştie să facă nevastă-sa. Ce fripturi de porc !

— Via e plantată cu viţă americană sau veche ?

— Veche, mă, veche ! Numai mischet[1]. Făcea un vinişor, dumnezeu să-l ierte, un vinişor nemaipomenit !

— Dumnezeu să-l ierte, dumnezeu să-l ierte! repetă jumătate din comitetul administrativ, întreaga comisie de cenzori, plus cei cîţiva membri, mărind pasul.

Au ajuns la timp. Dangătul clopotelor anunţa că ceremonia înmormîntării începe. Şi-au scuturat cu toţii pantalonii prăfuiţi, s-au încheiat, s-au aranjat, preşedintele i-a aşezat doi cîte doi şi au pornit-o spre casa răposatului, tocmai cînd, în faţă, le-a apărut cortegiul funebru. Imediat delegaţii s-au înşirat de-a lungul străzii, s-au descoperit şi şi-au plecat capetele, în semn de adîncă reculegere. Mai întîi a apărut un popă scund şi rotofei, care bolborosea, îngîna şi cădelniţa încet, cu o cădelniţă străveche. Poalele din faţă ale anteriului i se ridicaseră deasupra genunchilor, iar cele din spate se tîrau pe pămînt.

Îmbrăcaţi în odăjdii aurite şi cu opinci miţoase, ţărănuşi mucoşi îl urmau cu sfeşnice şi prapuri, iar după ei venea mortul şi oamenii care-l însoţeau.

---

[1] Varietate de viţă bulgărească.

Observînd atîția oameni „de la oraș", soția răposatului a început să țipe. După ea s-au pornit să bocească și două-trei băbuțe, iar după ele au început să latre și cîțiva cîini de prin curțile vecine. Preocupat însă de slujbă, preotul rotofei nici măcar n-a întors capul și cortegiul și-a continuat drumul spre biserică fără să se oprească.

După slujba de înmormîntare au rostit cuvinte de regret popa, ajutorul de primar, învățătorul, trei persoane din comitet, două din comisia de cenzori și unul dintre membri. Apoi au pornit spre cimitir.

Popa, care considera că cea mai importantă parte a ceremoniei s-a și terminat, a început să zorească pasul. După el au început să alerge îngerașii cu opincile mițoase și mai de departe, în urma lor, cei cu sicriul și însoțitorii defunctului au întărit și ei „cadența". Mulți dintre cei care erau de aceeași părere cu popa au început să dispară care prin vreo curte, care prin vreo străduță cotită, care spre vreo cîrciumă și cu mortul au rămas doar rudele cele mai apropiate.

Cei cîțiva membri din asociație, împreună cu jumătate din comitetul administrativ și întreaga comisie de cenzori, s-au abătut de asemenea prin cîrciumi, ca să-i tragă cîte un coniac de

sufletul mortului. Apoi, se înțelege, s-au adunat din nou și, pentru că erau tare flămînzi, au hotărît să meargă acasă la răposatul ca să exprime, personal, condoleanțe îndureratei familii.

Au fost primiți bine. I-au tratat mai întîi cu țuică de prune îndulcită cu miere, iar după aceea s-a servit masa.

La început a fost tăcută, tristă. Se auzeau numai oftaturi adînci și cuvinte de compătimire. Dar după ce a golit un *mednik* [1] întreg cu mischet, delegația a început să se însuflețească și cei ce n-au apucat să țină cuvîntări la biserică le-au ținut acolo. Președintele comisiei de cenzori, care trăsese la măsea din gros, drept care avea chiar lacrimi în ochi, a propus să cînte toți încet „Vecinica pomenire". Tot el, covîrșit de emoția care i se citea pe față, a propus mai tîrziu să se cînte *Mila rodino* [2], dar cineva l-a înghiontit cu cotul și și-a retras propunerea. Așa că s-au sculat, luîndu-și rămas bun. Ajutorul de primar însă, care era și el subofițer în rezervă, i-a invitat la el acasă și, în cinstea lor, a desfundat un butoiaș nou cu vin. Acolo au cîntat cu voce mai tare atît *Vecinica pomenire* cît și *Mila rodino*. Ba

---

[1] Vas de aramă în care se păstrează vinul.
[2] *Scumpă patrie* — cîntec popular bulgăresc.

chiar, cînd au ajuns la cupletul *Haideți, bulgari, înainte spre Balcani să mergem,* președintele comisiei de cenzori a început să gesticuleze atît de tare, încît a dat jos potcapul popii. Și, pentru că întîmplător se așezase lîngă nora îndesată și rumenă a ajutorului de primar, la un moment dat nu l-a mai răbdat inima și a început să fredoneze încet :

„De ce nu pot, dragă doamne,
Să am și eu două femei..."

Cîntecul a fost reluat de mai mulți membri din delegația orășenească. Președintele comitetului l-a admonestat însă sever și acesta, pătruns de observație, s-a oprit imediat din cîntec, s-a aplecat deasupra unei farfurii și de enervare stăpînită a început să înghită haltane întregi de lukanka de porc, fără măcar să le mai mestece.

Cineva a șoptit că popa ar avea cel mai bun vin din sat și „adînc întristata veselă companie" s-a ridicat *in corpore,* plecînd la popa acasă.

Acolo, președintele comisiei de cenzori a întrecut măsura. Nu s-a mulțumit să joace numai *kiucek*[1] cu mătura agățată dinapoi, dar, fără să mai țină seama în casa cui se găsește, a în-

---

[1] Dans turcesc cu mișcări din șolduri și burtă.

ceput să cînte pe motive „lumeşti" şi cît îl ţinea gura :

„Sfî-în-tul Petru ne zice :
Beţi vinul să nu se strice..."

Noroc că şi popa-i ţinea isonul, că altfel ar fi făcut impresie proastă.

După ce au plecat de la popă, au mai trecut şi pe la cîţiva tovarăşi de arme, rude şi cunoştinţe. Au găsit chiar şi un cimpoier. Au jucat, au cîntat, au strigat, au urlat, pînă cînd au răguşit. Şi, spre miezul nopţii, cînd au ieşit la marginea satului, să ia drumul spre oraş, şi preşedintele a vrut să-i numere ca să vadă dacă sînt toţi, s-a constatat că el însuşi nu mai putea număra nici pînă la cinci.

Pe la ora două noaptea — împrăştiată, cu cîntece şi strigăte — delegaţia orăşenească care luase parte la funeraliile majorului Stafunski ajunse, tîrîndu-se ca vai de lume, pînă la oraş. Mai întîi, a ajuns comitetul administrativ, după aceea doi membri ai comisiei de cenzori, iar după ei — ceilalţi.

Preşedintele comisiei de control, dar care nu-şi putea controla bine picioarele, s-a întors la ora două şi jumătate.

Cînd a intrat în dormitor, nevasta îl aştepta, zbîrlită şi fioroasă, ridicată în pat şi cu ochii holbaţi, gata să-l hipnotizeze.

Fiindu-i teamă că n-o să-l lase să plece la țară, nu-i spusese nimic de dimineață. Ca s-o calmeze a băgat mîna în buzunar, a scos ceva înfășurat în hîrtie, a pășit împleticindu-se și, zîmbind drăgăstos, a început să îndruge :

— Llu-ka-ka-niță, Vva-Vasilko, lu-kaniță ! E de porc... Ceva su-supe-rior ! De-de casă ! Se topește în gu-gură, să știi. Pre-pre-o-tea-tea-ssa ți-a trimis-o... Preoteasa din Țigumigovo... Ca plo-cocon. Și îți trimite în mo-mod spe-pecial și multă sănătate...

— Ce-ai căutat acolo ? Cine ți-a dat voie ? Ai ? a țipat nevastă-sa.

— Din obli-ga-ga-ție, mă, mă femeie. Am primit dispoziție ! A mu-murit un membru de-al nostru, subofițer, și cînd a zis președintele : hai... m-a-m-am du-dus și eu... Dar ce mîn-ca-care, Vasil-ko, ce bă-bă-u-tu-tură ! Îmi pare rău că nu te-am luat și pe tine... A fost o înmormîntare foa-foarte veselă... Veselă de to-tot !

MONUMENT

C-o fi aşa, c-o fi pe dincolo, mă rog ! tot ce se poate. Dar că primarul satului Kriva sliva[1] este om deştept şi om cu iniţiativă nu încape nici o discuţie ! „O să fac o uscătoare de prune", zice. Şi a făcut-o, ca să-şi usuce nevastă-sa preşurile. „O să sap o groapă pentru gunoi şi mortăciuni", zice. A săpat-o omul, ca să cadă în ea cei vii, în timpul nopţii. Ce-şi pune în minte, înfăptuieşte !

Într-un timp i s-a năzărit deodată : monument. Monument, şi pace ! Trebuie recunoştinţă, zice, trebuie cinste şi respect faţă de cei care şi-au vărsat sîngele pentru patrie ! Puteai să zici nu ? A pus ceva la o parte din bugetul primăriei, a organizat cîteva serate, spectacole, a strîns şi ajutoare benevole. A dat care o baniţă de porumb, care una de secară sau o bucată de slănină, iar baba Doika — că doar i-au pierit amîn-

---

[1] Prun strîmb (în lb. bulgară).

doi feciorii — a dăruit o medgidie albă [1], pe care i-o dăduse cîndva hagiul, popa Kolo, cînd, fiind tînără căsătorită i-a sărutat mîna. A făcut, a dres primarul şi, ce mai la deal la vale, împreună cu pădurarul, au putut sustrage, în acelaşi scop, şi de la pădurea comunală 50—60 metri cubi de material, şi astfel s-au adunat destui bănişori. Cînd s-au adunat banii şi s-a cam simţit cum stau lucrurile, au dat năvală nişte meşteri pletoşi, nişte pietrari cu pantaloni largi — sculptori le zice — care au speriat cîinii şi, într-o săptămînă, au băut pînă la ultima picătură vinul întregului sat pentru pomenirea eroilor căzuţi şi iertarea păcatelor lor.

Într-una din zile, primarul declară licitaţie publică. Unii au mai cîrtit pe ici, pe colo, învăţătorul a mormăit şi el cum că aşa nu se poate, că n-ar fi legal şi că după toate rînduielile ar trebui să fie înştiinţaţi şi să-şi dea consimţămîntul şi cei mari, de la Sofia. Dar spuneau astea tot pe şoptite, ca să nu-i audă cineva. Într-un fel, opoziţie tainică. Parcă îndrăzneşte cineva să se pună în calea primarului ? Îl ţine cureaua ?

S-a deschis licitaţia, va să zică. Meşterii pletoşi comandă vin şi ba se cinstesc, ba se concurează. Unul coboară, să zicem, sub preţul iniţial ; altul

[1] Veche monedă turcească de argint.

lasă şi mai jos încă, iar al treilea coboară mai jos decît toţi, adică se înfundă împreună cu primarul tocmai în beciul cîrciumii. Şi, fiind ca şi primarul vînător şi pescar pasionat, i s-a adjudecat licitaţia, după care a mai stat vreo două, trei zile şi a dispărut. Mai întîi se vorbea că monumentul o să fie cioplit în marmoră ; pe urmă s-a spus c-o să fie din piatră albă de Vraţa şi, în cele din urmă, s-a stabilit că întreg monumentul o să fie din ciment şi o să reprezinte un soldat. În partea de jos, va să zică, vor fi trei trepte, pe urmă ceva pătrat ca o ladă, pe laturile căreia or să fie scrise numele celor căzuţi şi, deasupra, un soldat cu arma, ca să-i apere pe ei şi pe noi de duşmanii din afară şi dinăuntru.

A trecut aproape o lună şi iată că meşterul păros a apărut din nou cu cîteva căruţe cu lăzi, pietroaie şi instrumente. S-a pus pe lucru, împreună cu cîţiva muncitori, şi pînă să băgăm de seamă au ridicat monumentul în faţa primăriei, în grabă, ca pe o baracă de bîlci.

S-a adunat să-l privească tot satul. Unuia nu-i place soldatul, că ar fi cu umărul strîmb ; altuia, că ar avea capul mare ca al lui Bonio Bialmustaka [1], al treilea a găsit cusur armei, că ar fi

[1] Bonio Mustaţă Albă (în lb. bulgară).

subţire ca o sîneaţă. Moş Nasio Niştelka[1] s-a legat de faptul că au omis să scrie numele fratelui său şi şi-a cerut înapoi baniţa de secară donată.

Numai Rusi Kărşul n-a spus nimic. El e viu şi sănătos şi s-a întors din prizonierat din Grecia, încă înainte de a se fi comandat monumentul, dar penru că îl trecuseră în registrele primăriei ca încetat din viaţă şi rudele îi şi făcuseră pomenile, l-au trecut şi pe el în rîndul morţilor.

— Greşeli omeneşti, spunea Rusi, se întîmplă! Numai dumnezeu nu greşeşte. Las' să-mi stea acolo numele. Ce, strică ? La urma urmelor, n-o să trăiesc cît lumea şi pămîntul ! Şi eu o să mor. Las' să fiu alături de tovarăşii mei !

Aşa cum e rînduiala, monumentul a fost sfinţit într-o duminică. Femeile au bocit, bărbaţii s-au cinstit, şi viaţa şi-a reluat cursul.

A venit toamna, a trecut iarna, în timpul verii, fiecare încoace şi-ncolo cu munca cîmpului — cui îi mai ardea să se uite la monument ? ! Din cînd în cînd doar cîte un bivol se mai scărpina de el şi făcea murdărie în jur sau copiii se mai căţărau pe trepte ca să-şi scrijelească numele ca amintire, şi atît. Către sfîntul Dumitru, cînd am

---

[1] Nasio Darac (în lb. bulgară).

început să ne adunăm din nou prin cîrciumi, am observat că urechile soldatului au căzut şi jumătate din armă nu mai este. Ciment e doar — l-au udat ploile, l-au bătut vînturile, s-a fărîmiţat.

— Cum să nu-i cadă urechile ? glumeau unii. Astă iarnă a fost foarte frig, omul a stat, toată iarna, fără glugă.

— Hai, să zicem că urechile i-au degerat şi i-au căzut de frig. Dar arma ?

— Cît despre armă, e simplu, a spus fiul primarului. Tata a zis că o să-i pună una adevărată. Arma cea veche, care-i la primărie.

Şi cum primarul e om deştept şi cu iniţiativă, aşa cum a spus fiu-său, aşa s-a şi făcut. Au fărîmat bucata rămasă din armă, au găurit cu dalta mîna soldatului şi i-au vîrît arma veche de la primărie. De altfel, ca să fim drepţi, i se potriveşte. Soldatul pare mai natural şi parcă numai cu arma asta ar fi luptat şi ucis de la mobilizare pînă acum. Dar din cauza ei la primărie s-au dat peste cap ordinea şi disciplina, iar paznicul de noapte Kolio Pankin era cît pe ce să-şi dea demisia.

— Nu e de ajuns, zice, că nu m-au plătit de cinci luni, nu e de ajuns că nu mi-au făcut uniformă, dar aveam şi eu o puşcă şi pe aceea mi-au luat-o. Ce sînt eu ? Paznic de noapte sau porcar, ca să umblu cu bîta prin sat ?

Dar primarul a rezolvat treaba şi de data asta. A dat dispoziţie : în timpul zilei arma primăriei s-o ţină soldatul de pe monument, la picior, iar noaptea, s-o ia Kolio Pankin şi să facă de pază cu ea pe umăr.

În ce măsură a fost rezolvată chestiunea e uşor de văzut, dar poţi să te împotriveşti ? Îţi dă mîna ?

Kolio scoate seara arma din mîna soldatului, dă o raită prin sat, pînă la închiderea cîrciumilor ; pe urmă, coteşte în susul văii, lîngă Piatra Mare începe să strige, ca şi cum ar ocărî pe cineva, apoi uşor, în vîrful picioarelor, se strecoară acasă, agaţă arma în cui, se culcă şi îi trage un pui de somn în lege, înfăşurat în cergă, ca o gogoaşă de viermi de mătase. El, va să zică, dezarmat, soldatul de pe monument fără armă, iar noi am rămas aşa, în voia soartei, fără să aibă cine ne păzi noaptea nici de duşmanii dinafară, nici de cei dinăuntru.

TREI VEACURI ÎNAINTE DE HRISTOS

„Muzeul arheologic de antichităţi şi artă de lîngă biblioteca «Svetulka» [1]. Deschis miercuri şi sîmbătă. Pentru grupuri de oaspeţi deschis în fiecare zi."

Astfel glăsuia inscripţia de pe uşa camerei de la mansardă pe care nea Marin, bătrînul om de serviciu, care îndeplinea în acelaşi timp şi funcţia de secretar şi cea de bibliotecar, o deschisese în faţa grupului pestriţ format din arhitecţi, pictori, cîteva doamne din capitală şi un asistent de istorie de la universitate.

Întîmpinînd şi petrecînd ani de-a rîndul elevi zburdalnici, excursionişti de la oraşe şi sate, învăţînd tainele antichităţii îndepărtate de la custodele muzeului — profesor la gimnaziul din localitate, pe care îl înlocuia adeseori — nea Marin s-a postat în faţa uşii deschise şi a comandat milităreşte :

---

[1] Licurici, lumină (în lb. bulgară).

— Ştergeţi-vă picioarele ! Nu atingeţi nimic cu mîna ! Priveşte şi nu atinge !

Vizitatorii s-au conformat, fără să cîrtească, dispoziţiilor severe, dar juste, şi-au şters încălţămintea de bucata de pled fixată în faţa uşii acestui mic Luvru şi au început să înainteze, cu teamă, în încăperea semiobscură şi joasă.

— Scoate-ţi pălăria ! a poruncit din nou cerberul cu faţa năpădită de barbă unui pictor care privea ţintă o icoană veche. Aici e loc sfînt, şi asta... Trebuie respect !

Vizitatorii, pe şoptite şi în vîrful picioarelor, s-au împrăştiat, cîte unul, cîte doi, în jurul dulapurilor deformate şi uscate de vreme şi au început să privească obiectele expuse.

— La rînd, la rînd ! s-a auzit din nou glasul. Aşa împrăştiaţi cum sînteţi, ce-o să înţelegeţi ? Veniţi aici, lîngă mine ! Lîngă primul dulap. Eu o să vă explic, iar voi să ascultaţi numai şi să priviţi.

— Dar noi şi singuri, de fapt... a spus cineva.

— Nici un fel de singuri ! Eu pentru ce sînt aici ? Trebuie să existe ordine. Ordine şi disciplină.

Grupul s-a supus din nou.

Nea Marin şi-a îndreptat gulerul de la haină, a smîrcîit şi a început :

— Asta mare pe care o vedeţi este o cărămidă. Este lungă de optzeci şi trei de centimetri şi groasă, la mijloc, de patruzeci şi doi de centimetri. A fost găsită cînd s-a reparat baia oraşului. E babană. Nici muzeul din Sofia nu are una la fel. Dacă ar cădea — de pe vreun acoperiş — ţi-ar sparge capul, şi asta... Lucru vechi, de pe timpul romanilor. Trei veacuri înainte de Hristos. Celălalt obiect de lîngă ea este o oală de lut cu două toarte. Nu-i pentru fasole, pentru că jos are fundul îngust şi s-ar răsturna. Se spune că ar fi fost pentru flori. Tot felul de osgoţi şi vezigoţi, şi asta... le-ar fi folosit. Tot din aceleaşi timpuri. Celelalte obiecte din dulap sînt cioburi. Sînt vechi, dar nu au valoare. Mai departe : în acest dulap sînt brăţări, inele, paftale, cercei, şi asta... Podoabe femeieşti. Inelul de colo, cu piatră roşie, eu l-am donat. L-am găsit cînd am săpat, pentru vie, ogorul de lîngă Tănki păt[1]. E ceva vechi. De pe timpul faraonilor. Tot veacul al treilea înainte de Hristos.

Mai departe, o să vedeţi un miel cu trei picioare. E păstrat în spirt. Este de la oaia lui Hristo Şinika[2]. El a murit de bubă rea pe vîrful

---

[1] Drumul îngust (în lb. bulgară).
[2] Hristo Baniţă (în lb. bulgară).

Vodiţi. L-a oblojit baba Fota, dar nu i-a dat de leac. A crezut că-i ceva obişnuit şi a mînjit buba numai cu scuipat pe nemîncate şi cu scrum alb, dar a fost altceva ! Şi oaia a murit. Numai mielul s-a păstrat ca amintire. Lucruri vechi, de demult.

— Şi mielul e tot din veacul al treilea înainte de Hristos ? a întrebat asistentul de istorie.

— Nu, dar e de demult. Eu eram pe atunci băiat şi vindeam gogoşi şi asta... la brutăria lui Tacio. Voi eraţi copii încă. Lîngă mielul în borcan este un copil cu două capete. L-a donat doctorul Vlaev. A fost născut la el, în spital, dar n-a vrut să spună cine-i mama. Jocul naturii, care va să zică. Deasupra, pe poliţă, ce se vede alb este un cuib. Cuib de pasăre. Adînc ca un ciorap şi moale la pipăit. Pe la noi nu sînt asemenea cuiburi. Nici asemenea păsări. Ele seamănă cu pupăzele, dar sînt mai mărunte. Trăiesc în ţările calde, acolo unde-i sfîntul mormînt, dar se spune că şi acolo sînt pe terminate pentru că le mănîncă arapii. Se zice că mănîncă şi păsările, şi asta, şi cuiburile.

Dincoace, în colţ, sînt icoanele. Cea mai importantă e a sfîntului Haralambie, pentru că apără de ciumă, dar turcii i-au scos ochii. Cea mare însă, pe care o vedeţi, este o măgărie grecească, o bătaie de joc ! Pe cal e sfîntul Dumitru

Solunski, iar jos, cel care zace mort, la picioarele lui, e țarul Kaloian. De la biserica veche am luat-o. Pîngărire, profanare, și asta! Un sfînt de-al nostru l-a omorît pe împăratul nostru — grecii l-au pictat așa — iar noi ne rugăm la el și-l sărutăm ca proștii o sută de ani la rînd. Mai departe sînt baionete, revolvere, chei, cufere, foarfece, și asta. Arme vechi. Trei veacuri înainte de Hristos. Acolo însă, în sticluță, este mei. Prima recoltă de mei de pe ogorul dăruit de primărie bibliotecii. Este cu bobul mare. Ca amintire, și asta, cînd au semănat ogorul pentru prima oară.

— Veacul al cincilea înainte de Hristos, a spus pictorul, care se aplecase să citească inscripția de pe un tablou.

Nea Marin a întors supărat capul, s-a îndreptat spre el, l-a prins de haină pe la spate, l-a tras la o parte și i-a spus pe un ton sever și plin de învățăminte :

— Tablourile nu se privesc așa, băiete! Trebuie privite de departe, ca să ai distanță! Tocmai de aici, de la mijloc! Pentru perspectivă! Sus pe perete, a continuat neobosit bătrînul Cicerone, e tabloul „Asaltul Plevnei și capitularea lui Osman-Pașa". E rănit, afurisitul, de aceea îl susțin doi soldați turci. Și s-a îngălbenit ca pepenele

galben. Nu e lucru de glumă ! Uitaţi-vă cum îl priveşte generalul Skobelev, să-l frigă cu privirea, nu alta. Erou, viteaz, şi asta ! Lîngă el e Raina, kneaghina bulgară. Se spune că ar fi de la Panaghiurişte, dar nu este adevărat. Dinspre mamă e din oraşul nostru. Din mahalaua de jos, din neamul Kolikucikovilor. De partea cealaltă e ţarul Ivan Şişman. Aici i se vede numai chipul, iar mormîntul se află cale de două ore depărtare de oraş. Este un gorgan lîngă Guglevţi. Se numeşte şi acum „Şişmaneţ". El mai are şi alte morminte, în diferite locuri, dar nu sînt adevărate... Acum, în dulapul cel mic, o să vedeţi monede vechi. Sînt şi de pe timpul împăratului Solomon şi al împăratului Darius, de pe timpul împăratului Traian, cu urechile de capră, şi altele. Această monetă e foarte valoroasă, se numeşte medalion. A găsit-o Ganio Kiuciuk în vii, la morile Pîndarilor. E ceva vechi. E de la ţarul Septemvri. Septemvri Sever îi spune. Trei veacuri înainte de Hristos. Alea găurite sînt kostadinki ; avem şi de aur, dar le ascundem, pentru că, asta...

— Dar acestea, de argint ? a întrebat cineva.

Nea Marin şi-a îndreptat gulerul şi a început din nou :

— Acestea sînt cele mai importante. Din pricina acestor monede mărunte a căzut capul lui

Isus. Aceştia sînt arginţii cu care Iuda l-a vîndut fariseilor. Treizeci de bucăţi a primit, tîlharul naibii ! Noi avem aici şapte, adevăraţi. De la ţarul roman Octavian, Octavian August I. Şi, privind din nou grupul cu dispreţ, îşi drese glasul şi adăugă, hotărît şi convins : Şi ei datează din veacul al treilea înainte de Hristos.

CITRONE

Cînd mă uit cum își cumpără fiecare la sărbători lămîi pentru friptură, îmi amintesc de călătoria mea în Italia — voiajul meu de nuntă. Încă înainte de a pleca, începusem să mă fălesc față de soția mea și să-i spun :

— Muțe, o să mergem mai întîi în Italia. Eu știu puțin franțuzește, puțin nemțește, dar și italienește mă descurc. Nu mi-e frică. O să mă descurc foarte ușor.

Iar ea :

— N-ai nici o grijă, Guțe, zice, nu-i mare lucru ! O să cumpărăm un dicționar italo-bulgar, o să-l răsfoim pe drum și o să învățăm cele mai uzuale cuvinte. Nu-i lucru mare ! Iar Italia e, îmi spune ea, divina Italie ! Cu țărmurile ei azurii, cu cerul ei minunat. O să umblăm numai îmbrățișați, o să admirăm natura, ce să mai vorbim ? !

Și îmi dădu drăgăstos un bobîrnac peste nas.

„Că cerul o să fie minunat, cred, îmi zic eu, că țărmurile or să fie azurii de asemenea ; dar o să ni se facă poftă și de altceva. De exemplu, o să vrem să mîncăm și-așa cum nu înțelegem nici un cuvințel o să ne batem capul, o să gesticulăm, o să ne holbăm ochii și o să căutăm să explicăm ce vrem." Și, după cum am bănuit, așa s-a și întîmplat.

Pe drum, deh, ca tinerii însurăței, hihi-haha, pupături, îmbrățișări, nici n-am deschis dicționarul și ne-am trezit, pe nesimțite, la Veneția.

Ne-am plimbat cu gondola pe canale, am vizitat San Marco și Palatul Dogilor, ne-am fotografiat cu porumbei pe umeri, pînă ce, după un timp, soția mea a început să se vaiete :

— Aoleu, Guțe, îmi vine sfîrșeală de la stomăcel. Mi-e foame.

— Bine, Muțe. Să mergem, zic, să căutăm în cazul ăsta un birt.

Ne-am învîrtit încoace-încolo, am cutreierat pînă ce ne-a ajuns la nări miros de iahnie dintr-un restaurant și am intrat înăuntru. Ne-a întîmpinat chelnerul, ne-a arătat o masă și ne-a vîrît în mînă o listă de bucate. Mă uit pe listă : sînt trecute diferite mîncăruri, dar e scris de mînă și cu înflorituri și nu pot descifra ce scrie !

Îi dau lista Muței :

— Uită-te, zic, alege tu mai întîi, că eşti mai flămîndă.

— Citeşte tu, zice, şi eu ascult.

Mă uit, frate, îmi holbez ochii, nu pot citi nimic şi îi dau din nou ei lista.

— Vezi, Muţinka, alege-ţi tu ceva, că mie îmi lăcrimează ochii din cauza drumului şi nu văd. Citeşte, zic, că doar ţi-ai cumpărat dicţionar la Sofia !

Se uită Muţe, silabiseşte, se chinuieşte, de parcă ar descifra cuvinte încrucişate şi, în cele din urmă, reuşeşte să citească cuvîntul *montanara*. Montanara, îmi spun, trebuie să provină de la *montano* — de munte. Montanara ! Va să zică, mîncare de la munte. Exact ca pentru noi, dreanovţenii [1].

— Hei, garson, zic, dă-ne două montanare şi fie ce-o fi.

A dispărut băiatul şi după un scurt timp ne-a adus două ciorbe de zarzavat, două ciorbe bulgăreşti, de parcă le-ar fi gătit un bucătar de la Leascoveţ. Am mîncat cu poftă şi ne-am mai comandat cîte una. Seara, acelaşi lucru ; a doua zi, iarăşi, cîte două montanare, pînă ce ne-am săturat de ciorbă peste cap. De la Veneţia am plecat cu trenul mai departe.

---

[1] Locuitori din Dreanovo, localitate muntoasă din Bulgaria.

Am ajuns la Florenţa. Oraş mare, vechi, monumente vechi, biserici vechi — frumos cu tot ce este în el ! Acolo, în lista de bucate, am reuşit să citim încă ceva. Se numea *escalopine*. Mi-am amintit că, în limba franceză, *escalope* înseamnă friptură. Ne-am hotărît, am comandat şi-aşa a şi fost. Antricoate mici cu sos. Am înfulecat cîte o montanara, va să zică, şi cîte o porţie de escalopine, am căscat puţin gura prin oraş şi haide spre Roma.

Roma, oraş ca toate oraşele. Mai mare decît Dreanovo. Oraş vechi, monumente vechi, biserici vechi şi scumpete. De altfel aici totul e frumos. În lista de bucate n-am găsit cuvîntul escalopine. Am mîncat iarăşi cîte două montanare şi am luat-o spre Neapole.

În tren ne-am completat prînzul cu caşcaval Balcan. Coborîm în Neapole şi spun şoferului :

— Băiete, hotel !

Ne aruncăm în taxi, pornim şi ne oprim în faţa unei clădiri. Afară, pe uşă, scrie „*Albergo*".

— Ei, Muţe, îi spun soţioarei mele, ce treabă o mai fi şi asta ? În Veneţia am stat la hotel „Albergo", la Florenţa de asemenea, la Roma iarăşi, şi-aici acelaşi lucru. Oare toate hotelurile din Italia aparţin acestui patron, Albergo ? Toate sînt numai ale lui ?

Iar ea chicoteşte şi îmi spune :

— Albergo înseamnă hotel. Nu este nume de persoană. Aşa scrie în dicţionar, zice.

Am petrecut noaptea în acest albergo şi, dimineaţa, am pornit-o prin oraş. Oraş mare, vechi, monumente, biserici — toate frumoase. La un moment dat, ne-am trezit pe malul mării. Cînd a văzut Muţika, a început să bată din palme şi să strige :

— Ah, zice, Guţee !... Ce ţărmuri azurii, ce cer albastru ! Haide să ne plimbăm cu barca, să ne rămînă ca amintire.

— Păi, să ne plimbăm, puişor, de ce să nu ne plimbăm ? Că doar pentru asta am venit aici. Să cheltuim bani, nu ?

— O să luăm, zice, uite, barca aia albă de colo, o să ne aşezăm în ea, o să ne îmbrăţişăm, şi ea o să ne legene, o să ne legene...

Şi din nou a întins mîna ca să-mi dea un bobîrnac peste nas, dar n-a nimerit, ci mi-a atins cu degetul buza de jos, care plescăi.

— O să ne legene, zic, o să ne legene, dar dacă ne apucă răul de mare ?

— Ne cumpărăm lămîi şi n-o să ni se întîmple nimic, zice ea.

Am pornit să căutăm lămîi.

Caută ici, caută colo, lămîi nicăieri. Ne-am îndreptat spre un magazin mare. Intrăm şi mă gîndesc :

„Lămîie în franţuzeşte se spune *citron*, în nemţeşte *zitron*, în italieneşte ar trebui să fie *citron* sau *citrone*. Altfel nu se poate ! În mod sigur, e citrone. Parcă sună mai bine aşa."

Mă grăbesc să i-o iau înainte Muţei şi să-mi dezvălui cunoştinţele de limbă italiană strigînd :

— Daţi-mi, vă rog, cîteva citrone !

Vînzătorul mă priveşte şi clipeşte nedumerit.

— Citrone, îi zic, ci-tro-ne ! şi îmi strîng pumnul ca să arăt mărimea unei lămîi.

Vînzătorul mă priveşte speriat şi ridică din umeri.

— Poate că nu se spune citrone, îi zic Muţei. Poate se numesc altfel.

— Citron ! îi spun pe franţuzeşte. Zitron ! Citrone !

Vînzătorul se holbează din nou şi nu-mi răspunde nimic. Am început să mă ambiţionez. „Ceva asemănător trebuie să fie, îmi spun eu, cum se poate să nu ne înţelegem ? La urma urmelor o să iau, la rînd, tot alfabetul nostru şi o să nimeresc." Şi încep să înşir vînzătorului :

— Atrone, bitrone, vitrone, ghitrone, ditrone, etrone, jitrone, zitrone, itrone...

Iar el, holbatul dracului, tot nu-nţelege nimic.

— Kitrone, am continuat eu, litrone, mitrone, nitrone, otrone, pitrone...

— Stai, zice Muţe, că tu eşti în stare să le transformi în *patroni*[1]. Stai. Nu te mai forţa !

— Dar cum se poate, Muţe, să nu-i nimeresc numele ? E posibil ? Dar e ăsta tîmpit şi nu înţelege ! Cum se poate ca prostul ăsta să nu înţeleagă pînă acum că-i cerem *limoni*[2] ?

— A-a-a, a spus el dintr-o dată, *limone !... Si, si, siniore ! Abbiamo, siniore ! Si, si !...*

A întins mîna, a dat o învelitoare la o parte şi s-a ivit o ladă întreagă cu lămîi.

— Cum, şi voi le ziceţi limoni, mă ? am exclamat eu. Păi, spune aşa, măi, frate ! Spune că şi în italieneşte e tot ca şi în bulgăreşte, ca să nu mă mai chinuiesc atîta ! Mi-am închipuit eu, că de-aia sîntem rubedenii, de-aia sîntem cuscri, ca să ne asemănăm şi ca sînge, şi ca obiceiuri şi ca să zicem aşa, ca lămîi.

Păi, spune aşa !

---

[1] Gloanţe (în lb. bulgară).
[2] Lămîi (în lb. bulgară).

JUDECATA LUI SOLOMON

Pîndarul aduse la primărie un puşti speriat, încărcat cu un braţ întreg de mlădiţe de vie tinere, fragede.

Primarul, care în timpul acesta se căznea să prindă o muscă mare, la fereastră, l-a observat, a bătut în geam şi a făcut semn să fie adus băiatul la el. Pîndarul a apucat puştiul de urechea înroşită şi l-a tîrît pe scări în sus.

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Uită-te la el, domnule primar. A fost la cules de vie, derbedeul dracului !

— Al cui e băiatul ăsta ?

— E fiul lui Plaşokov. Al lui Tanio Miliov Plaşokov, făinarul care are prăvălia lîngă hanul lui Mergeanov. Încă de dimineaţă, l-am zărit din deal că umblă haihui prin ogorul lor de lîngă Cişmeaua albă şi mi-am zis : puşlamaua asta n-are gînduri curate. Dar stai să vedem ! Aleargă el pe ici, pe colo, se urcă în copaci, dă cu pietre după păsărele... După un timp, s-a strecurat în

via învăţătorului Kostadinov şi a început să rupă lăstari. Rupe unul, îi ia vîrful şi-l mestecă în gură, apoi îl aruncă ; rupe altul, îl ia în dinţi şi face la fel. Atunci, am sărit după el, dar pînă să trec valea, pînă să-l ajung şi să-l prind, a rupt o grămadă de lăstari. L-am scuturat eu cum se cuvine, i-am pus crosna de mlădiţe în spate şi l-am plimbat prin tot tîrgul, ca să-l vadă mic şi mare. Paguba însă e pagubă, şi trebuie să fie plătită.

— Bine, bine ! Lasă lăstarii rupţi acolo, după uşă, închide băiatul în pivniţă şi du-te să-i spui lui tată-său să vină îndată. Să vedem ce putem scoate de la un zgîrie-brînză ca el.

Pîndarul a trîntit lăstarii la pămînt, a apucat din nou puştiul de ureche şi l-a tîrît afară. N-a trecut nici o jumătate de ceas şi Tanio Plaşokov s-a prezentat la primărie, pudrat de sus pînă jos de făină.

— Bună ziua, domnule primar !

— Bine să-ţi dea dumnezeu, nea Tanko ! Bine-ai venit !

— M-aţi chemat pentru ceva ?

— Te-am chemat, nea Tanko, te-am chemat. Vreau să-ţi cer un sfat.

— Păi, dacă-i ceva, nu-i aşa... Dacă vă pot fi de folos... Noi sîntem oameni simpli, cum ştii, dar...

— Astăzi dimineaţă a fost săvîrşită în vii o ticăloşie. Un puşti s-a furişat acolo, a făcut o boroboaţă, a rupt lăstari tineri. De aceea tu, ca viticultor vechi şi cu experienţă, o să vezi şi o să chibzuieşti, cel mai bine, cam ce amendă trebuie să-i aplicăm.

— Ţ-ţ-ţ ! Ia te uită, ia te uită ! Chiar lăstari zici ? Mlădiţe încă în floare, va să zică. Ei, ce lume rea... Tîlhari, care nu mai respectă nimic. Ce naiba, frate-meu, puşlamalele astea n-au tată, n-au mamă, care să aibă grijă de ei şi să-i crească cum trebuie ?

— Au n-au, o să vedem pe urmă. Deocamdată, uite mlădiţele colo după uşă, lîngă scară. Uită-te bine la ele şi cîntăreşte cît de mare e paguba, ca să vedem ce avem de făcut pe urmă.

Plaşokov s-a dus după uşă, a îngenuncheat şi a început să cerceteze, atent şi serios ca un expert, mlădiţele rupte. Le-a întors, le-a sucit, a numărat florile şi bobiţele de struguri, care abia se observau, a înjurat, a ocărît, a oftat.

— Bagă de seamă, să preţuieşti drept şi cinstit ! Cu mîna pe conştiinţă.

— Cinstit, domnule primar, pe conştiinţă, se înţelege. Se poate ? Ce fel de om mă crezi dumneata ? Nu vreau să fie nedreptăţit nici unul, nici celălalt. Se înţelege că la cîntar nu se poate

cîntări, dar totuşi, una peste alta, eu de-aş fi le-aş da cel puţin două sute leva amendă afurisiţilor ăstora, care nu pot să-şi ţină în frîu familiile şi le lasă să umble prin viile oamenilor.

— Nu e cam multişor ?

— Nu-i mult de loc. Via e vie, nu e lucru de glumă. Arat, săpat, îngropat, dezgropat, legat, dezlegat, arăcit, îngrădit, cîrnit, stropit, asta-i cheltuială. Chiar trei sute de leva ar fi puţin, dar pentru că e pentru prima oară... Las' să se ardă, ca să-şi deschidă ochii pe viitor. Ce e batjocura asta ? Trebuie să fie ordine şi dreptate.

— Bine, bine ! În cazul ăsta, nea Tanko, dacă aşa stă chestia, numără aici două sute de leva, iar eu o să spun perceptorului să-ţi dea chitanţă.

Nea Tanko Plaşokov a rămas cu gura căscată şi n-a putut zice nimic.

— Haide, haide, numără banii, că mă aşteaptă alţii. Treaba asta a făcut-o băiatul tău, să-ţi trăiască. L-a prins pîndarul de dimineaţă rupînd lăstarii în via învăţătorului, de lîngă ogorul vostru, şi l-a adus aici. Este închis jos, în beci. Plăteşte, ca să-i dau drumul, să nu vă faceţi de rîs în faţa oamenilor şi, altădată, deschide-ţi ochii unde umblă şi ce face, că de nu amenda o să fie dublă.

Nea Tanko, căruia cerul gurii i se uscase de tot, n-a suflat o vorbă. A ridicat numai mîinile în sus, desperat, le-a lăsat apoi, ca tăiate, de-a lungul coapselor şi s-a cufundat în norul de făină ieşit din nădragi. Pe urmă, a scos încetişor o pungă lungă de piele şi a început să numere amenda, leva cu leva.

NĂRAVURI

Ce să-ţi spun, cînd se prinde cîte un nărav de om, greu să se mai descotorosească de el. Dobri Inghiliz, de pildă, are năravul să aţipească în timpul slujbei bisericeşti, cînd stă în picioare lîngă tejgheaua cu lumînări. Ilica cîntăreţul cîntă şi, în acelaşi timp, îşi tot ridică, cu mîna stîngă, pantalonii, să nu-i cadă, iar moş Kolio, paracliserul bisericii, cum se opreşte în vreun loc îşi scoate cuţitaşul şi începe să-şi cioplească unghiile.

Năravuri, pur şi simplu, năravuri, şi nimic alta ! Fiecare şi le are, fiecare şi le poartă cu el, atît în zi de lucru cît şi în zi de sărbătoare. Nu sînt de condamnat, atîta timp cît nu constituie o piedică în muncă. Popa Kostadin, de pildă, om bun şi blînd de altfel — afară de preoteasă n-a ridicat mîna asupra nimănui — cum este iute din fire, s-a obişnuit să le facă pe toate în timpul slujbei : aci citeşte rugăciuni, aci stă de vorbă cu cei din jur, aci se ceartă şi cîte altele...

Cînd vine la cimitir, în vreo zi de sîmbătă, înfăşurat cu un fular, cu două perechi de ciorapi în picioare, cu o cărămidă caldă dinapoi, prinsă pe sub rasă cu un brîu roşu de Zagora, şi se opreşte, va să zică, să slujească la vreun mormînt, mai întîi ocărăşte pe nas pe cei vii din jur, pe urmă pe cei morţi, cădelniţează şi începe :

— Încă ne rugăm pentru odihna sufletului adormiţilor robi ai lui dumnezeu... Pe urmă, deodată, se întrerupe şi începe să strige femeilor : Unde vă este vinul pentru stropit ? Unde vă sînt lumînările ? Unde sînt celelalte lucruri ? A ? Căscatelor ! Proastelor !... Panaiot, Stanka, Penka, Pencio, Encio, To-o-ota, Todora, Simo, Dimo, Dimcio, Kosio, Dosio, Cali-o-o-paaa ! Şi iară o ia de la început : Haide, haide ! Dă-mi încoa ! Dă-mi ! Colivă-i asta ? Şi ăsta ce e ? Borhot ? Hai, hai, că n-am timp ! Nu căsca gura !... În loc luminat, în loc cu verdeaţă, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin...

Şi mormăind aşa, fără să termine, porneşte după vreo altă femeie. Merge mai departe, cîntă şi dintr-o dată întreabă :

— E departe mormîntul ?

— Păi, nu e prea departe, părinte, colo, la celălalt capăt.

Popa o priveşte pe sub sprîncene şi zice printre dinţi :

— Mai bine se părăginea, şi nu se mai vedea ! ...Întru fe-e-rici-i-tă, veci-ni-că odihnă... Parcă nu te ştiu că n-ai nici două leva ca să-mi plăteşti ! Şi tocmai la capătul celălalt, hai ? Cal de curse ! Hamalîc ! Pfui !... Vecinica pomenire, ve-cini-ca po-me-ni-re...

Ajuns la mormînt, se mai linişteşte chipurile puţin, începe domol şi tărăgănat :

— Întru fe-e-ri-ci-tă, veci-ni-că odihnă... Şi din noul îl apucă : Bună odihnă ! Nici vorbă ! Mormîntul plin de buruieni, neîngrijit, candela plină de muşte !... Dă, doamne, sufletului a-dor-mi-tului : Racio, Tacio, Bona, Kona... Pomeneşte mai departe răposaţii, că ţi-am pierdut hîrtia ! Zi-i !

Femeia începe să înşiruie numele, să se poticnească, iar el, fără să le mai repete, ca să termine mai repede, zice în acelaşi timp cu ea :

— Veci-ni-ca po-me-nire, veci-ni-ca pome-ni-i-re...

Şi dacă e timp frumos, iar el bine dispus şi dacă-l chemi să-ţi aghesmuiască casa, întotdeauna e acelaşi : aci cîntă, aci vorbeşte despre alte lucruri, aci mormăie ceva, supărat :

— Mîntuieşte, doam-ne, poporul tău... Ţonkoviţe, cîte kilograme a cîntărit scroafa voastră ?

— O sută nouă, părinte !

— Bine, bine... Şi binecuvîntează stăpînirea ta. Dar ce-aţi făcut cu muşchiul ?

— L-am pus la sare.

— Bună treabă aţi făcut !... Dar chiriaşi aveţi la etaj ?

— Avem, părinte ! Cele două învăţătoare locuiesc la noi anul acesta.

— Bine, bine ! Vă merge bine ! Bine vă învîrtiţi... Să învi-i-n-gă dreptcredinciosul nostru ţar... Ţanko vine de sărbători ?

— Bine ar fi să-l învoiască.

— O să-l învoiască, o să-l învoiască... Dar şuncile... care le-aţi pus la sare... ţarul nostru Bori-i-i-s...

În momentul cînd femeia se apleacă să lase vreun ban în căldăruşă, el o prinde de mînă şi-i zice :

— Nu acolo, nu acolo ! Dă-mi-i în mînă, ca să văd cu ochii mei ce v-a lăsat inima să-mi daţi ! Numai stotinci puneţi în căldăruşă. Vă ştiu eu... Asupra protivnicilor dăruieşte...

În biserica veche, sfînta Petka, unde slujeşte popa Kostadin, este şi cor. Bine mai cîntă corul !... Cîntă curat, dulce, după rînduială, dar preasfinţitului părinte curăţenia şi rînduiala nu-i prea sînt pe plac ! Cînd vrea răspunde şi dă tonul dirijorului, iar cînd i se năzare tace, nu vrea, şi gata ! Într-o zi, de pildă, făcînd ocolul

în biserică, cu darurile, a zărit ceva pe drum. A terminat la repezeală rugăciunea şi a zbughit-o în altar. Corul a cîntat „Slavă ţie, doamne" şi a aşteptat să continue popa. Acesta însă n-a răspuns. A cîntat corul încă o dată acelaşi lucru şi încă o dată, nimic! A ciocănit dirijorul cu bagheta, a tuşit tare, a dat tonul — iarăşi nimic! Au trecut cinci minute, au trecut zece, nu ştia omul ce să facă. A trimis atunci un băieţel dintre corişti să se ducă în altar, să vadă dacă nu cumva i s-a făcut rău părintelui. S-a dus băiatul, s-a uitat: nu era nici popa, nici dracul. I-a spus paracliserului ceva în şoaptă şi au pornit amîndoi să-l caute. Caută-l pe popă ici, caută-l colo, cînd au ieşit afară în stradă, hop şi popa. Viu, nevătămat, cu odăjdiile, cu molitvenicul, tîrguia o curcă; prinsese un ţăran de mînă şi i-o scutura, i-o scutura, s-o rupă şi nu alta!

— Apoi, părinte, i-a spus la ureche paracliserul, liturghia... s-a întrerupt şi corul nu ştie ce să cînte...

— Aaaa! Aha! Au şi terminat? Mă, că mult se mai grăbesc. Mult! A făcut tîrgul îndată, a dat curca paracliserului, s-a întors şi a început să cînte încă de la uşă: Să plinim rugăciunile cele de dimineaţă, domnului...

— Do-o-o-oamne, mi-lu-u-ie-şte... începu din nou corul, şi slujba religioasă continuă.

PROVINCIALE

— Bună ziua, Peşko, unde ai dispărut, de nu te-am văzut toată vara ?

— Las-o încolo, soro, lua-o-ar dracu şi de vară, şi de blestemăţie, că n-am putut nici măcar să răsuflu de musafiri.

— Şi tu, săraca, la fel ca mine ai avut musafiri ?

— Dacă încep să-ţi povestesc, Todoriţo, n-o să mai termin. Să nu dea dumnezeu nimănui aşa ceva. Că bine îi spuneam eu, soro, odată lui Tenio al nostru, cînd era ajutor de primar. Tu, îi zic, te-ai apucat să declari oraşul nostru staţiune climaterică, dar bagă de seamă ! Neamul vostru a împînzit toată Bulgaria, sînteţi mulţi, o să înceapă să se înşire musafirii în fiecare an, încît o să ne piară cheful de viaţă. Şi aşa s-a şi întîmplat. Acum doi ani, m-am trezit cu soră-sa de la Plovdiv cu trei copii şi cu soacra ; anul trecut au venit din nou, pentru că doctorul le-a recomandat să vină trei veri la rînd. Mi-am scos peri albi pînă i-am convins să nu vină şi anul

acesta. Şi tocmai credeam, soro, că în vara asta o să mă odihnesc, cînd colo, m-am trezit cu verişoara lui divorţată, din Sofia. Şi nu vine singură, dar îşi aduce şi o prietenă. A invitat-o, zice, să-i ţină de urît. Şi-a părăsit bărbatul, nepricopsita, şi a venit aici ca să-şi refacă nervii. Şi s-a refăcut, căţeaua naibii, s-a îngrăşat în două luni cu trei kilograme şi şase sute de grame şi o să se mai refacă. Şi cu cît se îngraşă ea, cu atît slăbesc eu, Todoriţo, şi cu cît îi trece ei boala de nervi, cu atît mă apucă pe mine. Şi acum, cînd stau la bucătărie şi încep să mă enervez, nici nu mai ştiu ce fac. Alaltăieri am atins pisica Ţankovicinei cu cleştele şi-acolo a şi rămas. A îngropat-o Tenio în grămada cu gunoi.

— Dar eu de sora bună a bărbatului — cum s-ar zice — şi tot m-am săturat pînă peste cap. „Voi, ţaţo, îmi zice, sînteţi fără copii, aşa că mi-am zis să viu cu copiii mei, ca să vă înveselească casa", lua-i-ar naiba de plozi şi duce-s-ar pe pustii. Înţeleg să naşti, Peşo, dar ea a născut, a născut fără să mai ţie socoteală. Mi-a adus pe cap cinci tîlhari şi iarăşi e în poziţie. Şi cînd au început să se caţăre în piersici, în pruni, în peri, n-a rămas loc necotrobăit. Am avut un ghiveci cu o muşcată albă din acelea învoalte, din rădăcină mi-au smuls-o, smulge-le-ar dumnezeu scăfîrliile...

— Ai noştri însă, după ce dormeau ca viermii de mătase, se sculau şi direct la bucătărie : „Ah, ce lapte bun ai, mătuşo ! Ce gustos unt aveţi, madam !" Spuneau că brînza n-ar fi de la munte, că mierea n-ar fi mirosind a floare de tei, dar se îndopau ca gîştele, şi hai la plimbare. Iar eu spălam la vase şi găteam toată ziua. Vergeaua de întins foi n-o lăsam din mîini, că toată ziua nu le tăcea gura : faci baclavale gustoase, mătuşo, foile de plăcintă le întinzi subţiri... Întinde-li-s-ar maţele !

— Alaltăieri, am strecurat în putinică zeamă de roşii : ca s-o fierb pentru iarnă, iar ei, nepricopsiţii, s-au apucat să bage pisica înăuntru ca s-o facă roşie. Roşi-li-s-ar nasurile ! Mi-au spart trei ceşti de cafea, surioară, şi două farfurii. Dar cel mai rău îmi pare de farfuria cu trandafiri roşii pe margine, că o aveam de la nuntă.

— Frumoasa noastră, de unde se ţinea măreaţă şi vorbea tot împotriva bărbaţilor, cum a crescut în greutate cu al doilea kilogram a şi început să-şi facă părul. Şi-acum o conduce, în fiecare seară, neisprăvitul Donei Kevina. De-ar fi barem cineva, dar aşa ! Parcă nu ştiu că, pînă mai ieri, mă-sa spăla rufe pe la case. Şi măcar dacă ar avea vreo slujbă tot ar fi ceva, dar e soldat în detaşamentele de muncă.

— Alaltăieri, duminică, mă întorc de la biserică și ce crezi ? Îi găsesc pe amîndoi găliganii că au scăldat cîinele în albie, la cișmea, l-au trîntit la pămînt și îl piaptănă cu pieptenele meu alb de os, pe care Tenio mi l-a adus de la bîlciul din Zaar. Iar cei mici au găsit ghemele cu gîțe tăiate, care le pregătisem pentru preșuri, le-au desfăcut, le-au agățat prin copaci, au rupt curcubetele verzi și le-au agățat și pe ele să-și facă de joacă în grădină. M-a plesnit o durere de cap, de nu m-am sculat din pat pînă seara. Toată noaptea mi-a pus Tenio comprese cu oțet pe frunte, încît abia în zori am adormit.

— Dar cînd au spus cucoanele noastre : ce ușor trece timpul aici, mătușo, cum au trecut, pe nesimțite, două luni ! Nu m-au întrebat și pe mine dacă aceste două luni nu mi s-au părut cît doi ani bisecți !

— Pe Tenio al nostru mi-e cel mai necaz, pentru că din cauza lui orașul nostru a fost declarat stațiune climaterică. Că ce are, soro, atît de deosebit, ca să fie stațiune ? Bivolițele și vitele care ridică praf dimineața și seara, sau faptul că aici nu bîntuie boli ? Băiatul lui Stoian, căruțașul, n-a murit de oftică duminica trecută ? Dar Kina Uzuncina, dar baba Tota, dar fetițele lui Hristo Pazvantin n-au murit amîndouă ? Tot orașul e plin de boli, iar ei — stațiune climaterică, și

pace ! Şi ţînţari sînt, şi purici sînt, şi vîntul suflă ca prin pîlnie... Eu lui Tenio al nostru o să-i scot ochii încă multă vreme...

— Zice că, aici, ar fi aer de munte ! Parcă divorţata noastră nu locuieşte lîngă seminar şi n-ar avea Vitoşa la poartă. Chilipirgii, soro Todoriţo ! Ce aer ?! Chilipir caută !

— Caută ei, dar li s-a înfundat ! Cum o veni vara iară, îmi iau valizele şi drept la ei. Nici n-o să le dau de veste. Chiar de-aş crăpa de căldură şi înghesuială, toată vara acolo o să stau. Să-i învăţ eu cum se piaptănă un cîine cu pieptene de os şi cum se vopseşte pisica în zeamă de roşii !

— Eu dac-aş şti că, la vară, o să mă anunţe prin scrisoare, le-aş telegrafia imediat că plec la Soludervent să mă caut de stomac ; să nu mă trezesc cu ei, pe nepusă masă, chiar după paşte. De aceea am născocit altceva şi alaltăieri am vorbit chiar cu Ganea felcerul. El, ştii doar, ţine pe fiica sorei bărbatului mătuşii Pena. Cum vine luna mai, o să-l îndemn să ne pună la poartă un steguleţ galben. Un steguleţ galben şi un anunţ că, în această locuinţă, există boală molipsitoare. Şi o să ne rînduim, soro, cu toţii, să zăcem în timpul verii cîte o săptămînă, că doar aşa... scăpăm... Ce musafiri au mai fost şi ăştia, să te minunezi, nu altceva !

NATURA, ENCIO

Nu cunoşti natura, Encio ! Cîmpia, pădurea şi aerul, dragul unchiului. De aceea eşti atît de gălbejit şi posomorît, de parcă ai fi băut oţet. Ba că muştele bîzîie prea tare, ba că te ciupesc ţînţarii, ba că vecinii tuşesc dimineaţa şi nu-ţi dau pace să dormi ; pînă şi cîntecul privighetorilor nu-l poţi suporta ! Lumea întreagă se extaziază de minunăţia cîntecului lor, iar tu, ca un strigoi, alergi pe întuneric ca să le alungi de lîngă moară. Şi cum citeşti în ziar că cineva a murit de inimă, te apuci cu amîndouă mîinile de partea stîngă, iar cînd auzi de tensiune arterială, imediat ţi se ridică şi ţie.

Gramatica ţi-este încurcată, băiete, şi felul de viaţă ţi-este greşit ! Chipurile, ştiţi multe, sînteţi foarte învăţaţi, dar n-aţi putut înţelege că pricina tuturor relelor din lume e măsura. Totul are o limită. Nu ne cunoaştem limita, Encio, limita, şi credem mereu că e fără sfîrşit. Şi împăraţii cred astfel, şi vlădicii, şi voi, negustorii, şi toţi.

De acolo vin toate. Uite, să te luăm pe tine, de pildă. Ce-ţi lipseşte? Eşti încă tînăr, bogat, bani ai, să trăieşti o sută de ani şi să-ţi mai şi rămînă! Ai o soţie frumoasă ca o icoană şi nici nu te ceartă, nici nu zbiară la tine. Atunci de ce te-ai cocîrjat şi ţi-ai pus faţă de pămînt, ca săracul la pomană? Ţi s-a terminat făina în sac, portărelul ţi-a sechestrat ţoalele?

N-ai nimic, dragul unchiului, nimic! Cauza e una singură. Eşti robul avutului tău. Ascultă-mă pe mine, lasă magazinul pe seama băieţilor, ca să cîştige şi ei ceva, lasă-le încolo de poliţe şi facturi, aruncă de prin buzunar blestematele astea de ziare şi nu te mai interesa dacă francul cade, dacă se ridică lira sau ba. Scoate-ţi gulerul ăsta scrobit, care ţi-a strîns vinele de la gît, descheie-te şi vino cu mine. Vino cu mine să te duc la vînătoare, ca să te şi însănătoşeşti şi să prinzi minte la cap.

Voi, băiete, vă închipuiţi că le ştiţi pe toate şi pe toate le înţelegeţi! Vă închipuiţi numai, dar nici pomeneală de aşa ceva! Nici pomeneală-ă-ă! Nimic nu înţelegeţi, dragul unchiului, *nicevo ne ponimaete*[1]! Poate că o să spui: tocmai eu? Negustor de vază, firmă mare, un om preţuit şi respectat de toată lumea?! Dar

---

[1] Nu înţelegeţi nimic (în lb. rusă).

negustorul de fapt ce este, a ? Nimic ! Vînt ! Un adevărat păcat e negustoria. Pe vremuri bunicu-tău, Petko Brada [1], vorbea astfel despre negustori : Ivan produce, Stoian vrea să cumpere, iar negustorul, postîndu-se între ei, nu face nimic, ci numai ridică preţul mărfii. Asta e. Face altceva oare ? Ai ?

Şi ce foloseşte el de la viaţă şi natură ? Iar nimic. Tu, care ai colindat capitalele întregii Europe, îmi poţi spune unde se află Studeno Kladence [2] ? Te-ai urcat vreodată pe Kupen ? Te-ai culcat în ierburile de la Ravna Poliana [3] ca să-ţi miroasă a sulfină şi a pelin, şi fluturii, ca o basma înflorată, să ţi se rotească în jurul capului ? Ai stat vreodată de vorbă cu moş dumnezeu de pe vîrful lui Samodiveţ ? Ştii care floare se numeşte traista-ciobanului ? Şi care cicoare, ciuboţica-cucului, albăstrea, mlădiţă-de-nalbă, omag, barba-caprei ? Dar ia să te văd, dacă eşti atît de învăţat ! Ce-mi poţi spune, de exemplu, despre coţofană, a ? Haide ! Vorbeşte !

O să spui că este o vietate dispreţuită, stricătoare şi proastă.

Dar nu este aşa. Nu este !

---

[1] Petko Barbă (în lb. bulgară).

[2] Fîntîna Rece (în lb. bulgară).

[3] Poiana Netedă (în lb. bulgară).

Pasăre stricătoare nu există, vieţuitoare stricătoare nu există, fiule, şi nu există pe pămînt o fiinţă mai demnă de dispreţuit decît omul! Şi el e acela care le-a scornit pe toate despre celelalte fiinţe.

Totul este folositor, totul este bun şi totul este înţelept. Părerea ta e greşită, băiete, e o rătăcire. Porneşte pe cîmpie, să zicem, cu mîinile goale sau numai cu un băţ şi o să vezi că ciorile şi coţofenele or să se oprească la zece paşi de tine, or să ciugulească liniştite şi nici n-o să le pese. Cum te observă însă că ai puşcă, or să măsoare distanţa dintre tine şi ele, ca nişte artilerişti, şi or să se oprească la o ochitură de puşcă depărtare. Că ele sînt posturile de avangardă ale sălbăticiunilor din pădure n-ai auzit, nu-i aşa ? N-ai auzit ! Dar exact aşa este. Cum apare vreun vînător dinspre cîmpie, la marginea pădurii îl întîmpină ciorile şi gaiţele. Încep să ţipe, să croncăne şi dau alarma celorlalte fiinţe care se află în adîncul pădurii, ca să ia măsuri şi să se apere ! Sînt isteţe, sînt isteţe, de asta nici vorbă ! Ştii cum îşi sparg ele nucile ? Prind nuca cu ciocul, zboară, se ridică la înălţime (ştiu ele cît), drept deasupra şoselei naţionale, pentru că acolo e locul mai tare, dau drumul nucii să se spargă şi imediat se lasă jos ca să-i ciugulească miezul.

Oare asta-i prostie ? Cărui om o să-i treacă prin minte aşa ceva ?

Pe toate le înţeleg ele, înţeleg şi nu se lasă înşelate cu uşurinţă. Numai o dată, îmi amintesc că împreună cu bunicul tău, Petka Brada, le-am tras pe sfoară şi acum îmi pare rău. Citise el într-o carte franţuzească : coţofenele, chipurile, ar urî mult bufniţele pentru că acestea le mănîncă ouăle, şi într-una din zile îmi spune :

— Dobri, prinde-mi o bufniţă vie.

— Bine, îi zic, mă Brada, dacă vrei bufniţă, fie şi bufniţă !

Zis şi făcut.

— M-am strecurat în aceeaşi seară în minaretul moscheii pustii a lui Sulak, am stat pitit pînă s-a ivit şi a început să buhăie, aşa cum făcea în fiecare seară, şi hop ! am pus laba pe ea ca pisica pe vrabie. A doua zi ne-am dus la Orman, am legat bufniţa de picioare cu un capăt al sforii, iar celălalt capăt l-am înfăşurat în jurul unui mărăcine, şi ne-am ascuns într-un tufiş. N-au trecut nici cinci minute şi numai ce a început o gălăgie şi-o larmă : s-a năpustit un stol întreg de coţofene asupra bufniţei şi au început s-o ciugulească şi s-o jumulească ! Brada a pus arma la ochi şi poc-poc-poc a obosit dărîmînd la coţofene, dar eu nici nu m-am mişcat din loc. Nu m-a lăsat inima s-o fac. Părerea

mea a fost că e necinstit şi nedrept. Adevărata vînătoare e altfel. Porneşti, dai drumul cîinelui, fluieri, strigi, dai de veste va să zică şi sălbăticiunilor, şi atunci începi. Aşa eu nu pot. Nu pot şi nici nu e frumos. E păcat !

Ei, aşa stau lucrurile, băiatul meu. O păsărică, un nimic, oricît de neînsemnată ar fi, îşi are şi ea viaţa ei, bucuriile ei, necazurile şi rosturile ei. Uite, ţie poate să ţi se pară o minciună, dar pentru mine este un adevăr că, atunci cînd coţofana cloceşte în cuibul ei, o să găseşti întotdeauna un ciob de oglindă sau de sticlă obişnuită. Pasărea stă, îşi încălzeşte ouăle, îşi perpetuează speţa, dar în acelaşi timp e şi femeie. Şi, neavînd altă treabă, se admiră.

Minunat lucru e natura, Encio, e ceva plin de înţelesuri adînci şi pentru ea nu există măsură. De aceea îţi spun : isprăveşte să tot alungi cu pietre, pe întuneric, privighetorile de pe lîngă zăgazul morii, pentru că nu-ţi dau pace să dormi, şi vino cu mine să te duc sus pe Samodiveţ, ca să vezi ce se numeşte cer, pămînt, aer, ca să renaşti şi să stai de vorbă cu moş dumnezeu, ca tu să-l înţelegi şi el să te ierte, ca să te însănătoşeşti şi să semeni a om.

Astfel vorbea, într-o seară caldă de primăvară, bătrînul vînător moş Dobri Parij, iar eu stăteam deoparte şi-l ascultam...

E POSIBIL

Era vorba despre dragoste, căsătorie şi fericirea pămîntească. Discutam cu prietenul meu din copilărie, Krivoşiev [1].

— Amabili oameni familia doctorului Timkov, a început el. Atenți, politicoşi şi extrem de primitori. În special doctorul. Minunat om! Lasă să treacă o zi, două, nu-i aşa, şi numai ce-l auzi : cioc-cioc-cioc la poartă.

— Ce vînt te-aduce iarăşi, doctore ? îl întreb.

— Ce vînt ? Curcan la tavă cu varză călită, iată ce! L-a pregătit mămiţica, l-a umplut cu orez, l-a fript, l-a rumenit şi vă aşteaptă să veniţi să-l înfulecăm împreună.

— Dar cum vine asta, doctore ? Am fost deatîtea ori pînă acum, ne e şi ruşine... Tot noi mereu, ne simţim jenaţi...

— Uite cum facem, zice, e foarte simplu. Îţi îmbraci haina, îţi pui pălăria, o iei pe Anastasika

[1] Gîtstrîmb (în lb. bulgară).

la braţ, şi gata. Peste o jumătate de oră, zice, să fiţi la noi, vă aşteptăm.

„Curcan cu varză călită, îmi spun, şi pe deasupra umplut cu orez şi rumenit. Mai refuză dacă te lasă inima. Nu se cade să refuzi. Oameni amabili, binecrescuţi şi intelectuali pe deasupra." M-am întors în casă, am dat alarma şi, după un sfert de ceas, mă îndreptam cu Anastasika spre locuinţa lor.

Dacă vreodată doctorul nu poate să treacă pe la noi, ne trimite un bileţel prin servitoare. Scrie de exemplu aşa : „Gaşo, avem căprioară ! Căprioară tînără ! Mi-a venit de la ţară o pulpă întreagă. Veniţi astă-seară s-o dăm gata, că s-ar putea să se strice. A pregătit-o mămiţica, friptură înăbuşită. Cu ienibahar, cu usturoiaş şi cu foi de dafin. Şi am un vinişor roşu — extra ! Veniţi neapărat !"

Societate, societate, anturaj, anturaj, spune-mi, nu-i aşa, cu cine eşti prieten, ca să-ţi spun cine eşti. Pe lîngă ei, ne-am obişnuit şi noi cu politeţea şi, cum ne invită, răspundem imediat. Promptitudine şi conştiinciozitate, nu-i aşa, că nu este cuviincios să laşi oamenii să te aştepte !

Din grabă, de multe ori, sosim înaintea doctorului. Că mai întîrzie omul, fie la spital, fie să cumpere ceva de prin piaţă şi cum intră pe uşă surîde cu gura pînă la urechi, sărută mai

întîi mîna Sikei, mi-o strînge afectuos pe-a mea şi pe urmă se îndreaptă spre bucătărie, unde se află soţia sa, şi miaună subţire, ca un motan îndrăgostit :

— Mămiţico !...

Şi o sărută de trei ori, o dată pe gură, pe urmă pe obrazul drept, apoi pe cel stîng. Iar ea, cu braţele desfăcute, ţinînd linguroiul, îi spune şi mai drăgăstos :

— Bubi !... E flămînd băieţaşul meu ?

Soţia mea îi priveşte cu drag, pîndind momentul să mă înghioldească în coaste şi să strecoare printre dinţi :

— Vezi, nerodule ! Vezi ce înseamnă familie, căsnicie ? Vezi ce e aia dragoste şi manieră de a te purta ? Tu nici măcar bună seara nu spui cînd intri, ci te aşezi de-a dreptul la masă şi începi să înfuleci ce ai în faţă. Uită-te şi bagă la cap.

La aceste dese ospeţe lua parte cu tăcerea sa, ca întotdeauna, chiriaşul lor, flăcău tomnatic, contabil la bancă...

Stătea cuviincios la masă, nu-i aşa, avînd grijă să nu i se strice dunga de la pantaloni, îşi curăţa cu mîna firişoarele de păr sau praf de pe haină şi, din cînd în cînd, intra în vorbă pe cînd discutam şi povesteam şi spunea numai :

9—915

— E posibil.

Şi din nou tăcea. De aceea, eu cu nevastămea l-am botezat domnul „E posibil".

Cum începeau mămiţica şi Bubi să se sărute, domnul „E posibil" întorcea capul în altă parte, înghiţea în sec, scotea apoi din buzunar o batistă foarte curată şi-şi ştergea gura. Ştii, sînt fel de fel de oameni. Noi mîncam, ne veseleam, sorbeam paharele, doctorul cînta, nu-i aşa, dar parcă-l lăsa blestemata de profesie ?! Aproape întotdeauna, tocmai în momentele cele mai frumoase, suna telefonul de pe coridor ! Zîrrrr !

El sărea, se întorcea încruntat şi spunea :

— E revoltător ! Din nou un caz grav de rănire, imaginaţi-vă ! Sînt chemat de urgenţă la spital. Vă rog să mă scuzaţi. Vă rog mîncaţi, beţi şi ocupaţi-vă de mămiţica, eu mă-ntorc îndată. Uite, acum !

Îşi înşfăca haina, îşi săruta iarăşi nevasta de trei ori şi ieşea în goană.

Anastasika îl privea din nou cu invidie, se întorcea spre mine, dar eu îmi mutam scaunul, nu-i aşa, şi îmi puneam la adăpost coastele.

Noi ne continuam masa, ciocneam paharele, rîdeam, stăteam de vorbă, pînă ce chiriaşul, domnul „E posibil", obosit de tăcere, începea să moţăie, iar doctorul nici gînd să sosească.

Abia după două-trei ceasuri se ivea, transpirat şi mort de oboseală. Îşi arunca haina şi din nou se repezea să-şi sărute soţia, şi iarăşi :

— Mămiţico !

— Bubiii !...

— Ăsta zic şi eu trai, suspina încet Anastasika, fericire şi desfătare !

Iar eu mă ghemuiam, precum capra în ploaie, nu-i aşa, şi n-aveam ce să-i răspund.

Într-un an s-a întîmplat că, în timpul verii, a trebuit să ne despărţim. Eu am plecat la o cură de băi termale, nevastă-mea la mare, iar doctorul, pentru că avea în permanenţă cazuri grave la spital, a rămas în oraş. Mi-am tratat eu ce mi-am tratat sciatica şi, în loc să mă îndrept, m-am strîmbat şi mai mult, încît a trebuit să rămîn încă zece zile. Nevastă-mea a ajuns acasă înaintea mea. Sosesc eu într-una din zile, Anastasika mă întîmpină, nu-i aşa, şi primele mele cuvinte au fost :

— Ce face familia doctorului Timkov ? Sînt bine, sănătoşi ? Nu ne-au invitat la masă ?

Iar ea clipeşte din ochi şi îmi spune :

— Hm, sînt bine, sînt sănătoşi, trăiesc, dar ferească dumnezeu de asemenea trai.

— Adică, cum ? spun eu. Ce s-a întîmplat ?

— Ce s-a întîmplat ? A fugit ! A părăsit-o, pur şi simplu, şi a fugit la Sofia.

— Cum ? Cu cine ? De ce ?

— Cu farmacista spitalului. Erau în dragoste de-atîta timp şi noi nu ştiam nimic ! Se întîlneau seara, acolo, pe cînd noi ne aflam la ei la masă. Nici pomeneală de bolnavi, nici vorbă de cazuri grave. Ea îl chema la telefon, ca să se drăgostească. Iar noi eram invitaţi acolo numai ca paravan, ca s-o distrăm pe „mămiţica" în lipsa lui. Un ticălos ! Un măgar !

— Dar, nevastă dragă, zic eu. Cum se poate una ca asta ? Nu era dragoste, fericire, desfătare, cîte trei pupături...

— Ce pupături, pupături ! Făţărnicie. Aşa sînteţi voi, bărbaţii !

— Dar ea, sărăcuţa, întreb, ea cum suportă toate acestea ?

— Ce „sărăcuţă" ? O căţea, care, pe de altă parte, făcea dragoste cu ăla şi nu-i păsa de nimic.

— Cum ? Cu cine ? E imposibil, zic.

— Da, îmi zice, cu el ! Cu domnul „E posibil", cum îi ziceam noi, cu chiriaşul. Cu „dumnealui" în persoană. Şi-a mutat chiar şi patul în camera lui şi trăieşte cu el, de parcă aşa ar fi în firea lucrurilor.

LECŢIA DE ISTORIE

— Babilonul... el, Babilonul se găseşte în partea de sud a Mesopotamiei şi este aşezat între rîurile Tigru şi Eufrat. Era o ţară săracă, iar locuitorii săi se ocupau cu agricultura. El, Babilonul... în el creşteau numai palmieri. Din fructele lor se făcea făină, vin şi oţet, iar din sîmburi hrană pentru vite. Ei, babilonenii, se împărţeau în două triburi : sumerieni şi akkadieni. Ei erau de origine turanică şi erau buni astronomi. Ei... babilonenii ştiau să facă şi cărămizi...

Voi credeţi că profesorul de istorie, Velio Tănkovratov[1], cînd se plimbă atît de îngîndurat prin clasă şi se trage nervos de bărbuţa-i rară, ascultă cumva ce vorbeşte elevul scos la lecţie ? Nici pomeneală ! Şi, la drept vorbind, cum ar putea să se gîndească la babiloneni cînd astăzi e zi de tîrg, iar după amiază e ultimul termen de plată al primei lui poliţe ?

---

[1] Velio Gîtsubţire (în lb. bulgară).

Încă de dimineață, devreme, soția i-a scris pe un bilețel să cumpere unt, ceapă, fasole, săpun, cărbuni, oase pentru supă, i-a înghesuit sub braț și două perechi de pantofi, ca să-i dea la dres, și l-a condus pînă la ușă.

— Ei, babilonenii, nu trăiau în înțelegere și în permanență se luptau între ei, continuă elevul. De aceea semiții i-au atacat și i-au supus. Mai tîrziu împăratul lor, Hammurabi, a reușit să-i unească și să întărească împărăția lor. El a îndreptat albiile rîurilor, a reparat canalele, a strîns pe locuitorii împrăștiați și i-a făcut să învețe felurite meserii.

„...O mie de leva pentru achitarea poliței, socotea profesorul, chiria neplătită pe trei luni, 930 leva băcanului, 340 leva brutarului... asigurarea, datoriile mărunte, avansurile la casierie..."

— Cel mai mare împărat al babilonenilor se numea Nabucodonosor. El era foarte bogat și avea un palat mare de aur... Acolo erau grădini care se numeau suspendate... În fața porților existau tauri înaripați.

„...Pentru costumul întors, pentru mașina de gătit, moașei din datoria veche... Adunate la un loc, numai datorii 12.000 leva. Da, datorii curate ! Poftim, cheltuială și venit. Ce să vorbim de venit ! De trei luni n-am primit salariul și cine știe cînd am să-l primesc ?! Și cine o să mi-l plă-

tească şi, mai întîi de toate, o să se mai plătească vreodată ? O să se mai dea ?"

Elevul terminase de mult lecţia, strîngea desperat buretele în mînă şi, din cînd în cînd, tuşea, ca să-i atragă atenţia. În banca a treia, unul dintre elevi bombarda spinarea colegului din faţă cu cocoloaşe de hîrtie ; un altul mieuna încet, iar în băncile din fund, cîţiva elevi copiau temele la algebră pentru acasă. Velio Tănkovratov, însă, nu vedea nimic, nu auzea nimic, păşea tot mai nervos prin clasă, continuînd să-şi smulgă cu o mînă bărbuţa rară, iar cu cealaltă, strîngea zdravăn în buzunar unica hîrtie de 50 leva. Elevul scos la lecţie tuşi, strănută, aşteptînd să i se spună să treacă la loc, dar fără rezultat. De aceea începu să spună lecţia de la început.

Atitudinea neobişnuită a profesorului atrase, în cele din urmă, atenţia elevilor, şi treptat se liniştiră. Toţi au tăcut şi au început să-l observe, miraţi. A încetat să vorbească şi elevul scos la tablă.

...„Cumpără asta, cumpără aialaltă, dar dracul ştie cum se pot cumpăra toate numai cu 50 leva, se gîndea profesorul. Un kilogram de unt. Hai să nu fie un kilogram, ci o jumătate. Hai să nu fie, la urma urmelor, unt, ci untură... O jumătate de kilogram de untură de porc face 14 leva, săpun de 10 leva, total 24 leva ; ceapă, cartofi

— 10 leva. Va să zică — 34 leva. O jumătate de kilogram de brînză 14 leva, iată 48 leva. Dar oare pentru supă, ouă, fasole... Măcar un kilogram de fasole să pot cumpăra. Numai un kilogram, dar cu ce, cînd îmi mai rămîn numai două leva, iar tîlharii ăştia îl dau cu opt ? Ptiu ! Scumpete ! Neobrăzare !"

Profesorul Velio Tănkovratov nu se mai poate stăpîni şi începe să păşească mai iute şi să-şi smulgă barba şi mai nervos. După aceea, cu un gest desperat, flutură braţul prin aer şi, fără să vrea, în mijlocul tăcerii, se aude tunînd vocea sa răguşită :

— Opt leva kilogramul de fasole ! E scandalos !

Elevul scos la lecţie se retrage speriat spre perete. Ceilalţi, cu ochii holbaţi, îl privesc uimiţi. El îşi vine în fire, ridică ruşinat capul, se forţează să zîmbească, dar nu poate. Înşfăcînd catalogul de pe catedră, trînteşte uşa şi o ia la fugă pe coridor.

GHENCIOVIȘTII ȘI PENCIOVIȘTII

Vecinul meu, nea Tenko, sta în fața porții trist și abătut. În jurul ochiului avea o pată vînătă, iar buza de sus îi era umflată și ieșită în afară, ca un rît de porc.

— Bună ziua, vecine, cine ți-a împodobit așa fața ? Nu cumva ai fost la alegeri ?

— Pățania mea nu e de povestit, vecine, îmi întoarse el vorba și își pipăi ușor buza.

— Spune, spune, ai căzut sau te-a lovit măgarul ? Știi doar că dacă-ți spui „oful" te ușurezi. S-ar putea să te și ajut cu ceva.

— Ce să-ți povestesc, vecine ?! M-a bătut, și asta-i ! Prokopi, proprietarul, m-a bătut ca pe un covor plin de praf.

— Da cum așa, suflețele ? Trebuie să fi avut el motiv. Trebuie să știm de unde pornesc lucrurile. Că nici așa nu se poate. Trosc-pleosc, de florile mărului.

— Și prima cauză, vecine, și a doua cauză sînt eu, pentru că sînt prost. Sînt prost ca o ciu-

botă, sînt prost ca un fir nerăsucit de ață. Asta este.

— Nu trebuie să te învinuiești așa, nu trebuie. Eu te cunosc ca pe un om cucernic și iubitor de dumnezeu, epitrop bisericesc și bun cafegiu. Nu se poate, prin urmare, pentru un lucru de nimic să te compari cu un fir de ață.

— Cafegiu, dar fost cafegiu, în momentul de față nu mai sînt, adăugă el și, din nou, își pipăi buza.

— Ce vorbă e asta ? De cînd și de ce „fost" ?

— O să-ți spun, o să-ți povestesc totul, încet numai pentru că mă doare buza, iar tu ascultă și judecă.

Știi foarte bine că, timp de șase luni, am fost fără lucru. N-am putut să găsesc un local pe gustul meu. Dar s-a întîmplat să se elibereze prăvălia lui Prokopi și el, zevzecul naibii, a venit să mi-o ofere. Am văzut prăvălia, am cumpănit — numai bună pentru mine. Loc pentru sobă este, o cămăruță pentru cărbuni și celelalte, și cinci mese cu cîte patru scaune încap tocmai bine. Ne-am tocmit, am încheiat contractul pe doi ani și am chemat pe Markoolu și pe Kosio Limba ca să semneze ca martori. Mi-am transportat inventarul, am cumpărat două kilograme de rahat, am luat un borcan cu șerbet,

mi-am adus o ladă cu limonadă şi treaba a pornit.

Mă bucur eu, se bucură şi el, necioplitul naibii, că primeşte chiria înainte şi că a început să se facă animaţie în jurul casei lui. Şi ştii ce atent sînt, că doar am suferit mult de pe urma proprietarilor, şi totdeauna caut să le fiu pe plac. Îi spăl paharul de două ori, îi fac cafeaua cu cîte o bucată şi jumătate de zahăr şi tot timpul am grijă să nu se fi înecat vreo muscă în cafea.

Am dus-o aşa vreo lună, două. De la un timp, îl văd că, în fiecare seară, îşi cumpără ziarul *Edinoduşie*[1] şi îl citeşte de la un capăt la celălalt. Stai, mi-am zis, să-l cumpăr şi eu pentru cafenea, ca să-i fac pe placul inimii. Probabil că e ziarul partidului său, de ce să nu-i fac o bucurie ?

L-am cumpărat, mă, l-am cumpărat şi l-am citit de la un capăt la celălalt. Nu ştiu cînd am mai citit eu un ziar, şi încă în întregime, şi ce-am înţeles din el, dar l-am citit aşa, ca să pot discuta politică cu proprietarul meu. Şi ce-a ieşit, mai bine să nu vorbim !

A venit într-o zi, nepricopsitul, l-am salutat, i-am oferit cafeaua şi, pînă să-i dau ziarul meu, el a băgat mîna în buzunar, l-a scos pe al lui şi a început să citească. Ocupat cu treaba, n-am putut

---

[1] Unanimitate (în lb. bulgară).

să stau de vorbă cu el. Abia cînd s-a mai golit cafeneaua, mi-am şters mîinile şi m-am aşezat la masa lui.

— Ei, nea Prokopi, îl întreb, cum merge politica ? Ce scrie ziarul *Edinoduşie* ?

— Scrie bine, Penko, stăm bine. Partidul creşte şi progresează. Uite, vezi ! În satul Goltupan, trei persoane au trecut de partea noastră. Dacă merge tot aşa, cel mai tîrziu la toamnă, venim sigur la putere.

— Goltupan ai spus ? Păi, eu, puţin mai înainte, l-am citit de la cap la coadă cum s-ar spune, dar de Goltupan n-am dat. Unde mi-au fost ochii ? Şi m-am ridicat, ştii, să aduc ziarul meu.

L-am luat de pe tejghea, i l-am întins, el şi-a potrivit ochelarii, a holbat ochii şi a început să urle, de parcă l-ar fi jupuit cineva de viu.

— Cum ? Îndrăzneşti să introduci sub acoperişul casei mele asemenea cîrpă ? ! Cum ? Tu răspîndeşti organul hoţilor, al tîlharilor, al călăilor şi al groparilor Bulgariei ? Cum ?

— Dar te rog, nea Prokopi, eu asta-a...

— Cum ! Şi mai stai încă aici şi nu-ţi strîngi catrafusele ? Afară ! Afară ! Să-mi eliberezi localul, acum, chiar în momentul de faţă !

Şi sare, ştii, dă fuga pînă acasă şi aduce o scară. O aşază lîngă fereastră şi agaţă vechiul anunţ „De închiriat".

N-am putut să rabd şi am spus :

— Dar, la urma urmei, nici aşa nu merge. Nu se poate una ca asta, îi zic. Eu am contract cu tine, am doi martori că am închiriat localul pe doi ani şi nu ai nici un motiv legal, nici în ceea ce priveşte chiria, şi nici altfel. Şi dacă-i vorba de ziar eu l-am cumpărat, zic, cu gînduri bune, ca să fie înţelegere între noi, iar nu pentru ceartă. L-am cumpărat pentru tine.

— Cum ? Mai bine dau localul ăsta la ţigani, îl transform în closet, dar unui penciovist n-o să-l las ! Ai auzit ? Eu nu pun mîna nici măcar cu cleştele pe zdreanţa pe care ai adus-o, ai înţeles, tîmpitule ? Afară ! Afară !

Şi pînă să mă dezmeticesc mi-a şi trîntit un picior în spate. Apoi mi-a buşit un pumn în spate, pe urmă altul, încă unul şi aşa mai departe.

Pînă la urmă, ne-am luat la bătaie, dar eu, ştii doar, n-am fost activ, am fost sanitar, iar el, plutonier-major de front. Acelaşi lucru cam cum ar porni Albania împotriva Rusiei. M-a bătut zdravăn, ce mai încoace şi-ncolo ! Noroc că, în timpul ăsta, a intrat Dobri-arămarul şi m-a scăpat. Mi-am venit puţin în fire, am sorbit puţină apă şi l-am întrebat :

— Mă, nea Dobri, spune-mi, cu ce nu-i sînt pe plac acestui nemernic, cu ce-am greşit de s-a năpustit ca o fiară asupra mea ?

— Ai încurcat-o, Tencio, ai încurcat-o rău de tot, îmi zice el. Prokopi e vechi în partid şi, cînd au căzut de la putere, partidul lor s-a rupt în două : ghenciovişti şi penciovişti, şi fiecare grup a început să-şi editeze cîte un ziar *Edinoduşie*. El e ghenciovist pînă în măduva oaselor, iar tu ai cumpărat şi i-ai dat să citească ziarul penciovist *Edinoduşie*. Trebuie să ştii : ca să aduci un asemenea ziar în localul lui, e totuna cu a băga o scroafă într-o moschee turcească. Ai făcut o mare greşeală ! Mare greşeală.

— Păi, aşa spune, mă ! Spune, măcar să ştiu şi eu pentru ce am mîncat atîta bătaie. Aaaa, va să zică, aşa stau lucrurile ! E ghenciovist ? Bine ! Eu, însă, te înştiinţez că chiar astăzi mă înscriu la penciovişti, orice s-ar întîmpla. O să mă înscriu şi o să plătesc cotizaţiile pe doi ani. Să ştii c-o fac şi pe asta ! Şi de-o să-mi cadă vreun ghenciovist în mînă o să mă ţină minte. O să încep mai întîi cu Ghencio al nostru. Cu feciorumeu o să încep. L-am trimis, nemernicul, acum două ceasuri să cumpere tărîţe pentru găini şi încă nu s-a întors. Dar las' să vină şi-o să-i trag o mamă de bătaie să se înveţe minte. O să-l bat şi o să-i schimb şi numele. Nici un Ghencio ! Gheorghe o să-l botez. Numai să vină mai repede, şi las' pe mine.

TACTICA

— Porci, mă naşule, porci! Ne-am înţeles cu Tenio Kazak, am dat eu jumătate din sumă şi el cealaltă jumătate şi am cumpărat vreo sută de porci dintre-acei negri, cu rîtul lung, ca să pornim prin sate! Să facem puţină agitaţie pentru partid şi, în acelaşi timp, să facem şi o afacere. Kazak a plecat cu fiu-său spre părţile Burgasului, iar eu am rămas aici. Pe mine, ştii, mă caută tot timpul diferiţi funcţionăraşi, cantonieri, pădurari, încît sînt ocupat pînă peste cap. Toată ziua alerg, dau afară din slujbă, numesc, mut... Ei, mă răsplătesc oamenii, care cu bani, care în natură, aşa, cît să poată trăi omul. De ce să nu-i servesc, că doar îs ai noştri la putere acum?

Şi, cum îţi spun, s-a dus Kazak, şi-a ales marfa, a numărat banii şi a pornit încoace. Numai ce mă pomenesc cu băiatul lui cel mic la noi, spune că au sosit la marginea oraşului, că totul este bine, dar că doi porci au murit pe drum. Mă

duc eu îndată, mă uit, marfa bunişoară. Porci de un an, mari, dar puţin cam blegi.

„E din cauza drumului, îmi spun, sînt obosiţi. O să se odihnească o zi, două, o să-i hrănim şi se înviorează."

— Moneolu, îmi zice Kazak, drept să-ţi spun, mi-e frică. Nu-mi prea plac porcii ăştia. Vezi, grăbeşte-te, porunceşte medicului veterinar să-i examineze la iuţeală şi să ne dea autorizaţie să pornim cu ei prin sate. Arată cam suspect. Par să fie bolnavi, afurisiţii.

— Nu mai spune, mă Kazak ! Ce-i de făcut atunci ?

— Grăbeşte-te şi nimic mai mult. Asta-i scăparea !

Alerg eu, naşule, drept la veterinar. El, băiat sfios, domol, priveşte numai în jos şi mănîncă numai fasole şi urzici.

— Aşa şi aşa, doctore, zic, am adus nişte porci pentru vînzare, cam o sută de bucăţi. Să vii să-i vezi şi să ne dai autorizaţie să-i vindem prin sate.

— Nu cumva sînt bolnavi ?

— Ce bolnavi ? Sînt dintr-acei cu rîtul lung, din regiunea Mării Negre. Nu se lipeşte boala de ei.

— Aduceţi-i aici, zice. O să vedem !

Mînăm noi porcii într-acolo ; şi-a pus doctorul ochelarii, i-a privit, i-a pipăit, s-a încruntat dintr-o dată şi a spus hotărît :

— Porcii sînt bolnavi de ciumă. Iată ! Uitaţi-vă la petele roşii, pătrate, de pe burţile lor. Nu se pot vinde ! Trebuie să rămînă aici în carantină şi pe urmă o să vedem.

— Bine, doctore, dar dacă mor ?

— Dacă mor, să fie sănătoşi ! Mai bine să moară numai ai voştri, decît din toată regiunea.

— Dar banii noştri, munca noastră ?

— Nu ştiu, nu-i treaba mea.

A ridicat din umeri, a clipit pe sub ochelari şi n-a vrut să mai ştie de nimic.

— Nu vorbi aşa, doctore, sîntem de-ai noştri, din acelaşi partid, oameni sîntem. Eu cu ministrul tău sîntem prieteni. Lasă-ne să ne vindem marfa şi să ne scoatem cel puţin capitalul. Starea animalelor nu e chiar atît de rea cum pare.

— Nu se poate, imposibil ! Eu fac slujbă aici, sau ce fac ? Cum, zice, o să le dăm drumul în toată regiunea ? Cum aş putea permite una ca asta ? Nu-ţi dai seama că o să faceţi să piară pînă la unul toţi porcii din partea locului şi o să pricinuiţi pagube de milioane populaţiei ?

— Nu-i nimic, doctore, lasă-i să moară. Ce-are a face ? Alişverişul să iasă. Negustoria să meargă. Dacă mor ăştia, o să aducem alţii.

— Da, aşa credeţi ? Aşa judecaţi ? Ivane, Ivane ! Mînă-i în grajd !

Paznicul i-a înghesuit în grajd, şi noi am rămas cu buza umflată.

— Ascultă, doctore, m-am înfuriat eu, nu-mi face mie lucruri de astea, că eu nu-s fitecine. Eu sînt Moneolu, înţelegi ?

— Poţi fi de trei ori Moneolu, îmi zice, asta nu mă interesează. Eu execut legea şi apăr interesele populaţiei, iar tu fă ce vrei !

A trîntit uşa şi a dispărut.

— Aşa... Aşa stau lucrurile ? Bine ! O să vezi cine sînt eu ! O să vezi şi o să mă ţii minte !

Chiar în aceeaşi zi, i-am trîntit o scrisoare anonimă, am pus martori oameni de-ai noştri, m-am urcat în tren şi drept la ministru. M-a întîmpinat omul, a dat mîna cu mine, m-a tratat cu ţigări şi am început a-i spune :

— Aşa şi aşa, aşa şi aşa, domnule ministru, ne-aţi trimis un doctor care nu-şi cunoaşte îndatoririle. Creează mereu greutăţi oamenilor din partidul nostru şi încurajează opoziţia. Este însurat, îi zic, are doi gemeni, dar e un stricat, umblă după femei şi bea nopţi întregi.

Duminica trecută s-a îmbătat, s-a dezbrăcat aproape gol şi a jucat *kiucek* într-un local public. L-au văzut Tenio Kazak, cumnata lui, soţia mea şi alţi cetăţeni respectabili şi, pur şi simplu, au

murit de ruşine... E un desfrînat, îşi face de rîs serviciul şi nu corespunde. Am venit, zic, în numele partidului, şi cer să fie dat afară imediat, sau mutat. Nu mai putem suporta, este imposibil.

— Bine, bine, a spus ministrul, chiar mîine o să-i cer lămuriri şi dacă lucrurile stau aşa o să-l dau afară.

Mă întorc eu a doua zi şi-i mai trîntesc doctorului încă o anonimă cum că, dacă nu-şi ia catrafusele de aici, o să-i sară locuinţa în aer. După trei zile a venit şi scrisoarea de la ministru şi, bietul de el, şi-a pierdut cumpătul, s-a speriat, s-a îmbolnăvit şi a trimis vorbă să venim să ne luăm porcii.

Aşa că asta voiam să-ţi spun : în vremurile de astăzi, naşule, trebuie să aibă omul tactică ! Tactică şi politică, va să zică, dacă vrei să reuşeşti.

— Ei, pe urmă aţi vîndut porcii ?

— Ohoo ! Ca pîinea caldă. I-am plasat numai în cinci sate, pînă la ultimul.

— Dar au murit ?

— Au murit, cum să nu moară ? Şi ei au murit, şi alţii pe lîngă ei, dar nu-i nimic. Nea Tenio Kazak a plecat din nou prin părţile Mării Negre, ca să cumpere alţii. O să aprovizionăm noi oamenii cu carne de porc, mă naşule, n-ai dumneata grijă. N-o să-i lăsăm tocmai de crăciun fără. Se poate ? Oameni sîntem doar. Creştini sîntem.

VINE GENERALUL

Din partea de sus a oraşului a răsunat claxonul unui automobil : tu-tu-tu-tuuuu...

„Vine generalul ! se gîndi şeful spitalului militar şi-şi înghiţi îmbucătura nemestecată. El e, îi cunosc claxonul de la maşină, şi trăgîndu-şi în grabă cizmele zbură din cameră şi se năpusti pe stradă în jos. Eh, numai de-ar mai întîrzia, de l-ar reţine puţin cei de la intendenţă, ca să punem ordine, să aranjăm cîte ceva, că în nădejdea subordonaţilor noştri, incapabili cum sînt..."

La intrarea în spital, i-a ieşit mai întîi în cale soldatul de planton.

— Tu ce eşti, mă ? Ce faci aici ?

— Soldatul de planton, domnule căpitan.

— Dacă eşti soldatul de planton, de ce nu te-ai bărbierit, de ce nu ţi-ai curăţat tocurile de la cizme, de ce centironul îţi stă sub gaică şi de ce leul de la şapcă e cu capul în jos, ai ? Haide, spune !

— ? !

— Pentru că eşti un nepricopsit, ai înţeles? Comandantul tău de asemenea. Cine îţi este comandant, a ?

— Dumneavoastră, domnule căpitan.

— Nu, mă, dobitocule ! De comandantul de pluton te întreb !...

— Comandantul meu de pluton este plutonierul Totio, domnule căpitan.

— O să vă învăţ eu minte. O să vă învăţ eu, şi pe tine, şi pe el !... Curierii, curierii ! Soldaţii de legătură unde sî-nt ? Repede, aici ! Repede ! Repede ! Hei, tu de colo, care mesteci, fugi să spui comandantului de la plutonul doi sanitar să trimită zece oameni, ca să măture curtea şi strada în faţa spitalului ! Imediat ! Momentan. Ai auzit ?

— Să trăiţi, le-am măturat, domnule căpitan. Le-am curăţat de dimineaţă de tot.

— Nu te întreb ! Nu te întreb, ci îţi ordon să se măture din nou, să se spele closetele şi să se stropească cu var.

— S-a stropit domle căp...

— Nu te întreb ! Marş ! Marş ! Da tu, de colo, cine eşti ?

— Şi eu sînt curier, domle căpitan. Sînt de la plutonul trei.

— Eşti curier ? Atunci marş şi tu. Marş ! Şi celălalt cine e ? Cine eşti tu, mă ? Ai venit în

interes de serviciu? Iar dacă ai venit în interes de serviciu, n-ai putut să-ţi ştergi tăpălagele, a? Aici e spital sau cocină? Marş şi tu, marş!... Adică stai. Stai. Aşteaptă puţin. Unde e medicul? Medicul de serviciu unde este? Spune-i să vină imediat. Să vină şi subofiţerii sanitari şi furierii de la cancelarie, cheamă-i pe toţi, să-i întreb ce sînt porcăriile astea, ce-i bătaia asta de joc? Chipurile, au spălat, au făcut curăţenie, dar beţişorul acesta de chibrit de pe duşumea, de exemplu, ce caută aici? Spune, locotenente?

— E de la dumneavoastră. A căzut de la dumneavoastră, domnule căpitan. Dumneavoastră l-aţi aruncat, după ce v-aţi aprins ţigara.

— Nu vă întreb, nu vă întreb, dar vreau să se măture peste tot, să se şteargă cu cîrpa udă uşile şi ferestrele, să se lustruiască clanţele, să fie schimbate cearşafurile, feţele de masă şi feţele de pernă. Haide! Haide! Ce aşteptaţi? Faceţi ordine şi în dispensar. Acoperiţi cu ceva hainele soldaţilor bolnavi ca să nu se vadă, scoateţi şi spălătorul, că este ruginit, curăţaţi scuipătorile şi, dacă este vreun bolnav nebărbierit, acoperiţi-i capul cu o pătură şi să stea aşa pînă la primirea unui nou ordin! E clar?

— Clar, să trăiţi, domnule căpitan.

— Să vină farmacistul!

— Sînt aici, domnule căpitan.

— Eşti gata ? La tine e curat ? E totul în ordine ?

— Da, să trăiţi.

— Dar patul medicului de serviciu mai este încă în farmacie ?

— Acolo e. N-avem unde să-l punem. N-are loc în altă parte.

— O să-l puneţi în capul meu !

— Am înţeles, să trăiţi, domnule căpitan.

— Haide, repede, repede ! Fulgerător. În zece minute să fiţi gata şi spitalul să fie lună, să strălucească de curăţenie. S-a înţeles ?

— Am înţeles, să trăiţi, domnule căpitan.

— După aceea, toţi comandanţii să vină din nou aici în coridor, în faţa uşii de la intrare, să ne aliniem şi să aşteptăm. O să ne aliniem astfel : eu întîi, lîngă mine ajutorul meu, lîngă el, medicul, felcerul, magazinerul... Am spus magazinerul, unde e acum ?

— În spatele dumneavoastră, domnule căpitan.

— Cum aşa, în spatele meu ? De ce în spatele şi nu în faţa mea ?

— N-a fost loc : coridorul e îngust şi nu e posibil altfel.

— Nu se răspunde în felul acesta. Ce vorbă e aia „nu e posibil" ? Pentru soldatul şi ofiţerul bulgar există ceva imposibil ? Voi o să aranjaţi căruţele spitalului şi tărgile, care sînt în curte, în

linie perfect dreaptă. Aţi înţeles ? Per-fect dreaptă ! O să întindeţi o sfoară de la prima căruţă pînă la ultima şi o să le aliniaţi. După aceea, sub fiecare roată, se va pune cîte o piatră, ca să nu putrezească. E clar ? Umed sau uscat, ordin să se facă cum spun eu... Fără discuţie. Să nu credeţi că, dacă sînt în permanentă mişcare, căruţele nu trebuie să se cureţe. Ce importanţă are asta ? Cum se întorc căruţele de la treabă, trebuie să fie spălate, aliniate şi roţile să se aşeze pe cîte o piatră... Se po-o-oate ? Se poate ! Dacă spun eu, înseamnă că se poate, şi lucrul acesta îl va face chiar căruţaşul. O să se opintească, o să ridice roata şi o să-i pună piatra. Ce altă treabă are ? Haide. Daţi imediat dispoziţii şi veniţi aici, la intrare. Acum să vie sergentul furier.

— Ordonaţi, domnule căpitan !

— Aşa. Te prezinţi bine. Bărbierit, curăţat, cizmele lustruite, leul de la capelă perpendicular pe nas, gulerul curat, da ! Tu o să fii de planton în faţa uşii. O să înlocuieşti sperietoarea asta şi o să-ţi deschizi ochii şi urechile. Cum se iveşte automobilul, ne anun-ţi. Noi sîntem aici, pe coridor. Haide ! Pune şapca niţel mai pe frunte ! Îndreaptă-ţi centura ! Capul sus, privirea veselă ! Ce-a mai rămas încă, ce-am vrut să spu-u-un...

A, da, drapelele, drapelele ! De ce nu le-aţi arborat ? Ce aşteptaţi ?

— Sînt puse, domnule căpitan.

— Sînt puse, dar nu se observă. Atîrnă în jos, iar eu vreau să fluture !...

Pregătirile pentru întîmpinarea importantului oaspete sînt pe terminate. Pretutindeni e curat, măturat, totul e în ordine şi comandanţii aliniaţi în coridor aşteaptă cu încordare ! Claxonul automobilului sună undeva, aproape de spital. Soldatul de serviciu îşi arată capul şi strigă alarmat :

— Vine generalul !

În aceeaşi clipă, de pe strada cotită, în locul automobilului apare o căruţă veche cu două roţi hodorogite, trasă şi împinsă de o gloată pestriţă de copilandri. Deasupra s-a urcat un băieţel desculţ, cu părul zburlit, cel care a provocat alarma. Observînd pe soldatul care stă în poziţie de drepţi în faţa uşii, el ridică la gură mîna făcută pîlnie şi, imitînd cu iscusinţă claxonul de la automobilul generalului, ţipă cît poate de tare : tu-tu-tuuu ! Şi gloata de ştrengari dispare la vale, printre norii de praf.

DE BOGDAPROSTE

Să-ţi spun drept — fiecare studiază tactici, metodici şi fel de fel de propedeutici şi pe urmă face cum îl taie capul şi cum îi vine mai uşor. Iată, de exemplu, profesorul de chimie Obesnikov[1]. Încă n-a intrat în clasă, iar elevii stau la locurile lor, de parcă ar fi bătuţi în cuie. Şi linişte, linişte, linişte — o şoaptă de-ar scoate cineva şi ar fi auzită. Cum a deschis uşa, s-a oprit, a privit pe deasupra ochelarilor clasa întreagă, ca un fachir cînd hipnotizează, pe urmă a păşit spre elevul de serviciu, i-a cîrpit o palmă în loc de bună ziua, a trîntit pe masă catalogul făcînd să zornăie sticluţele şi eprubetele şi, imediat, a scos carnetul. Îl deschide, îl răsfoieşte, se uită, iar elevii, cu răsuflarea tăiată, nu îndrăznesc nici să tuşească. În cele din urmă, înfige degetul într-un loc şi mîrîie ca un urs :

— Să iasă la lecţie tîmpitul nr. 23.

---

[1] Spînzurescu (în lb. bulgară).

Nenorocitul de număr 23, la care se referă complimentul, îngălbeneşte, se ridică, se clatină de parcă ar fi otrăvit şi, tremurînd din întreg corpul, se postează în faţa tablei. Obesnikov îl priveşte cu dispreţ, tace şi ciocăneşte cu degetul în carnet ; pe urmă răcneşte din nou :

— Scrobeala !

Elevul face mai întîi eforturi ca să spună ceva despre scrobeală şi îşi încordează gîtul, dar dîndu-şi seama că, de frică, limba i s-a lipit de cerul gurii, apucă creta, scrie cu o mică greşeală formula scrobelii şi aşteaptă în panică. Obesnikov se uită numai cu coada ochiului şi din nou tace. După o pauză chinuitoare, glasul îi răsună iarăşi :

— Toarnă şi puţină apă, să vedem ce-o să se întîmple !

Elevul înghite în sec, se uită descurajat şi, fără să vrea, rupe în bucăţele cîrpa de şters tabla. Pe urmă scrie undeva, într-o parte, formula apei şi din nou aşteaptă.

— Ei, ce s-a întîmplat ?

Elevul priveşte jalnic plafonul şi se tot căzneşte să spună ceva, dar nu poate.

— Nici măcar mămăligă n-o să iasă ! Ai înţeles ? Mă-mă-li-gă ! Marş, marş la loc ! Unu !

Asta este pedagogia profesorului Obesnikov. Severitate şi disciplină, ce mai încoa şi-ncolo. Şi

rar pune cuiva nota patru. Trei, doi, unu — trei, doi, unu. Asta e.

— Nota cinci, zice, e pentru mine, iar şase numai pentru dumnezeu, atotştiutorul ! Atît ! Cine nu e mulţumit să se ducă la alt liceu.

Vezi, profesorul de lucru manual Tatio Tatev e cu totul altfel. Catifea, puf, să-l pui la rană, nu altceva. Vesel, surîzător, politicos, nu pune nici absenţe, nici observaţii nu face şi nici palme nu cîrpeşte. Democraţie, suveranitatea poporului şi libertate deplină în clasă.

De exemplu, elevii au oră de lucru manual şi, după un anumit model, fac cuiere pentru haine. Bine, dar să zicem că cineva nu vrea să lucreze cuier, ci îşi ciopleşte cu cuţitaşul scobitori. Se poate ! E liber ! Altul meştereşte la strung o furcă de tors pentru bunică-sa. Al treilea îşi îndreaptă cu pila tocul tocit de la ghete, al patrulea, pur şi simplu, freacă cu o bucată de glaspapir urechile colegului său. Profesorul Tatio Tatev stă în colţ la catedră, citeşte romanul *Contele de Monte Cristo* şi se face că nu vede. Şi lucrul cel mai de seamă e că, la sfîrşitul trimestrului, nu cere să i se prezinte obiectele lucrate şi pune notă aşa, din memorie. Cînd ia catalogul şi începe să înşiruie : şase, şase, cinci, şase, cinci, şase, şase, cinci, şase... îţi vine să-l săruţi din profil şi din

față. Și nici nu se uită cui și ce notă pune. Un om de aur ! Diamant ! Piatră nestemată !

O dată, după încheierea trimestrului al doilea, l-a chemat directorul, a deschis în fața lui catalogul clasei a V-a „D" și i-a spus :

— Domnule Tatev, vreau să fac o mică verificare, ca să zic așa, și să vă cer o mică lămurire.

— Vă rog, vă rog, domnule director ! La dispoziția dumneavoastră.

— Aici ați trecut elevului Gargov Heruvim pe trimestrul al doilea nota cinci, iar el, vedeți, a fost exmatriculat încă înainte de sfîrșitul primului trimestru.

— Hm, da, da ! Îmi amintesc, domnule director, îmi amintesc, dar era un băiat atît de sîrguincios și de îndemînatic și într-un termen scurt mi-a lucrat atîtea obiecte, încît cu inima împăcată i-aș fi putut pune nota și pe trimestrul al treilea.

— Același lucru, vedeți, ați făcut, nu-i așa, și cu elevul Kalțunev Borislav. Pe bază de certificat medical și conform hotărîrii luate de consiliul pedagogic, el a fost scutit de lucru manual, obiectul dumneavoastră, deoarece îi lipsesc trei degete de la mîna dreaptă.

— Îi lipsesc, îi lipsesc, domnule director, și e scutit, dar vine, vine băiatul și lucrează... cu mîna

stîngă. Lucrează, ştiţi. Trage la rindea, bate cuie şi taie cu ferăstrăul, de parcă ar fi dracul.

— Să spunem că-i aşa, măcar că nu trebuia să-i puneţi notă. Dar vedeţi ? Ce aveţi de spus despre şasele pe care l-aţi dat elevului Karapancev Emil, care a murit de tifos încă înainte de crăciun ?

— Ah, da, da ! Aveţi dreptate, domnule director, aveţi dreptate. Nu este drept, dar nici din neglijenţă nu e... Copilul a fost atît de exemplar, atît de bun şi ascultător, şi atît de sărac... Cînd am auzit c-a murit, mi s-a făcut atît de milă că nu m-am îngrijit de el cu nimic, că nu l-am ajutat cu nimic, şi mi-am spus : „A murit bietul, s-a dus pentru totdeauna şi, aşa stînd lucrurile, în loc de o floare pe mormînt, în loc de lumînare, cum s-ar zice, să-i pun sărăcuţului un şase... de bogdaproste, cum s-ar zice, domnule director. De bogdaproste şi pentru vecinica lui pomenire am făcut-o, să ştiţi !

MEDICINĂ POPULARĂ

Astăzi de dimineaţă, iubitul meu prieten Nunio Nunkin a apărut la cafenea ca un maharajah. Capul lui era înfăşurat cu un turban atît de mare, că îi acoperea urechile amîndouă şi chiar unul din ochi.

— Ce-i cu tine, stimabile, dacă mi-e permis să te întreb ?

— Nimic. Caut felcerul. A promis, şi-asta... şi încă n-a sosit.

— Dar ce-i cu ambalajul ăsta ? Nu cumva te dor dinţii, sau urechea ?

— Nu e urechea. Iar de dinţi şi de munca la drumuri sînt scutit încă de acum şapte ani.

— Atunci, probabil, cu ochiul nu stai bine ?

— Zi-i ochiul, zi-i şi sprînceana, zi-i tot capul chiar.

— Nu cumva e la mijloc vreo poveste amoroasă ? l-am tachinat eu. Nu cumva ai sărit pîrleazul, acum, la bătrîneţe ?

— Nu e asta, mă frate ! Nu e. Şi tu crezi aşa ? Şi tu ? Răi oameni, breee ! Rea lume !

Şi smiorcăind, Nunio Nunkin s-a mutat la masa mea şi a început să povestească :

— Mai întîi m-a durut un ochi. Dar nu ăsta care-i legat, ci ăstălalt, care te priveşte. Într-una din zile s-a roşit, a început să mă usture, am simţit junghiuri şi cum spune vorba : leagă-ţi degetul şi porneşte prin sat să găseşti sănătate multă, am pornit şi eu ca omul să caut leac.

Un doctor îţi spune : acid boric, altul, apă de trandafiri, al treilea îţi recomandă comprese ; am încercat şi una, şi alta, şi a treia, dar nu-mi trecea şi pace ! În cele din urmă, trebuie să mărturisesc, m-am dus la şarlatanca de baba Doina care lecuieşte cu ierburi. Medicină populară, asta-i ceva verificat, şi bătrînul doctor Mehlenov o recomanda pe vremea lui, şi popa Kostadin, şi locţiitorul lui, dacă vrei.

M-am dus la babă, va să zică, m-am aşezat pe scăunel, mi-a întors pleoapele, s-a uitat, s-a uitat şi apoi mi-a spus categoric :

— Nimic altăceva, dragul babei, n-o să-ţi ajute în afară de lapte. Lapte proaspăt de femeie, dar să fie de la una care a născut pentru prima dată. Du-te la vreuna să-ţi ţîrîie o picătură caldă în ochi, pe urmă iarăşi şi iarăşi, asta-i tot. O să-ţi ia durerea, ca şi cum nici n-ar fi fost. Numai că

atunci cînd o să-ţi ţîrîie, să stai puţin, pe urmă să clipeşti de două, trei ori, ca să-ţi pătrundă înăuntru şi să-ţi cureţe infecţia.

— Bine... Aşa am să fac. Lapte-lapte. Femeie care naşte pentru prima dată — femeie care naşte pentru prima dată ! Să încercăm şi minunea pea şi să vedem ce-o să iasă !

M-am ridicat, i-am plătit şi drept acasă. Eu, după cum ştii, am chiriaşi. Oameni tineri, asta... cinstiţi, ocupă o cameră şi bucătăria, iar spălătoria şi pivniţa sînt în folosinţă comună. Bărbatul lucrează la fabrică, iar nevasta are un băiat de un an şi se ocupă de gospodărie. Într-un cuvînt... o ocazie bună !

Cum am ajuns acasă, am trimis-o pe nevastămea să cumpere vată de la farmacie, iar eu — hop la chiriaşă.

— Aşa şi aşa, îi zic, madam Penke, aşa m-a învăţat baba Doina. Aşa că eşti a doua mea mamă, îi zic, ajută-mă, salvează-mă, iar pentru serviciul făcut o să-ţi plătesc.

Ea, însă, tînără şi sfioasă, s-a înroşit, s-a bîlbîit şi pe urmă mi-a zis :

— Nu se poate într-o ceşcuţă de cafea, iar dumneavoastră să vă spălaţi ochiul acasă ?

— Nu se poate, madam, zic. În nici un alt fel nu se poate. Baba Doina a spus să se picure di-

rect, să fie călduţ, că altminteri îşi pierde efectul. Zice că i se micşorează proprietăţile curative.

S-a gîndit femeia, s-a sucit, dar ştiind ce înseamnă o faptă bună, s-a înduplecat. S-a învoit, dar pentru că oameni sîntem, şi fiecare poate s-o tălmăcească în felul său, m-a rugat să nu spun nimic la nimeni.

M-am culcat pe laviţă, ea s-a aplecat deasupra mea, mi-a picurat lapte în ochi, m-a servit, care va să zică, am stat puţin şi totul s-a petrecut aşa cum trebuie ; dar de clipit nu puteam să clipesc după cum a spus baba, şi cum mi-am holbat ochiul, nici gînd să-l mai pot închide. Nici în ziua aia, nici a doua zi şi nici după o săptămînă de tratament regulat durerea nu mi-a trecut.

De la un timp a-nceput să cam simtă ceva nevastă-mea. Mă tot urmărea, bombănea şi mereu se uita chiorîş la mine. Ce mare lucru este, nu-i aşa, o picătură de lapte... Dar ea e mereu furioasă ; îmi răspunde întotdeauna supărată şi toată ziua alungă prin curte pisicile, cu vergeaua de întins foi.

Ieri, dis-de-dimineaţă, o văd că se pregăteşte să meargă la biserică. Tocmai la timp, îmi zic, o să pot să-mi fac încă o spălătură. Cum a ieşit, am chemat chiriaşa şi am rugat-o din nou să mă servească.

— Nu pot, îmi zice, nu e momentul potrivit, fiindcă bărbatu-meu este acasă.

— Nu-i nimic, madam, îi zic, nu durează decît o clipă. O să coborîţi în pivniţă, chipurile pentru lemne, şi o să viu şi eu numai pentru un minut. Vă rog, îi zic, îmi faceţi cel mai mare bine şi e pentru ultima oară.

M-am strecurat încet în pivniţă, m-am aşezat pe albie, a venit şi ea. Tu o să crezi iar cine ştie ce, dar uite : pe sfînta mea cruce că n-a fost nimic altceva !

A venit, va să zică, doamna, s-a descheiat — să-mi fie cu iertare — s-a pregătit şi tocmai holbasem ochiul bolnav, tocmai mă pregătisem, cînd s-a ivit la uşă, cu vergeaua în mînă, ciuma mea. Într-o clipă, şi-a făcut vînt în jos, pe scări, şi a început.

— Stai, măi femeie, zic eu, linişteşte-te ! Ascultă-mă. Nu este nimic din ceea ce crezi ! Doamna mă tratează, zic, într-un mod absolut nevinovat şi binevoitor. Mă tratează cu leacuri băbeşti.

Iar ea lovea unde nimerea şi striga de se auzea pînă-n tîrgul de vite :

— Na-ţi, îmi zice, leacuri băbeşti. Na-ţi medicină populară în pivniţă. Na-ţi încă una. Na-ţi încă două ! Pînă cînd mi-a făcut capul piftie.

Şi acum, să vezi ! Ochiul care mă durea s-a înzdrăvenit şi mă pot folosi de el... Dar cel sănătos s-a umflat, s-a învineţit şi cu ce fel de leacuri o să-l mai vindec, cu ce o să-l mai spăl nu ştiu nici eu, măi frate, fiindcă chiriaşii mi-au plecat.

HITLER

— Cine e ăla din faţa noastră, care se tîrăşte în cîrje ?

— Bietul de el, uită-te cum l-a strîmbat reumatismul.

— Nu reumatismul, ci fascismul.

— Cine este ?

— Licio mă, Licio al babei Dudina din mahalaua de jos. Casa lui e lipită de dugheana lui Pisanov. A îmbătrînit acum şi e schilod, dar, înainte de 9 Septembrie, era sănătos şi teafăr şi avea maşină de tăiat lemne. Maşină de tăiat lemne şi un măgar care o trăgea. Pe atunci nu existau în oraş asemenea maşini şi omul cîştiga bine. Toate bune, dar cum era cam glumeţ, s-a apucat să-şi boteze măgarul Hitler.

L-am chemat într-o zi la Pantelei hagi Koiuv care, pe vremea aceea, tăia şi spînzura prin părţile noastre. Licio sosi cu întreaga sa „mecanizare". I-au deschis poarta cea mare de fier şi în faţă îi apăru priveliştea unei curţi ca o grădină de rai ;

măgarul văzu pentru prima oară asemenea minunăţie, se sperie, înfipse picioarele în pămînt şi nu mai vru să intre, şi pace ! Îl trage Licio de frînghie, îl înghionteşte cu băţul, dar măgarul nu se mişcă din loc. Din nou îl trage, din nou îl înghionteşte şi strigă :

— Di... di... mă, Hitler ! Di, mă şvabule !

— Ce tot bălmăjeşti acolo ? tună de după cişmeaua de marmoră Pantelei hagi Koiuv.

— Nu vrea, boierule, îi este ruşine să intre la voi.

— Cui îi e ruşine ?

— Lui Hitler, boierule, lui Hitler, măgarul meu.

— Ma-arş ! urlă Pantelei. Ma-arş de aici, că dacă vin vă fac praf şi pe tine şi pe măgar ! Ma-arş !

Şi Licio şi-a întors „mecanizarea" şi-a luat-o înapoi spre casă.

Nu trecu mult şi doi îngeri de la poliţie l-au dus la secţia judeţeană. Şi-acolo dă-i şi trage-i, şi de atunci s-a strîmbat omul, s-a îndoit din şale şi n-a putut să se mai îndrepte. Pe urmă şi-a vîndut maşina de tăiat lemne, o jumătate din curte şi trăieşte cum poate.

— Dar ce s-a întîmplat cu Hitler, măgarul ?

— Măgarul a dispărut, încă pe cînd era Licio arestat ; a dispărut de parcă ar fi intrat în pămînt, la fel ca şi tizul său, fără să lase nici o urmă.

CUPRINS

lei 3,25

